

БЕОГРАДСКЕ

ОПШТИНСКЕ

НОВИНЕ

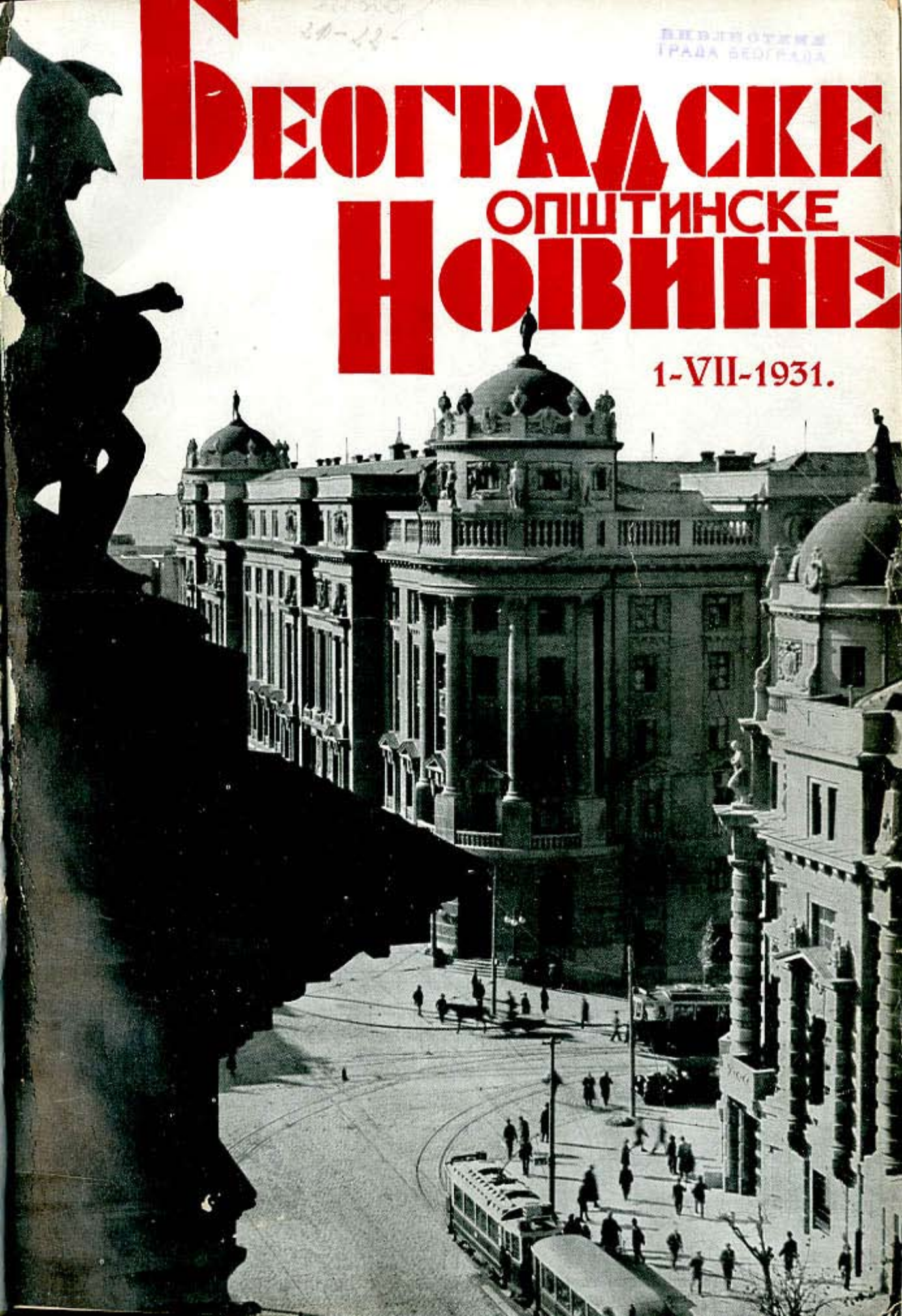

17-XII
1931

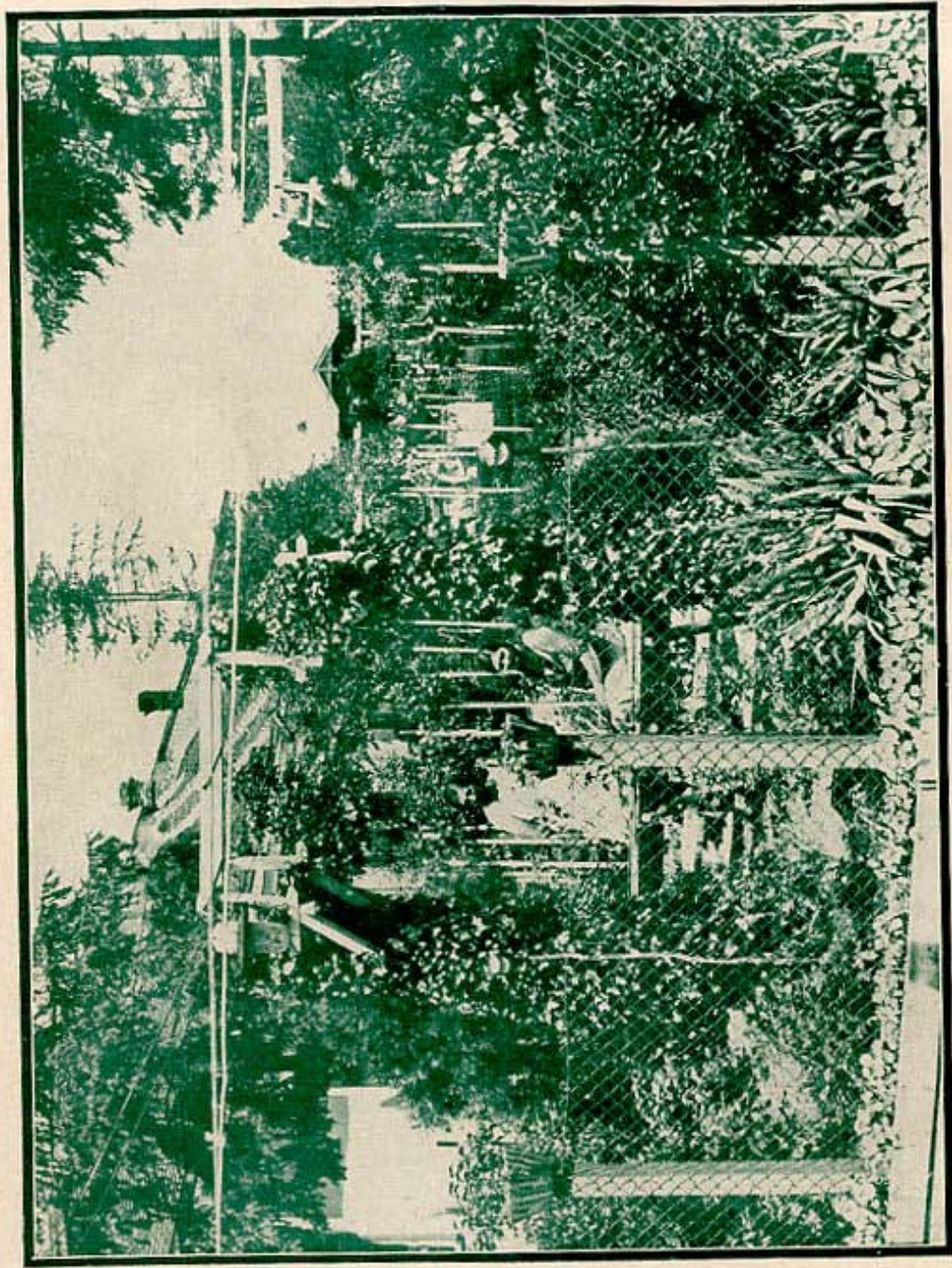
30-12-
БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАДА

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

1-VII-1931.

БЕОГРАДСКЕ БАШТЕ

Башта једног београдског дома из ул. Кнез Данилове

Обе баште награђене су дипломом Недеље чистоте и здравља

Обе баште награђене су дипломом Здравље чистоте и здравља

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

ГОД. XLIX

1—15 ЈУЛИ 1931

БР. 13—14

ДВОБРОЈ

Изв. фр. 20/7/31 9

САДРЖАЈ:

<i>Питање исхране Београда — Милорад П. Зечевић, — —</i>	859
<i>Комасација земљишта и њено извршење — Инж. Милош Д. Анђелковић, — — — — —</i>	863
<i>Општински станови — Арх. урбаниста Драг. М. Поповић,</i>	865
<i>Контрола животних намирница и конгрес хемичара за исцртавање животних намирница у Баден-Бадену- Немачка — Дипл. хемичар Јован Валдман, — — —</i>	870
<i>Стварање Београдског музеја — Б. Војиновић-Пеликан, сликар, — — — — —</i>	874
<i>Промет странаца у Београду и такса на странце — Драг. Новаковић, шеф Таксено-привредног отсека О.Г.Б., — — — — —</i>	879
<i>Парк у Горњем Граду — Инж. Александар Крстић, шеф Отсека за паркове О.Г.Б., — — — — —</i>	883
Прилози за историју Београда:	
<i>Како је постао Београд? Михаило С. Петровић, новинар,</i>	885
Прибредна хроника:	
<i>Стање привреде Београда у првој половини 1931 год. — Владислав Миленковић, новинар, — — — — —</i>	893
Социјално-медицинска хроника:	
<i>Социјално медицинско старање за месец мај 1931 год. — Д-р Сергије Рамзин, шеф Јавне хигијене О.Г.Б. —</i>	897
Друштвена хроника:	
<i>Прослава педесетогодишњице Београдске трговачке омладине, — — — — —</i>	903
<i>Освећење темеља Окружног уреда за осигурање радника,</i>	907
<i>Освећење темеља Соколског дома, — — — — —</i>	909
<i>Поводом исељеничког конгреса у Београду, — — — — —</i>	910

Службени део:

Рад општинског одбора:

Записник Одборске седнице од 6 априла 1931 год. — — 917

Извештај о раду Београдске општине у 1931 год. (Финансиско-привредна-дирекција — наставак), — — — 925

Службени огласи.

Приватни огласи.

54315/58

БЕОГРАДСКЕ

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Изази дбапуг месечно

Београд, 1. јули 1931.

Година XLIX — Број 13

Годишња претплата 150.— дин.
 На пола године . . . 80.— дин.
 Претплату слати на чеков, рачун
 бр. 54.300 Поштан. Штед. Београд

Уредник:
 Слободан Ж. Видаковић
 референт за штампу О. Г. Б.

Уредништво и администрација:
 улица Краља Петра број 26/III
 Телефон 63-27

Милорад П. Зечевић

ВРЕДНОСТНА
 ГРАДА БЕОГРАДА

Питање исхране Београда

Питање исхране Београда, које су г.г. Д-р Стојан Павловић и Слободан Ж. Видаковић покренули и последњих дана живо расправљају у „Београдским општ. новинама“, нема сумње, од велике је важности и користи, јер статистичким подацима, брижљиво обрађеним, расветљена је у „Београдским општ. новинама“ неоспорна истина да се Београђани данас хране рђавом, нездравом, нерационалном и недовољном храном. Последнице овакве исхране Београђана штетне су за њихово здравље, за правилну функцију организма и његову продуктивност.

Рђава исхрана Београђана и у опште на- рода то је носилац целокупне беде, која се јавља у разним облицима и може да се упореди са рђавим вођењем једног газдинства. Јер, физиологија, као наука о животу и животним појавама посматра живот организма као једно газдинство. Основни елементи једног газдинства јесу систем газдовања и економисања. Газдовати значи подесити рад са најмањим губитком и са највећим резултатима тј. добитком и користима, а економисати значи производити и штедети тј. стварати резерву — фонд за „црне дане“ да би се у пристојним степену задовољиле многобројне људске потребе. Према физиолошком посматрању људског живота, газдинство његовог живота саставља организм. И такво једно газдинство има своју економију и његову економију сачињавају органи за варење (стомак, црева и желудац). Ови органи врше своју радњу најрационалније и њихов је рад у највећем степену економичан. Они прерађују храну и тако прерађену преко крвних судова шаљу у ћелије тела које су главни материјал за образовање тј. развиће организма; оне су основ из којег потиче живот. Органи

економије, који прерађују и распоређују хранеће материје у организму старају се и о томе да штеде, да остављају резерву за „црне дане“ и не допуштају да организм једва саставља крај с крајем. Сместишта за ту уштеду јесу ћелије тела, а главни материјал који се чува у њима јесу беланчевине.

У конкретном случају свако газдинство, које није савремено и у свом раду једва саставља крај с крајем, а не може да испослужује толико да од тога остави за „црне дане“, такво је газдинство у напред осуђено да пропадне. Исти такав случај наступа и у организму човека. А то значи, ако његова исхрана није довољна ни савремена, ако је нездрава и нерационална такав организм не може да изврши своје задатке у погледу газдовања и економисања и унапред је осуђен да пропадне. Први знаци пропадања таквог животног газдинства јесу беда и болести, на првом месту туберкулоза.

То су у главном последице недовољне и рђаве исхране Београђана у погледу недовољног конзумирања хране, која садржи најпотребније материје за правилну и нормалну исхрану као што су беланчевине, масти и угљени хидрати, а које се по статистици г. Д-р Павловића не узимају у нормалној количини. И са те стране довољно је расветљено питање рђаве исхране Београђана и слободно се може рећи, да је газдинство животног организма код Београђана у великој кризи и да његова храна не само што нема услова за одбрану организма од те кризе но да њихов организм хронично гладује и да такво стање води тешким последицама, које стварају терен за ширење беде и болести који су пратиоци ових појава у исхрани.

Али наука о исхрани — броматологија,

као и наука о животу и његовим појавама, уврћују још једну групу хране у људској исхрани, која садржи нове материје *витами-не*, који су од важног и пресудног значаја за људски организам и његово развиће. Група хране, која садржи *витами-не* чини саставни део неопходне хране за одржавање људског живота и припада новијим открићима у погледу правилне, нормалне, здраве и рационалне исхране.

Г. Д-р Павловић ову групу хране и њене материје *витами-не* није узео у обзир и наш је задатак у овом чланку да донекле објаснимо улогу тих нових материја у исхрани људској, јер према службеној статистици, коју је обавио г. Д-р Павловић о потрошњи хране која садржи *витами-не* даје се још јаснија слика рђаве исхране Београђана.

У својим чланцима, по питању исхране Београда, г. Д-р Павловић базира на потрошњи материја *беланчевине*, *масти* и *угљених хидрата* животињског порекла и као мерило за правилну исхрану и правилну функцију организма, његову продуктивност и здравље узима за основ ове материје животињског порекла. И са гледишта физиологије и хигијене питање *беланчевине* животињског порекла истиче г. Д-р Павловић као прво питање у исхрани а питање *калорија* испред свих других здравствених исхранбених питања (стр. 593 бр. 9 „Београдских општ. новина“ за 1931), док поврће и воће, а то значи биљну храну, узима као *најслабије животне намирнице* (стр. 589 бр. 9 „Београдских општ. новина“ за 1931 г.) зато што или не садрже ни-

низам у разним облицима и комбинацијама у исхрани потроши, јер на стр. 994 бр. 18 „Београд. општ. новина“ за 1930 г. каже: „састав наше *беланчевинасте* количине не одликује се једном високом биолошком вредношћу, јер су више од $\frac{2}{3}$ биљног порекла, а само 32.7 од сто животињског порекла“. Гледиште г. Д-р Павловића по питању биолошке вредности *беланчевине* биљног порекла и у опште биљне хране као *најслабије* животне *намирнице*, потпуно је спорно. Јер новија теорија у питању људске исхране даје биљној храни много важније место не само по садржини хранећих материја, но и по биолошкој вредности ових материја. *Беланчевине*, *масти* и *калорије* налазе се у храни биљног и животињског порекла и са чисто хемијског гледишта нема разлике међу њима и може бити разлике само у погледу процента садржине. Што се тиче биолошке вредности *беланчевине* биљног порекла о томе ће бити речи у даљем излагању, а у погледу садржине материја биљне и животињске хране показује упоређење следећа табела.

Новија наука о храњењу — *броматологија* и новија испитивања у области људске исхране установила је нов, признатији и бољи начин исхране и тај нов начин исхране објашњава да сматра, да — старо учење о храњењу, које је допуштало да је најкорисније ако наш дневни оброк има највише *беланчевине* и то у првом реду животињског порекла — није на строго научној испитаној основи. Новија наука утврђује да нисмо били на правом путу у питању разумног и економичног храњења, јер многе болести и рђаве функције

	Садржина у 100 грама ¹⁾				
	беланчевине	масти	угљени хидрати	калорије	вишљина
месо говеђе	19.7	13.8	—	223	трагови
маст свињска	8.0	95.1	0.6	885	нема
хлеб бео	5.0	0.4	56.6	253	нема
боб	25.3	1.7	48.3	318	А мало, Б довољно
сочиво	18.2	0.6	44.6	272	?
грашак	17.0	0.6	45.8	271	довољно
уље од маслине	—	97.0	0.17	920	А довољно
ораси очишћени	19.3	40.0	13.2	518	Б довољно
јабуке сушене	11.0	—	56.5	322	Б мало

шта или врло мало *беланчевине*, *масти* и *угљених хидрата*, а садржи врло много *бескорисне целулозе*.

Дако г. Д-р Павловић у погледу правилне, економичније, рационалније и здравије исхране, не само што не узима у обзир поврће и воће, и у опште биљну храну, која садржи поред *беланчевине*, *масти* и *угљених хидрата*, наравно у малим количинама, са изузетцима неких варива, још и најважније материје *витами-не*, већ умањује вредност и оне количине *беланчевине* биљног порекла, које орга-

низма које се јављају, долазе од јаког храњења са храном животињског порекла.

Дугогодишњим испитивањима у целом свету утврђено је да се у живом организму непрестано образују *киселине*, чија је количина, кад пређе извесну границу, штетна по здравље. Те *киселине* у главном долазе од распадања хране која је богата са *беланчевинама*, а у такву храну у првом реду улази

¹⁾ Подаци из *Vitamins a moderni nazor na vyžiku*. Dr. Ivan Šil. Koline 1924.

храна животињског порекла; али те киселине долазе и од угљеничне хране као што је разна храна од производа жита, а у првом реду хлеб. Те киселине утичу на закречавање артерија и убрзавају старост код човека.

Биохемијски процес у организму човека врши се правилно само тако, кад се примећује храна са материјама које не мењају нормалну равнотежу организма и у главном она храна која неће да увећава ни киселину нити основу њену у организму. И сам се г. Д-р Павловић слаже са овим, јер у бр. 18 „Београд. општ. новина“ за 1930 г. на стр. 991 каже: „Наука о исхрани човека истражује квалитете које у себи садржи храна и открива, притом, оне супстанце и коефицијенте који исхрањују људски организам на целисходан и рационалан начин. Азот, беланчевине, масти, угљени хидрати, витамини, калорије, јесу за науку термини“; а на стр. 592 бр. 9 за 1931 г. каже: „Према учењу физиолога, дакле најкомпетентнијих за питање човекове исхране, нужна је и неопходна једна хармонична расподела хранљивих квалитета код узете хране: беланчевине, масти, угљених хидрата, витамина и азота. Пропорција тих квалитета је од пресудног значаја за нормалну исхрану“. Ето овде смо са г. Д-р Павловићем на истом терену у питању правилне исхране и она је допуштена само кроз правилну пропорцију тих квалитета хране. Ту правилну пропорцију по новој науци врши храна која садржи витамине, чија је улога да растварају хранеће материје и бране организм од штетних утицаја од неправилног храњења које долази било из незнања било из урођене рђаве навике у исхрани, или — што је у Београду случај — услед недовољне и сиромашне исхране. Тако, новија наука признаје за најцелисходнију и најрационалнију ону храну која садржи витамине. Витамини су нови хранљиви састојци, који су најпотребнији за живот организма, који дају нормалну и економичну храну и који се сматрају азбуком живота. То су сићушне материје, које се налазе у људској храни у минималним количинама, али чије је дејство на живи организм тако велико и значајно, да кад би по неком случају лишили храну од њих, организм би се разболео од тешке болести под општим називом авитаминоза. Засада је наука утврдила пет одлика витамина, сваки се одликује карактерним утицајем или на здравље или на продуктивност организма и недостатак сваког од ових витамина појединачно у људском организму проузрокује појединачне болести, које могу да доведу до смрти. Најчешће су болести очна: ксеродипалмија, затим пелагра, бери-бери, скорбут и рахитис. Скорбут може да се појави и као епидемија када се људи тешко снабдевају храном, која садржи витамине. Витамини се највише налазе у биљној

храни: поврћу, вариву и воћу и млеку и млечним производима.

Због овакве важности витамина у људској исхрани, а да би се њихова улога боље утврдила вршени су лабораторијски опити са поделом хране у две групе, који су донели ове резултате:

Прва група хране у коју се убраја месо, зрнаста храна и производи од ње као: брашно, хлеб и друго садржи више или мање беланчевине, масти и угљених хидрата, који су од особитог значаја за организм, али се у овој групи хране налазе још и минералне соли са киселим карактером које су штетне за организм.

Друга група хране у коју се убрајају кртоле, лишће, млада зелена зрна од варива, поврће, воће и у опште биљна храна, да садржи врло мало беланчевине, масти и угљених хидрата, сем изузетака наведених у табели, али да садржи минералне соли основног карактера, које су потребне и корисне за организм.

Поред овога храна у првој групи или нема или има сасвим мало витамина, а у другој групи је садржина витамина врло велика. Прва група хране сматра се концентрисаном и као таква она је основ за све болести стомака, црева и крвних судова. Друга група — биљна храна — даје у непромењеном стању све хранљиве материје и животне сокове. Великом употребом хлеба и меса при јелу у организм се уносе многа фосфорна једињења беланчевине, која су штетна за организм, јер у њему стварају и гомилају многе соли, које га хронично трују и стварају услове за болести авитаминозе. Живи се организм стара да се ослободи ових штетних утицаја избацивањем кроз бубреге у мокраћу. Зато је беланчевина у биљној храни боља од оне у меду и има већу биолошку вредност, јер се не распада у организму, као што је случај код беланчевине у меду, а витамини помажу лако и брзо варење других хранећих материја и лако их организм апсорбује.

Што се тиче целулозе у биљној храни за коју г. Д-р Павловић каже да је бескорисна, кад биљну храну процењује и да представља један баласт за органе за варење, то је такође погрешно. Напротив, целулоза у биљној храни потребна је за органе за варење, јер има лаксативно дејство и испуњава једну корисну радњу код варења хране, која помаже да се храна лакше креће по цревима и избацује.*)

*) Соли као натријум, магнезијум, калијум и калцијум које се опет налазе у биљној храни заједно са целулозом помажу ову корисну радњу избацивања непотребне хране. Та корисна радња састоји се у овоме: После усисавања хране из хранеће каше усисава се и знатан део воде из те каше; остатак воде из те

Најзад, од последњих изучавања у питању здраве хране уочена је важност алкалног састава крви. Крв никако није кисела, већ алкалична; али, опет, код велике киселине у организму и крв губи један део од своје алкаличности и тешко се брани од утицаја разних отрова, који се образују у телу или их организам теже избацује и побољшава. У том правцу велика је брига медицине да одржи крв у великој алкаличности т. ј. да не допусти да се у њој скупи много киселине, а то се постигава када се избегава употреба хране, која је извор такве киселине, а та је храна хлеб и месо. Алкаличне соли налазе се опет у поврћу, воћу, млеку и млечним производима и њихова је садржина у појединим производима на пр. разним салатима, спанаћу и кромпиру равна садржини млека као основној храни, јер садрже 200—280 милиграма у 1 кгр. док хлеб и месо садрже само 10—80 милиграма у 1 кгр. Поред тога калцијум и калијум у поврћу корисни су за оболеле од туберкулозе, јер калцифирају туберкулозна гњезда, а то значи да крв доноси те соли и слаже их око болесног места, где се образује један тврд слој, у коме туберкулозни микробни остају затворени као у неком јајету.

У Берлину напр. утврђен је мањак у потрошњи хлеба у исхрани, а пораст у потрошњи воћа, поврћа и млечних производа и тамо се не врши пропаганда да се у исхрани поврати старо стање употребе хлеба, већ се популарише што већа употреба у исхрани поврћа и воћа и држе се јавна предавања са девизом што више сирове биљне хране а нарочито црвеног патлиџана, који садржи највише свих врста витамина.

О најважнијем питању, после реченога, да ли наш народ, а особено Београђани, као

наше усисана се у дебелом цреву. После свега тога у последњем делу дебелог црева формира се тако названа калозна маса (измет) чије се образовање спроводи развијем процеса варења и трудења. Остаје последњи акт излучивања. Правилност акта има огромног значаја за организам. Код задржавања ове масе у дебелом цреву, продукти трудења усисавају се у крв и у таквом случају добија се непосредно право тровање организма. Тај тако важан акт дефекације помаже и врши биљна храна са њеним сојима и целулозом, а сваки застој у овој нормалној функцији, то је већ знак да је организам у области обољева.

жители културног центра, конзумирају у својој исхрани онолико биљне хране, нарочито поврћа и воћа, која одговара примењеној науци о витаминима и целисходној и рационалној исхрани, дају нам податке г. Видаковић у чланку: „Туберкулоза са гледишта социјално комуналне политике“ (Београдске општинске новине бр. 9. за 1931 г.) и г. Д-р Павловић у поменутиим чланцима. По овим подацима Београђани троше поврћа у исхрани испод минимума за 163 кгр. на једног становника, а млека за 125 кгр. испод минимума на једног становника. Кад знамо да су у питању правилне и рационалне исхране најважнији продукти хране који садрже витамине, а то су поврће, воће, млеко и млечни производи, а статистика нам казује да ове продукте Београђани ни издалека не конзумирају, да би задовољили најглавније потребе свога организма, онда је по све јасно да се Београђани доиста хране рђавом, нездравом, недовољном и нерационалном храном. И то је проблем о коме мора озбиљна брига да се поведе.

Први и најпозванији фактор, који треба да поведе бригу о овом питању јесте наша Општина. Ово питање спада у основна и најважнија питања комуналне политике општинске Управе и са економског и са социјалног и хигијенског гледишта. Постављање у нормалан положај животних потреба градског становништва, а у првом реду исхране, јесте основа њеног задатка. Овај проблем у толико је важнији, јер према подацима које је изнео г. Слободан Видаковић у чланку „Туберкулоза са гледишта социјално-комуналне политике“ (Беогр. Општ. Новине бр. 9 за 1931 г. стр. 555) у Београду има 95% становника економски слабих, и тај кадар економски слабих очекује да се његов социјално-економски и социјално-хигијенски положај поправи путем нормирања животних потреба према његовој платежној моћи. У противном, ако се у решавању овога питања не приступи искрено и озбиљно, тај кадар економско слабих може доћи у положај бедника и са економског и са хигијенског гледишта, и са здравственог положаја, у положај једне хронично изгладнеле масе, у којој авитаминоза ствара свакога дана све повољније услове за све болести, а на првом месту за београдску болест туберкулозу.

Комасација земљишта и њено извршење

У колико је важно за једну варош регулација, као појам за модерно уређење вароши, у толико је у истој мери важно питање комасације земљишта. Комасирати земљиште и парцеле у вези са регулацијом, значи препорудити и оспособити поједине блокове за живот оних, који ће на њима подизати угодне зграде. Без комасације земљишта не да се у опште разумети делатност развијања модерног уређења једне вароши.

Основни значај Комасације земљишта, посматран са стране грађевинске као и са стране хигијенске, пружа нам могућност да се придржавамо извршења једне принципјелне методе у изградњи, како појединих парцела, тако и целих блокова, водећи рачуна о основним принципима модерног уређења једног града.

Ако је комасација земљишта игде потребна, то је заиста најпотребнија Београду. Београд је, нарочито његов центар, парцелисан још у оно време, када нико није ни водио рачуна о правилном облику парцела. Довољно је погледати у план старог дела вароши и видети слику оног нашег старог — типског; подела парцела и облик њихов јасно оцртава, да је се земљиште делило без икаквог система, на дохват и човек долази до помисли да је тачна она наша изрека; „бију ко неће“, када је се наређивало да се имања у Београду узимају и ограђују колико ко хоће и колико ко може.

Није редак случај, да у једном блоку од 20 парцела видимо облике парцела, који личе на све друго, само не на једну грађевинску парцелу. Има таквих парцела да посматрајући их долази се до убеђења, да у подели земљишта није било никаквог система. Има се у појединим парцелама по 20 и више прелома који немају никаквог смисла, никаквог значаја. Парцела изгледа тако, да у опште посматрајући је нема ни једне добре стране. На меће се питање шта се може учинити са оваквом парцелом и у колико се она рационално може да искористи?

На ово питање једини је одговор: Комасација земљишта и нова подела. Дали се ова

комасација може сада да изврши, то је питање на које је зацело тешко одговорити. Тешко је одговорити зато, што данас на постојећим парцелама постоје новоподигнуте палате, са којима се не да извршити комасирање, без великих материјалних жртава. Али зато треба што пре и што озбиљније спасавати оно, што се може спасти. Београд има још много таквих блокова на којима се да врло лако извршити комасација, на којима нема још нових грађевинских објеката са којима је тешко оперисати. То треба спасавати, да би се добиле што правилније парцеле, на којима ће се моћи подизати угодне грађевине, које ће одговарати свима хигијенским условима.

Комасирање треба да предузме Општина, као најпозванија за њено извршење. Пројекат комасације треба припремити тако, да је он одмах схватљив, користан, како по опште интересе, тако и по интересе појединих сопственика. Сопственици треба да увиде користи од овог комасирања, треба да осете његове добре стране, треба да разумеју да ће њихово будуће земљиште у новом подељеном блоку лакше и рационалније моћи да искористе и да сами припомогну да се пројекат комасације може да изврши. Општина, пружајући им систем нове поделе, треба моментално да жртвује нешто за извршење комасације, да би доцније могла сопственицима да пружи очигледне резултате оваквог начина рада, из којег ће моћи с правом тражити помоћи приликом даљег извршења њеног програма у развићу и напретку Београда. Без колаборације свих нас, не да се замислити никакав почетак корисног рада, на изградњи наше заједничке престонице.

Колика би корист била од оваквог начина рада несумњиво је јасно за све нас, јер ће вредност имањима од овако правилних парцела нагло скочити и Општина би била у могућности и потпуним правом тражити повећање вредности.

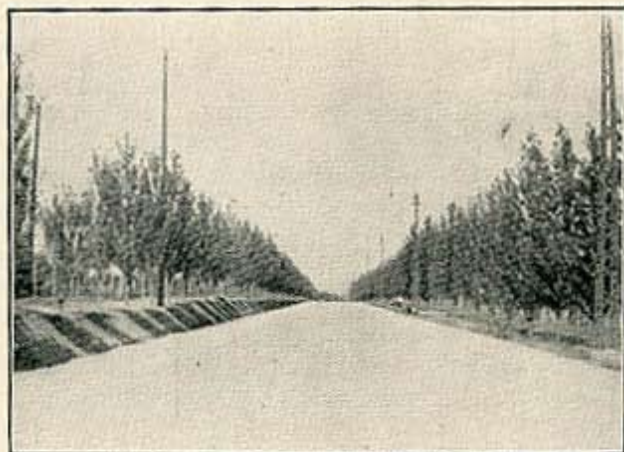
Нови грађевински закон пружа нам један корак у напред у овоме смислу, али се он мора детаљисати нарочитим правилницима, у које морају да уђу у појединостима

све потребе, описане до ситница. Они морају да садрже све оне практичне стране већ опробаних метода, као и објашњења на који ће се начин избећи све оне неправилности, са којима су се до сада појединци користили. Правилник мора да буде вођа онима који треба да га примењују; он мора да буде јасан тумач свих корисних принципа за све нас, и тада извршење експроприације и комасирање неће бити тешко извршивати, нити ће се моћи на туђ рачун користити, нити пак бити оштећен.

Уверен сам, да ће надлежни водити о овоме рачуна, о оваквом важном питању. Доношење новог грађевинског закона, са потребним правилницима, најзад ће решити и пресећи све чворове који су били камен спотицања у изградњи Београда. Његово стриктно примењивање, доказаће у најскоријој бу-

дућности, колика ће корист бити за грађевинску делатност Београда, и каквом ће се лакоћом извршивати сви они технички радови који се до данас нису могли спровести само са разлога, што питања експроприације и комасације нису била довољно јасна и на тај начин ометано је и извршење осталих техничких радова.

На нама је да ово сами схватимо: да је потреба општа, неопходна, да сами утичемо једни на друге да се до ових извршења дође, да би могли поћи правцем модерних вароши, а тим самим и уређењем наших имања, припомоћемо да Београд ставимо на модерно уређену основу. Овим радом припомоћи ћемо да се Београд и у здравственом и хигијенском погледу подигне на степен здраве вароши, што мислим да је свима нама првостепени циљ и највећа жеља.

Општински станови

Комунална политика свакога града има разноврсне задатке, од којих је питање јевтиних станова једно од најважнијих. Два велика разлога постоје те су Општинске управе принуђене да се њиме позабаве. Први се појављује као последица феномена нагле урбанизације т. ј. све већег развитка живота у градским насељима, а други произилази из места које проблем станова заузима у социјалном животу а нарочито у животу једнога града. Сем тога, развитком скоро у свима земљама нових законодавстава о радничкој класи, проблем стана постаје тесно везан за раднички живот и Општина је обавезна да њему посвети свестрану пажњу пошто он заилази и у сам живот и моралност нације.

Према томе проблем станова заузима једно од најважнијих места у социјалном животу народа и зато је апсолутно нелогично решавати га на пречац, не продубивши се у њега и не схвативши да његово решење захтева озбиљну студију целокупног социјалног живота данашњег друштва и законодавства које управља тим друштвом. У последње време скоро у свима европским државама води се политика станова а први потез у овој политици означава читав сплет проблема и разних решења. Један међународни конгрес одржан у Лондону 1920 године, хтео је да сазна за резултат једне анкете која се водила по разним европским државама, да би се утврдиле извесне чињенице те станбене политике. Он је за нас у овоме моменту врло занимљив, јер је поставио свима учесницима — земљама извесна одређена питања која могу да послуже за индикације како и одакле треба поћи при решавању једног таквог проблема. Прво питање тражило је одговор: да ли су власти у дотичној земљи потпуно и систематски упућене у своје станбене прилике и да ли локалне власти имају потребна законска и финансиска средства да све потребне податке сакупљају о тим приликама и њиховим сређивању стварају документе који би доцније били од неоспориве користи. На ово питање су и сами Французи одговорили да у Француској нема закона који приморава ло-

калне власти да о томе воде рачуна. Друго питање је тражило одговор у којима појединим земљама постоје закони који забрањују становање у нездравим становима и у колико се ти закони боре против таквог социјално-грађевинског нереда. На ово питање скоро све су земље одговориле да оне имају свој грађевински Закон који захтева хигијену. Сем тога разне државе се боре на разне начине против нереда и нехигијенских услова, те се показало да је ово питање узето у законским базама готово свуда у обзир. Треће питање било је, да ли у респектованим земљама постоји законодавство које принуђава државу и општину да гради станове да би парирала кризи у становима, која се још од пре рата почела да појављује а која је после рата свуда добила свој акутни облик. На ово питање многи су били незадовољни што је тако постављено а други су делегати дали разноврсне одговоре. На њега не треба одговарати пре но што се реши једно претходно њему озбиљније питање. Колико и како држава треба и сме да узима изградњу станова у своје руке а да тиме не омете слободну трговину и слободну иницијативу? Требају ли држава и општина да од зидања јевтиних станова стварају монопол и како је најзгодније помирити то а да се не атакује на слободу промета? Згодније је дакле било питати и питати се колико је муниципализам у којој земљи могућ и оправдан.

Зидање општинских станова намеће извесно газдинство, шпекулацију и добит или губитак Општини и наравно да спада у грану муниципализма.

То је читава једна доктрина која је доста разнолико примљена и решена у разним земљама. Ми се нећемо овога пута упуштати у та решења јер би нас одвела далеко, само наглашћујемо да је то свуда био проблем који се решавао и који се мора повољно решити ако се хоће да одржи садањи социјални поредак а да се не еволуира из једне интернационале у другу.

Кад се дакле, по претходном претресању и разматрању чињеница, буде начисто треба ли једна општина да се упушта у индустриј-

ска и трговачка предузаћа, дозвољавају ли то садашњи закони и у ком виду, онда се тек може прићи решавању и проблема јевтиних општинских станова.

Само питање општинских станова је исто тако врло опширно, пошто има више начина да општина учествује у њему. Али без доброг познавања локалних прилика и комуналних финансија ни један начин се унапред не може препоручити као најбољи. Међутим, предмет се ипак може згодно разчланити у извесна поглавља на која је доцније лако дати одговор.

Тако се проблем станова свуда јавља као троструки проблем: као квалитативни, квантитативни и као урбански. Прво квалитативни, што значи да стан мора имати извесну вредност, да мора претстављати извесне димензије и запремине ваздуха, да би се избегла пренасељеност и да у пуној мери мора одговарати хигијенским условима. Квантитативни проблем захтева довољан број станова према стварним потребама, а озбиљност тих потреба га ставља свуда готово на првом месту. Док урбански проблем захтева добро и лепо уређење новог краја града да би се постигла извесна практична и естетска вредност. И овако расчлањен проблем да се сада решавати на разне начине.

Једно од индиректних решења је добар Грађевински закон. Њиме општина посредно доприноси бољитку у здравим и dobrим становима, грађеним од приватне иницијативе. Међутим нас овога пута више интересује лично општинско учествовање у зидању и на њему ћемо се задржати.

И овде општина може да учествује на два начина. Први начин је у виду финансиске помоћи појединим приватним друштвима која зидају станове а други начин је само зидање у сопственој режији.

Финансиска помоћ може бити разнолика. Општина може давати зајам тим друштвима, што се најчешће и ради, или може гарантовати извесан интерес и дивиденду акционарима појединих друштава. Може се питати откуд да општина, која је обично у тешким материјалним приликама може да набави толика новчана средства да би их уступила друштвима за јевтине станове?! Међутим то се постиже једино путем зајма, што значи да општина ставља у неколико свој кредит у службу кредита поменутих друштава. Само како је општински кредит увек солидан, то се зајам овде добија увек под повољнијим условима него да га закључују сама друштва.

Такве позајмице које општина даје друштвима за јевтине станове, у велико су данас у пракси у Немачкој. Благодарни фондови-ма које општина има од благајни социјалног осигурања Хановер је позајмио 15,000.000 златних марака својим друштвима за јевтине станове да би се склонило под кров 30.000

душа. Вестфалиске Општине су за исти циљ издале 6½ милиона зл. марака а Либек и Хамбург 3 милиона.

Општине даље могу да уписују акције друштава за јевтине станове. Уписивање акција је много корисније него уписивање облигација, пошто чим општина постане једним делом акционар таквог друштва, она има права да учествује и у управљању као и у контроли над радом. У Француској је то доста чест случај, али који ипак стално има извесна ограничења као: да општина не сме уписати више од 2/3 акција и да општина на једанпут мора уписати целокупну тражену суму да би се тим осигурала одједном буџетска равнотежа, јер повремено уписивање уноси трзавицу у буџету. Тако је град Брисел 1899. године уписао 3000 акција приватног Белгијског друштва за јевтине станове које је у свему издало 13.000 акција од по 100 франака.

Сем тога Општина може и да гарантује извесан интерес и дивиденду акционарима друштава јевтиних станова (у Француској до 6% према закону од 4. априла 1925. год.). Повољна страна овог система је у томе што су материјалне жртве од општине малене и што се увек може знати тачна висина издатака. Тај начин привлачи и охрабљује нова друштва за јевтине станове, али има за незгодну страну што општина не учествује у Управи и надзору над радом друштва. Тај начин је доста одомаћен у Немачкој где се често уноси у годишњи буџет од 3000 до 600.000 марака за те сврхе, према величини града.

У Француској је озакоњен тек 1908. год.

Најзад последње врсте помоћи биле би субвенције које долазе у обзир код богатијих општина и тако зване прерушене субвенције које су свакој општини могуће. Прерушене субвенције се појављују у виду разних ослобађања од такса, трошарине, у виду повољних, дугорочних отплаћивања дугова, у виду уступања озиданих зграда или готовог терена. Јер питање терена је свакако једно од најважнијих у станбеном питању. Богате општине у терену чине огромну услугу уступањем погодних делова за изградњу нових станова. Немачке општине су у том погледу необично у повољном положају. У Манхајму на сваког становника долази по 239 м² општинског земљишта. Стразбург (сада француски) има 364 м² на становника док је у Базелу 64% од целог терена општинска својина. Ни Београдска општина у овом случају није сиромашна. У старом атару било је 21,4% општинског терена.

Репресивне мере које намеће Грађевински Закон и разне финансиске помоћи биле су до скоро једино учествовање општина у станбеном питању.

Али су извесне земље, погођене озбиљ-

нијим социјалним потребама, биле приморане да предузму лично грађење јевтених станова. Енглеска, Италија и Француска су извршиле читав низ рефорама у својој станбеној политици и све су саме почеле да израђују станове, јер се то показало као најбоље и најпрече средство да се станбена криза реши. Енглеска је спровела систем зидања станова у директној општинској режији, Италија је завела нарочите комуналне канцеларије за јевтине станове (енте аутономе) док је Француска (закони од 1912 и 1922) применила у компромису оба горња система на тај начин што законодавство поклања доста пажње Италијанском систему али исто тако одобрава и директно учествовање општина у изградњи јевтених станова под извесним условима.

Енглеске власти нису се задовољиле само да спречавају социјално-грађевински неред и да руше нездраве грађевине. Оне су се постарале да спроведу једну политику изградње општинских станова. У Таун планинг акт-у из 1925, законодавац овлашћује Енглеске градске општине да могу градити станове у најширим размерама дајући им потпуну слободу делања. Да би то извеле Енглеске градске општине су слободне да закључују зајмове и да издају облигације гарантоване општинским прирезом уз одобрење Локал Говернмент Боарофа, неке врсте Министарства унутрашњих дела. Општине могу лако да закључе зајам и на 80 година. Пошто се зграде сазидају могу се издавати чак и меблиране тако да општина узме на себе улогу неког хотелијера. Тако, у Лондону постоји општински меблирани хотел за нежење.

До 1914 у Ирској је на тај начин сазиђано 52.000 кућа, које престављају вредност од 8½ милиона фунти стерлинга. Лондонска општина од својих зграда учува 7,20% прихода; Глазгов је сазидао 2149 станова, Ливерпул 2886 и т. д. 1925 је у целој Енглеској сазиђано 160.000 кућа од стране градских општина, од којих су 22.000 у самом Лондону. Једна од главних заслуга Енглеске владе је у томе што је тако брзо и тако правилно схватила сву озбиљност станбеног питања а што нису урадиле, бар у тој мери остале европске државе. Енглеска тако на годину дана после рата, 1919 године доноси велики закон Хоусинг енд Таџи Планинг Акт који потпуно регулише станбена питања у њеним градовима.

У опште узев, питање станова у Енглеској је читав теза која би нас далеко одвела ако би је подробније размотрили. Нама је само циљ да на овом месту нагласимо разне могућности решења станбеног питања да би затим извели неке закључке с обзиром на наше Београдско станбено питање, које је за

последња три месеца врло снажно стављено на дневни ред.

Другу врсту начина изграђивања општинских станова видимо у Италији. Италијанске градске општине још врло рано се упуштају у станбено питање. Тако, још 1867. године, тако рећи у доба конституисања Краљевине Италије, један закон прописује мере за побољшање хигијене и начине изградње станова у градовима. Од 1880. г. — а то је неоспорно ретко занимљиво јер је била потпуна новина за своје доба — италијанске општине почињу са директним изграђивањем станова. Милано, Рим, Венеција зидају у велико, 1908 год. иницијативом г. Луцати-а донесе се и закон о општинским становима. По њему градске општине имају права експропријације да би зидале станове а са друге стране — која је важнија — закон ставља на расположење општинама све фондове појединих локалних штедионица, осигуравајућих друштава, популарних банака и т. д. Јер изнад свега станбено питање је финансиско питање и потребно је по јевтину цену наћи новац, који је готово свуда скуп. 1925 године Италијанске општине су биле изузеле неких 305.000.000 лира из разних штедионица за ову сврху.

Прва комунално-социјална канцеларија за јевтине станове основана је у Риму 1904 г. Она је одмах добила једно завештање од 1.700.000 динара и више од 20.000 м² терена. Сличне канцеларије постоје данас у Болоњи, Напуљу, Турину и т. д.

Французи су направили компромис између енглеског и италијанског начина. Од Енглеца су узели могућност да и сама општина, ако је то неопходно потребно, може да узме у своје руке грађење станова а од Италијана систем стварања канцеларија јевтених станова.

Пре но што пређемо на наше прилике додирнућемо подробније неколико најкарактеристичнијих примера европских решења станбеног питања. То би можда могло да нам послужи и за углед. Досадање излагање је била чиста аналитичка теорија, а сада да видимо какве је резултате она дала.

Европске занимљивости у том погледу су: Француска са својим Лушеровим законом, Немачка са својом Боден-Политик-ом, Енглеска са својим горе споменутим целим апаратом закона и најзад решења града Беча.

Француска је, као што смо рекли, још одмах после рата начелно решила, али не без озбиљне борбе са својим Државним саветом, да општине могу зидати и у својој режији јевтине станове и бавити се том врстом муниципализма, а јака урбанизација и оскудица у становима захтевала је да и сама држава поведе о томе више рачуна.

Као најбоља форма ипак је изабрала она компромисна, коју смо горе поменули а као

најбољи закон показао се Лушеров Закон. Разматрајући Лушеров Закон човек добија јасну слику колико је питање станова код Француза озбиљно схваћено и као га је држава решила јер се и озго морало притећи у помоћ. У резиме-у је Лушеров закон једна велика социјална ствар и он показује колико су општине морално потпомогнуте од саме државе. Поред незнатних малих подухвата појединих француских градских општина да станбено питање реше, Лушеров закон нам најбоље износи како и на који начин су Французи схватили то питање. Нека нам се не замери ако овде зађемо мало и у детаљ јер је он за нас сада врло поучан и добар.

Нарочито погођене узнемирујућим бројевима из своје статистике о опадању рађања у земљи, француске владе су тежиле да решењем свог станбеног питања зађу мало дубље и у сам породични живот те да поред чисто техничког и хигијенског решења питања станова, допринесу и побољшању доброг и здравог породичног живота, па преко њега и побољшању процента рађања. Зато њихово законодавство и поред тога што ствара нове и здраве насеобине по разним градовима и поред тога што повлашћује изграђивање чистих нових предграђа и „сите-жарден“¹ а има у себи, поред чисто те урбанске стране, много већи социјални и етички значај. Оно се не стара једино о техничком и хигијенском уређењу станова већ својим згодним замислима и параграфима хоће да створи нове, здраве, штедљиве француске породице, које ће сигуруно дати као резултат трезвене и патриотски свесне грађане.

Сан сваког радника, оца француске породице је да има своју кућу, чији ће он бити једини и апсолутни сопственик. Тај је инстинкт веома стар не само код Француза него и код свих других народа. Француски законодавац је хтео нарочито да га подржи и поткрепи да би тим путем доспео до решења тешког социјалног проблема станова. Французи сматрају да је то најбољи лек против голотиње, најбоље средство против незадовољства маса и најбоља препрека против комунизма.

Они су зато на прво место повлашћивали породице, давали им могућности да дођу до своје куће, сматрали да се свако урбанско-социјално решење мора почети од породице па су тек на друго место, али са истом толиком пажњом, старали се о свему техничком и хигијенском уређењу.

Главне личности које су од 1894 год., од првог закона о давању имања радничкој класи, радиле на том питању све до данас, јесу познати посланици и социолози: Рибо, Пол Строс, Леон Буржоа, Сигфрид, Бонвеј и најзад Лушер.

Последњи Лушеров закон од 13. јула 1928 скуп је свих пречишћених идеја и тач-

них смерова француске да реши своје толико важно социјално питање.

Лушеровим законом се даје могућност извесним повлашћеним особама, које ћемо доцније навести да: а) узму под најам или купе какав терен под необично повољним условима, б) да постану сопственици једне куће са баштом или без исте, в) да повољно купе какво мало имање уз кућу погодно за шталу, кошару, обор или ма какву зграду која је потребна пољопривреди и најзад г) да изнајме или да здружено купе стан у кући за издавање.

Да би се избегло обраћање Држави за сваки поједини случај, влада је створила извесан број организама (друштава) који ће да служе као посредници између ње и молијона.

Ти приватни организми, који су наравно под државном контролом и који се старају о извођењу и извршењу закона о јевтиним становима, су разна друштва нарочито створена за тај циљ.²)

Држава је свим тим друштвима признала право на рад, дала позајмице, уступила и новчану и моралну и законску помоћ, контролишући цео унутрашњи рад друштва. А да би се та друштва што боље развила и да би их било у што већем броју, држава је овластила своје окружне и општинске управе да могу уписивати њихове акције, наредила је да треба да им уступају терене, куће да им дају финансиске гаранције и зајмове. Чак и саме градске Општине могу да представљају једно такво повлашћено друштво (пример: град Париз).

Сем тога само ослобођење од пореза и од свих локалних такса за такве нове зграде за дуги низ година представља засебну привлачну страну питања.

Личности сиротог стања, нарочито радници који живе искључиво од своје зараде, повлашћени су огромно Лушеровим законом. Али практично и ако текст није довољно прецизиран ради се о лицима скромних прихода: занатлијама, радницима, малим чиновницима и најзад, чак и скромним рентијерима. А нарочиту повластицу уживају породице са много чланова, ратни инвалиди и стари ратници.

Главна карактеристика Лушеровог закона је у овоме: Ако сте ви радник, скроман чиновник, мали занатлија па сте уз то и отац двоје деце, значи да имате породицу и да чините једну социјалну јединку на којој базира данашње друштво и држава, а уз то сте се показали вредан и штедљив, мислили сте на своју будућност и скупили неку пару али

¹ Société de crédit immobilier; Société d'habitation à bon marche; Offices publics départementaux; Société de secours mutuel, caisses d'épargne, des associations d'utilité publique etc.

вам то није довољно да сазидате себи кућу, Француска држава ће вам у том случају врло радо изаћи у сусрет са једним зајмом под врло повољним условима (на коме и сама Држава губи) и даће вам могућности да купите себи плац и да на њему сазидате лепу кућицу. Ви ћете то све отплатити за 25 година са по свега 3,5% интереса али с тим да вам годишња отплата не сме да пребаца 2.500 франака. За свако дете преко два детета имате још по 0,25% попуста на интересу тако да ваш интерес може да спадне и на 2,5%.

Лушеров закон је данас један од најмодернијих закона те врсте у целом свету. Постављен на одличну социјално-моралну базу са високим циљем да преко побољшања станбеног питања поправи проблем рађања у земљи, он моментано доводи саму Државу до тренутних већих материјалних жртава. Члан први Закона дословно каже: „да следећи Закон има за циљ да нађе лека станбеној кризи и да постави програм у два дела у: а) зидање и уређење нових чистих станова као и оправку постојећих, према погодбама предвиђеним законодавством о јевтиним становима и б) у зидању станова осредње високе кирије, с тим да се све то има извести од 1928 до 1933 год.“ Закон предвиђа зидање 200.000 станова или кућа са једним станом.

Стварајући друштва за јевтине станове као подружнице саме Државе, закон им уз интерес 2% даје позајмице у суми од 2,364 милиона 751.550,— франака и овлашћује Министра финансија да може располагати са том сумом. Повлашћена друштва имаће дакле од Државе да закључују зајам са по свега 2% интереса а Држава ће сама сносити вишак интереса, ако буде било потребно да у недостатку средстава она закључи у ту сврху зајам на којој другој страни.

Друштва после тај новац дају под 3,75% до 2,5% и од те разлике (1,75%—0,5%) издржавају себе.

Закон врло детаљно износи целу замисао.

У тим детаљима и лежи сва његова социјална предност. Дајући средства оцу француске породице он га бодри на рад и штедњу а умесним наметнутим му обавезама Држава себи осигурава свој новац и један део отплате интереса.

Тако на пр. да би молилац добио зајам мора да испуњава следеће услове: 1) да је Француз, 2) да је пунолетан, 3) да је средњег стања и да искључиво живи од своје зараде, 4) да на дан предаје молбе за зајам докаже (чеком, новцем, уложном књижицом итд. да има уштеђевине за 1% од вредности зграде коју мисли да подигне, 5) да покаже да има у готовом новцу потребну малу суму за најнужније таксе око администрације закључивања зајма, 6) да се осигура на живот и да покаже полицу осигурања и 7) да се обавезе да ће он лично становати у тој кући и да у њој неће вршити никакву трговину.

Затим, да би се избегле злоупотребе са позајмицама, закон предвиђа највеће суме које се молиоцу могу дати за Париз, за околину Париза и за осталу Француску. (Максимум 39.000 фр.).

Закон залази и у чисто конструктивни технички део зграде. Прописује материјал за зидове и њихову дебљину, кров, кровни покривач, прописује величину појединих простора у кући, прозоре, степенице и т. д.

Једним озбиљним замахом уз осетне материјалне жртве Француска је почела да из корена исправља своје станбено питање. Његово побољшање допуњују, али су сасвим ван овог делокруга, разне градске општине које зидају за свој рачун читаве здраве насеобине, затим, разна капиталистичка друштва која стварају тако рећи преко ноћ примамљиве сите-жарден-е и најзад, лична иницијатива грађана, који се својевољно групишу, солидаришу и уз припомоћ општинских власти сами себи уреде своје улице, баште, станове и чак колективне ограде.

— Наставиће се —

Контрола животних намирница и конгрес хемичара за испитивање животних намирница у Баден-Бадену — Немачка

Питање о контроли животних намирница постаје све важније и актуелније. Оно се развија упоредо са подизањем културног живота и општим напретком једне земље. Може се без претеривања рећи, да оно треба нас да интересује исто толико као и питање саме исхране. Добра и правилна исхрана је у најтежњој вези са квалитетом робе, која се под именом животних намирница продаје; контрола квалитета те робе, нарочито у великим градовима и агломерацијама становништва, нужна је мера обезбеђења добре исхране грађанства. Ако квалитет робе не одговара потребним условима, онда се мора тражити пута и начина да се он поправи и побољша. Сама контрола животних намирница није ограничена на констатовању да је роба исправна или не-исправна, већ даје у овом другом случају на основу хемијско-бактериолошке анализе, директиву како ће се ова незгода уклонити. Стога поменута контрола у свима земљама добија све шири и крупнији значај; она се креће у два главна правца. Потребно је пре свега стати на пут продаји и трошењу неисправне и укварене робе као директно штетне по здравље, као и многим честим фалсификованим животним намирницама које нису штетне, али које у виду обмане потрошача умањују ефект исхране, дакле индиректно наносе штету здрављу, а директно материјалним интересима и кеси грађанства. Међутим фалсификовање животних намирница није ретка појава. Нека као један од многобројних примера послужи слађење лимунаде и других безалкохолних пића сахарином. Свима нама је познато да сахарин не представља никакав отров нити је штетан, али он и не храни наш организам, он га напушта у непромењеном облику онако, као што смо га и унели. У много случајева је и код нас био у употреби у месту шећера. Његова сласт компаративно премаша шећер око 500 пута; то би значило, да један трговац са 1 кг. сахарина може у својим лимунадама да замени количину од 500 кг. шећера. Разумљиво је да један напи-

так у коме има на пр. 7% шећера представља извесну хранљивост, док други који би се продавао за исти новац, а који је слађен сахарином нема никакву.

Даље, и не мање познато је, често фалсификовање алеве паприке додавањем баријум-сулфата и других примеса које могу бити штетне по здравље — или брашна, што није штетно али представља обману потрошача. Исто тако је више пута констатовано да се у кобасице ставља већа количина брашна или хлеб. — Одвојено од тога што је то фалсификовање ове врсте месних производа које служи исхрани, и што је квалитет робе слабији — ова врста злоупотребе потрошачког поверења, може, а нарочито лети, да доводи до такзваног киселог врења у кобасицама, што омогућава брже и лакше развијање бактерија, које су директно штетне по здравље; а у извесним случајевима може изазвати тешке појаве интоксикације. Фалсификовање разних зачина исто тако је честа појава. С обзиром на наше прилике оно се најчешће практикује у продаји млевене кафе, која је измешана са разним сурогатима: наутом, прженим јечмом, кукурузом и т. д. што је нарочито ушло у обичај после рата и давањем концесија за продају млевене кафе појединим лицима, која су ту концесију злоупотребљавала.

Због тога су у свима земљама створени закони о намирницама и сузбијању злоупотреба. Евиденцију о томе воде стручна лица, лекари и хемичари, који се сваке године са-стају и у узајамној сарадњи излажу своја најновија запажања и износе најновије методе рада и побољшавања на том пољу. И ове је године одржан такав један конгрес хемичара у Баден-Бадену, на коме сам имао част да као званични делегат присуствујем од стране београдске општине.

У овоме чланку износим кратак преглед најважнијих момената тога конгреса, као и неколико нових метода, које су од стране немачких хемичара усвојене на томе конгресу.

Двадесет сема главна скупштина немачких хемичара за испитивање животних намирница одржана је у Баден-Бадену у време од 11. до 13. маја 1931 године.

Учесника је било око 170. Међу овима је било и страних делегата.

Од говорника су се нарочито истакли: проф. др. др. Бемер, Бајтин, Лукенак, Ротенфусер, Тилманс и многи други. Поред много стручних предавања било је и веома занимљивих дискусија, нарочито око избора нових метода за хемијску анализу млека.

Конгрес је почео 11. маја у свечаној сали Курхауза. Претседавајући проф. др. Бремер, отварајући конгрес поздравља све присутне чланове и стране делегате, одмах даје реч др. Мелиору који говори о винарском закону из 1930. г. Д-р Мелиор у главноме је рекао ово: често се дешава да се страно вино у Немачкој продаје као домаће и да се домаће вино меша са страним винима, сматра да је једна четвртина целокупног обрта на бази све спекулације. Износи укратко одредбе закона који то изрично забрањују, као и обезбојавање црног вина са угљем, које би се после продавало као бело. Мешање црног вина са белим вином исто је законом забрањено.

У Немачкој је дозвољено мешање страних вина са немачким а никако обратно (Винарски закон од 7. маја 1903 год.) Дозвољено је у извесним случајевима и додавање шећера вину. По немачком закону од 20. априла 1911 год. сматра се да је врење у вину завршено кад је исто ослобођено гљива (квасца). За вина која се извозе у иностранство дозвољено је у извесним случајевима додавање алкохола (етил), али се води строга евиденција о квантитету истог.

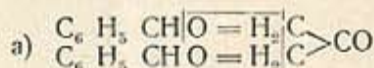
У краткој дискусији која се после тога развила о методама за евентуална одређивања вештачког вина у правом или за разна мешања нарочито додавање воде, није било нарочитих новина.

Затим Др. Мерес износи начин спровођења контроле животних намирница у разним земљама и кажњавање неисправности. Сматра да је швајцарски закон у много случајева у примени у страним земљама. У Немачкој су специјалним законима прецизиране норме животних намирница у односу на локалне прилике.

Др. Тилманс, проф. сматра хемијску анализу воде која се употребљава за пиће као непотпуну и захтева у сваком случају и бактериолошку анализу, а осим тога ако је у питању извор или какав бунар и извештај комисије о терену, јер је он имао случај како сам каже да је у једној малој варошици у Немачкој зидао цело једно постројење за одузимање гвожђа води и да се после хемијском анализом утврдило да та вода практички уопште не садржи гвожђа.

Др. Бере чита индекс средства која су се употребљавала у риблим конзервама. 1928 године је после дуже дискусије законом усвојено да се само она конзервирајућа средства дозволе која су неопходна а не као евентуалне мере предострожности. Дан дањи су у Немачкој забрањена ова средства у риблим конзервама: Естри пара-окси-бензојеве киселине, мравља киселина, хекса-метилен тетрамин и водоник супероксид. На питање једног учесника у којој би се количини у конзервама могао у хекса-метилен тетрамин доказивати формалдехид Др. Бере одговара да је већ количина од 0,05% немогуће доказивати, као ни естри пара-окси-бензојеве киселине које се исто тако не могу више доказати после извесног времена. Из тога разлога би била немогућа хемијска контрола о дозирању са тим средствима и због тога се они одбијају. Дозвољава се само натријум бензоат. Немачки су хемичари уопште противу конзервирајућих средстава јер говорник каже да ако се за ручак у маргарини једе салицилна киселина, за ручак у конзерви хекса-метилен-тетрамин а за вечеру неко јело у коме има бензојеве киселине ипак би та средства после извесног времена пореметила физиолошку функцију организма.

Др. Рајф. Доказивање бензалсорбита помоћу бојене реакције са ацетоном обавља се по овој шеми:

0,02 — 0,3 а) + 9 см³ воде + 0,3 см³ (CH₃)₂CO меша се и пушта из пипета 0,05 — 0,52 см³ H₂SO₄ конц. меша се и ако су мале количине бензалсорбита присутне добија се наранџаста боја за неких 10 минута.

Др. Др. Кениг, Петри и Пиреки говоре о разним врстама дувана и о начину гајења дуванске биљке, ређају се опити са малих плантажа где процентни састав никотина варира у широким границама од 0,3—2,4% уопште се сматра у колико је година влажнија у толико мање никотина у дувану има и обратно. За цигарете се данас сматра као нормална количина никотина 1,5%—1,6% (у Немачкој). Успело се у последње време а нарочито фабрика цигарета Нестор Гианаклис Г. м. Б. Х. у Франкфурту н. М. да пуне у оптицај цигарете до 0,8% никотина. Исте се декларирају као цигарете сиромашне са никотином.

На седници од 12. маја 1931 године званично су утврђене следеће норме за цигарете:

до 0,1% слободне од никотина,
до 0,8% сиромашне са никотином.

Физиолошко дејство никотина по мишљењу Др. Кенига почиње тек од 0,5%.

Др. Бекел сматра као важно одређивање хлор рефракционог броја у млеку а само од-

ређивање рефракције серума као недовољно сигурно да би се могло установити да ли је млеку додавана вода и у којој количини. Осим тога је у већини лабораторија уведена криоскопска метода по Бекману која служи као допуна за одређивање процента додате воде а нарочито онда када је крива на путу да обојева. За Немачку би једна средња вредност за снижавање тачке мржњења у криоскопском апарату изнела око 52,5. Бакарни серум даје мање вредности у погледу индекса преламања на рефрактометру од хлор-калцијумовог серума, то долази услед молекуларне трансације у млеку. Преимућство бакарног серума лежи у овоме што се на обичној температури врши коагулација млека и при томе скоро квантитативно се таложе казеин, албумин и глобулин.

У препису доносим табеле бакарног серума по Др. Бекелу: 30 см³ млека + 1,5 см³ раствора сулфата бакра (17,5—100)

	индекс преламања	хлор кал- цијумов серум	бакарни се- рум куван
бакарни серум			
37		36,4	35,7
38		37,2	36,6
39		38,0	37,5
40		38,8	38,2
41		39,6	38,8
42		40,4	39,4

додатак воде (запремина воде на 100 дела млека) из диференције индекса преламања

$P_1 - P_2$	38	40	42	P_1
1	4,4	3,9	3,4	
2	9,2	8,3	7,0	P_1 — нема воде
3	14,6	13,2	11,1	P_2 — има воде
4	20,9	18,7	15,9	

За ову одредбу је потребно чисто млеко (штал проба) која нема воде.

Израчунавање хлор рефракционог броја Х. Р. Б.

$$X. P. B. = P + \frac{6 (\text{хлор мг./100} - 100)}{100}$$

Додатак воде из Х. Р. Б.			
$X.P.B._1 - X.P.B._2 = 39,5 - 40,5 = 41,5$	$X.P.B._1$		
1	3,2	3,1	3,1
2	6,6	6,4	6,2
3	10,4	10,0	9,6
4	14,5	13,9	13,3

Образац за Х. Р. Б.

$$\text{дод. вода} = \frac{X. P. B._1 - X. P. B._2}{X. P. B._2 - 8} 100$$

Образац за криоскопију

$$\Delta \cdot 10^2 = 1,5 P. + 0,09 \text{ Хлора} - 15,5 \\ = 53,5 + 1,5 (X.P.B. - 40)$$

Табеларни преглед анализе млека Др. Бекела:

спец. теж.	1,0321	1,0264	1,0266	1,0273	1,0274	1,0307
маст %	3,65	2,85	2,90	3,10	3,15	3,65
сува садрж. %	12,67	10,28	10,39	10,80	10,89	12,32
сува садрж. без масти %	9,02	7,43	7,49	7,70	7,74	8,67
бакар. серум рефракција	40,5	35,6	35,5	36,5	36,4	39,4
Хлор мг./100	102	80	79	97	96	96
Х. Р. Б.	40,6	34,4	34,24	36,32	36,16	39,16
$\Delta \cdot 10^2$ рачун.	54,8	43,7	43,3	47,1	46,8	52,1
$\Delta \cdot 10^2$ нађено	54,7	44,6	—	47,3	—	53,3

Хлор се из млечног серума одређује по Фолхартовој методи титрацијом са сребро нитратом раствором $\frac{N}{35,5}$ са индикатором калијум хромата.

Проф. Др. Ротенфусер каже да се оловни серум млека не може још сматрати као завршена ствар али да преимућство ове методе лежи у томе што употребом базног олова — ацетата квантитативно испадају лимунска и ортофосфорна киселина као нерастворне оловне соли. Ове две киселине ометају у велико тачан рад приликом испитивања серума. Обично се употребљава 4,9 см³ ацетата и го из разлога да би се још могао одржати биокарактер млека. Вредности су за мале десете мање од хлор калцијумовог серума који је и код нас у употреби. Коагулација се врши исто као и код бакарног серума на обичној температури. У дискусији око серума у којој сам и ја узео активног учешћа упутно сам го-

сподину Ротенфусеру питање око концентрације раствора базног олова ацетата, јер од тога зависи бистрина млечног серума. Господин Ротенфусер ми је одговорио да то питање још није решено јер он на томе ради али се за сада може узети она концентрација прописана у Фармакопеји Германика V од 1906 год.

У другом делу предавања проф. Ротенфусер износи најновију методу доказивања куваног млека и некуваног. За ову сврху употребљавају се два реагенса у праху (сува) и то: Дипара-Диамидо-Дифениламин-Сулфат и магнезијум метаборат. Приликом извођења огледа видело се да некувано млеко са горе поменутим реактивима даје плаву боју (ултрамаринску), а кувано не даје никакву. Гранична температура до које се млеко може загревати а да још реагује била би 79° С. Ова ферментативна реакција је веома осетљива и јасна, исту сам у нашој Лабораторији провео и мишљења сам да је она једна од нај-

бржих и најзгоднијих јер реакција наступа већ после 40 секунда. Као завршно проф. Ротенфусер говори о пероксидативним појавама у млеку приликом стајања.

Проф. Др. Бајтин. Као прво предлаже да се одбија предлог фабриканата содних, минералних вода и кабезо да им се дозволи додавање глицерина као средство за пенушање у лимунадама (сапонин је ранијих година већ био строго забрањен због свога токсичног дејства). Код нас је још у употреби код ћетене алве. На овој је седници решено да у вештачким (синтетичким) производима као вештачка малина и др. не сме се ни у коме случају правити алузију ма чиме на воће као на пр. сликама, називима и т. д. Само је дозвољена ознака укуса на пр. вештачка лимунада са укусом наранџе, лимуна и т. д. јер је циљ да се каквоћа робе одржи онака каква јесте а не да се лажним именима доводи у забуну и об-

мањује потрошаче. Величину слова на етикета коригују званични органи, исто тако вода која се употребљава мора бити стерилна и есенције нетоксичне, и морају одговарати условима прописаним у закону. Лимунаде морају најмање да садрже 7% шећера, а сирупе 60%. Конзервирајућа средства по могућству треба избегавати; а у неопходном случају у најмањој количини додати и то на етикета назначити.

У приватној дискусији око месарских производа дознао сам да је у целој Немачкој строго забрањено додавање брашна или скробних материја кобасицама.

На крају хоћу да напоменем, да конгреси ове врсте представљају нарочити значај за нас, пошто је наша организација контроле животињих намирница тек у развоју и потребно је да се угледамо на стране модерно уређене институције ове врсте.

Стварање Београдског Музеја

Градски музеј Београда који је ушао у пуном жеку стварања има вишеструки значај за своје грађане и за странце. Док за наше унутрашње прилике он има меморативно васпитни значај, дотле ће за странце он бити конкретна тврдња свих наших културних и ратничких напора око изграђивања наше престонице. За свакога појединца он ће имати по коју отворену страну одакле ће заинтересовани читати јасно оно што га привлачи: историчар, географ, етнолог, археолог, ђак, студент, ратник, занатлија сви чак до доброћудног цитадена наћи ће у њему свој нерв. И биће он интересантан, нарочито интересантан; долазиће странци са свију страна света да у њему виде историјат своје земље, јер некада, давно, Београд беше јабука раздора свих нација и све те нације оставише по нешто свога у њему.

Лагано, али сигурно, Музеј Београда постаће музеј света! Али за то су потребне не године већ читаве епохе...

Али ово што бисмо могли одмах створити у његовим одајама, то је чисто наш историјат; нарочито треба настојати да се што више скине копрена са онога дела наше историје који је до данас остао најмрачнији, а то је период од одласка последњег мухафиза Београдског Риза паше. Ваљда још од епохе Скордика па до предаје кључева 1868, имамо више материјала о животу Београда него ли после. Ствар је проста; остали су нам по бечким и пештанским архивама довољни рукописи аустријских и мађарских списатеља који су много више обрађивали Београд и прикупљали музејске објекте него ли ми после одласка Турака...

Али, срећом, ако немамо рукописа довољно и музејских објеката имамо још живих људи који су били већ добри дечаки кад је било чувено „бомбардирање“ и нит се врло лако може наставити онамо где је прекинута. А онај ко до краја испреде нит музеја Београда учиниће неоцењиве услуге престоници и нацији! Да би се све то постигло треба доста напора; треба писати, треба говорити, треба држати предавања, треба апеловати... Апеловати нарочито и упознати грађанство с

идејом оснивања музеја, објаснити му културни и национални значај музеја, створити му љубав за музеј Београда, па кад једном тај музеј буде комплетиран и кад Београђанин једном прође кроз његове одаје, постаће горд и поносит и биће му пријатно да узвикне: Грађанин сам Београда!

А дотле, дотле ће се одигравати још многе тугаљиве ствари. Ископавање се из земље врло важни музејски објекти и као што је било неколико случајева: уништиће се! Има од тога доста времена; кад су почели први радови на проширењу Калемегдана негде око споменика Књегиње Зорке, ископали су радници из земље старе вериге, старе бакраче и један пар јеленских рогова лепо цизелираних у корену и при врху. Непобитан доказ да је на томе месту била текија бекташког реда, јер су јеленски рогови њихов фетиш. Свуда у страном свету те би ствари одмах улетеле у музеј. Код нас то није био случај. Додуше онда нико од званичних није мислио на музеј а на савете грађана који су за то имали смисла нико се није ни освртао. Тек са променом Општ. управе почело се озбиљно радити на стварању музеја, али су дотле ти објекти већ били упропашћени.

Интересантан је и случај професора г. Ристе Одавића. Кад је прекопан позоришни трг пре неку годину наишло се на неколико лобања... Чудно ми чудо, мислило се, ко ће још и о томе водити рачуна. Сасвим просто побацали су лобање у кола која су износила земљу и тако попунили неке рупчаге око Карабурме. Узалуд је г. Одавић покушавао да заинтересује некога за лобање. Није било кога да то схвати. А требало је! Биле су то лобање наших највећих светитеља; лобање устаника за слободу кажњених најгором смрћу: одсецањем главе. Било их је пуно испред Стамбол капије: читави плотови од коља искићени главама и редовно окренутих према Шумадији за страх и трепет. Трупине су Турци одмах носили и закопавали, док су главе остајале да се осуше на сунцу и да саме спадну с коца и да се откопчају у неку јаружицу где ће их покрити

нанос од земље, саме, одвојене од тела. Тако су их и налазили после 100 година, саме, без иједне кости од осталог скелета!.. И како би оне биле драгоцене за музеј, за једно специјално одељење, за хингогенум или сакраријум, како хоћете. Нигде језива историја неби конкретније била исписана него ли ту. Овако ништа; али се нада ипак не губи. Још ће се копати испред Стамбол капије, а сад ћемо бити обазривији. Ко зна, можда ћемо негде још наћи лобање ћакона Авакума, игумана Пајсија и других!...

Ето примера који нас нагоне да верујемо да се креирање музеја мора вршити са много добро умишљених метода.

Многи музејски објекти историје Београда отишли су већ у заборав а многи уништени. И свакога се дана уништавају. Треба одмах образовати један ужи одбор за музеј у који неизоставно требају ући г. г. Риста Одавић, Бранислав Нушић и професор Дероко. Ово су личности које памте кад су у хан, где је сада хотел „Империјал“ долазиле камиле носећи трговину на својим грбама. То су личности које својом ерудицијом и памћењем могу реконструисати оно, што је време збрисало, а чега мора бити у дворанама градског музеја. С тиме треба журити јер један од њих је човек у последњим годинама и када би он легао у гроб, легао би с њиме и један део градског музеја. Уз њих требају доћи г-ђа Илић, г-ца Милена Лапчевић и г. Слободан Видаковић чије су се ванредне концепције на овоме пољу већ и на делу показале.

Одбор под руководством ових људи изradio би замашан списак објеката који се морају одмах прикупљати. На поклоне приватних не можемо се ослањати.

Ево од прилике чему треба одмах приступити:

За потребе музеја, грађанства и странаца израдити један план Београда на коме ће маркантно бити означени сви историјски објекти који се неће рушити (заостале турске куће, Карађорђевог конак, Турска текија, стан Доситеја Обрадовића, Доситејево лицеје, прва штампарија, прво позориште и т. д.). То треба учинити, јер све те зграде и објекти то су у ствари депандансе градског музеја. Написати и кратке историјате тих објеката.

Замолити г. Министра Војног да се за градски музеј, за његово одељење ратова, одмах одвоји оружје, стару муницију, спреме наше и противничке војске. Ово одмах, јер старе униформе труну у магацинима, а оружје се шаље у Крагујевац где се гвоздени делови претапају. За будућу аулу музеја треба издејствовати бар по један примерак наших и противничких топова из рата, јер се иначе и они претапају.

Прикупљати одмах објекте старог начина становања Београђана и изгледа њихових

кућа и дућана. До пре три месеца на једној абаџицији у Балканској ул. могао се још видети стари ћепенак, заостао још од Турака. У августу месецу прошле године на капији куће једне старинске породице у Југовића улици стајао је још стари звекир за најављивање посете, а с друге стране врата стари мандал за затварање.

За лапидариум сачувати надгробне споменике Старог Гробља, као мотив који би говорио како су се сахрањивали Београђани пре сто година. Има тамо каменних крстова изрезаних пре сто година у целом комаду из Ташмајданске стене у врло интересантним облицима, и плоча са натписима на старом словенском језику и готово на свим културним језицима.

По општинским магацинима могу се пронаћи многе интересантне ствари које би потсећале на старо доба. Треба пронаћи старе фењере који су на диреку осветљавали варош пре четрдесет година. Један од тих старинских фењера још се налази на ћошку кафане „Ресавић“. На Дорћолу се још може наћи по неки дрвени сантрач са старих бунара па га заједно с кофом, конопцем и кровом склонити негде за будућу аулу музеја. Пошто за сада музеј нема просторија, а ствари пропадају, треба одмах све те објекте негде склонити. За то је врло погодна она стара зграда зидана око 1830 године. У њеном двориште и подрум могли би се одмах пренети ћепенци и капци старих дућана (у Краља Петра улици налазе се и данас гвоздена дућанска врата још из доба кад су Дубровчани ту имали своје дућане), стари прозори с ћерчивом, надгробне плоче са Старог Гробља, фењер на диреку, бунарски сантрач, тип неких старих кола, неколико ћерамида као материјал чиме су некада биле покриване београдске куће, неколико оних излизаних цигаља из Бранкове и Књегинице Љубице улице које су скоро пола века лежале у београдској калдрми као доказ чиме су некада поплочаване господске улице Београда и т. д. У унутрашњости те старинске куће ако би се донела одлука могао би се одмах рестаурирати живот старих Београђана: њихова одећа, намештај, њихови алати, кухињско посуђе и друго.

Фотографски снимити одмах све оне објекте који се неминуовно имају порушити (звонара Савиначке цркве, прави тип сеоске звонаре од балвана и диреке и т. д.).

Превести и протумачити турске називе појединих делова Београда, и објаснити зашто се ти крајеви тако зову (Дорћол, Зерек, Јалија, Чубура, Карабурма, Топчидер, Булбулдер и т. д.). Објаснити епизодно значење назива: Господарска механа, Сењак, Царева ћуприја, Варош капија, Смутековац, Грантовац, Владановац, Теразије и т. д.).

Према причању старих Београђана ре-

конструисати и сашити униформу општинских патролџија. Стара кућа у Јевремовој улици, грађена 1830 године, била је њихова касарна, а у подруму те зграде имали су трпезарију. Ако би се та зграда прогласила као депанданс музеја, могле би се тамо направити фигуре са униформом старих београдских патролџија.

Реконструисати у минијатури Стамбол капију. Ово се може лако постићи према неким летописцима — Чупићева годишњица — чији се описи потпуно слажу са сличним капијама које су и данас очуване (капија Галере у Солуну на чувеном друму Егнатија).

Пре извесног броја година Београдска Општина поклонила је Обреновачкој Општини једну саку, буре, за поливање улица. Ова сака имала је позади црево, на цреву једну велику плехану решетку коју је један човек помоћу конопца њихао лево и десно и тако поливао улицу. По причању ова се сака још налази у Обреновцу; треба је додати или направити минијатуру.

Немогуће је на хартији побројати све оно, што је потребно. Свакога дана, свакога тренутка сами, пред очима нам излазе музејски предмети; не треба их дакле пропуштати, и збирка ће се мало по мало креирати.

За музеј треба откупљивати само оне уметничке слике града, које имају своју говесницу. На тај начин београдски сликари биће принуђени да се посвете мало историографији своје престонице.

Ако је немогуће за сада употребити зграду у Јевремовој улици, треба одмах одредити један општински плац на коме постоји ма каква зграда, па у дворишту прикупити предмете које време не квари а у зграду објекте етнографског значаја.

У Тулбету Мустафа паше, које стоји празно у горњој тврђави, треба образовати једну малу колекцију предмета (ханапире, синџире, заставе, одела, кубуре, узенџије старих хатова, фермане и т. д.) који би потсећали на турску владавину над Београдом. А, ако би се ово спровело у ширем обиму те би Тулбе било мало, онда у њему изложити предмете који би потсећали на трагичног Мустафа Пашу. За свој неуспех под Бечом он је од султана добио свилени гајтан и обесио се у Небојши кули. Тај се гајтан чува у бечком музеју и данас, а раније је био у Београду. Тамо се налази и свилена кошуља Мустафина као и рахтови — коњска опрема његовог хата. Покушати да се ти објекти добију натраг; исто тако проверити да ли се у бечком музеју налази и велики кључ Београдске тврђаве који у ствари није закључавао ни откључавао никаква врата, већ је само симболизирао достојанство тврђаве.

У тулбету је пре извесног времена пронађен костур неког турског војсковође. У-

тврдиће се накнадно да ли је то костур паше о коме је реч, или неког другог.

Треба учинити споразум с муслиманским верским властима да се Текија уступи општини и да се тамо оснује један мали музеј Доситеја Обрадовића јер је он тамо становао, и тамо умро 1851 године. При паркирању једног дела тврђаве, пре годину дана скинута су стара гвоздена крила кована од железа и мертечких јексера, са Карађорђевог капије.

Штета је одстранити и један обичан камен из тврђавских бедема који на себи носи печат ма које епохе, камо ли једна врата на која је ушла, с муком, наша слобода године 1806.

Одмах издати један распис одељењима а објавити грађанству да пре но што приступа рушењу ма каквих старих зграда о томе обавести музеј на десет дана раније. Преко ноћи поруше се читави комплекси и за месец дана имамо нов изглед и не сачувавши фотографски снимак, тако да кроз неколико година нећемо моћи рећи: сад је ту ова палата, а гледајте шта је на томе месту било раније. Исто тако треба апеловати на грађанство да приликом копања земље за темеље нових грађевина не униште нађене предмете ни објекте већ да одмах извештава музеј.

У Доњем Граду постоји велика пећина испод оне највеће литице; ту би се могла створити једна интересантна депанданса музеја, кад би се тамо прикупила колекција старих чунова, кајика, шајки, једрилица које су некада, кад није било пароброда пловиле испод Београда.

Ако их у Београду нема, није потребно правити по нацртима старих гравура; довољно је отићи на Охридско или Преспанско језеро па наћи кајике оних истих форми какве су имали Турци у Београду.

Уосталом, није искључена могућност да се у београдској тврђави једнога дана из земље ископају остаци старих кајика, и то на ономе месту где је у тврђави било „језеро“ које је данас исушено али се јасно виде његови трагови као и остаци објеката који су уз то ишли. Но о томе биће речи доцније!

Сачинити збирку старинских алата некадашњих београдских заната: бојаџиски, пушкарски, абаџиски, опанчарски, казанџиски и т. д. Сви ови занати, у колико нису пропали, променили су своје алате. Старе београдске бојаџије имале су ђупове човечијег раста, у којима су кували вунена ткива потопљена у боју. Како су то били већином неписмени људи, и нису знали за књиговодство, а морали су памтити сваку сељанку или варошанку и какве је боје чија пређа, то су имали разнобојне дрвене рабоше у дуплика-ту (близанце) с подједнаким зарезом.

Кад домаћица дође по своје предиво, она покаже рабош, бојаџија га упореди са сво-

јим па ако се покlope онда је предиво на коме виси друга половина рабоша њена. Добавити и ђуп и рабоше; ако их нема у Београду, има их у Јужној Србији.

Мора се признати да би у једној музејској витрини, с малим описом, врло интересантно изгледао рабош старих београдских фурунција. Још има међу нама живих који су одлазили код хлебара да узму хлеб „на рабош“.

Треба израдити у минијатури старе воденице које су на Сави и Дунаву меле брашно за Београд; а већ није тешко добавити старо камење и водене точкове са воденица поточара које су до пре неких двадесет година меле брашно за Београд. Најдуже су се очувале воденице код „Роспићурије“, воденица испод Маринкове шуме на Кумодрашском потоку, воденица Манастира Раковице и најзад „Булина“ воденица испод Вајфертове пиваре као и воденица на Чубурском потоку на општинском имању у Шуматовачкој ул. Ова последња мела је брашно за Београд све до Балканског рата, а њен јаз у који пада вода са три метра висине и њени темељи стоје још и данас. На томе месту пројектован је парк, с тим да се вода Чубурског потока затвори; боље је учинити да та изворска вода тече чиста кроз парк а воденицу рестаурисати у парку на истоме месту.

Прибавити старе аване и ножеве за крижање дувана из доба кад се у Београду дуван продавао слободно на кантар. Исто тако старе чибуке и наргиле; има Београђана који чувају старе предратне цигарете и кутије дувана које би они сигурно уступили музеју.

Оставити у музеј стари општински добош којим је добошар, некада, објављивао грађанству наредбе и одлуке суда. Овај добош још постоји јер служи за продају кухњих ствари на „да ли ко више?“.

У двориште музеја сместити ловачка кола краља Милана, стара кола коњских трамваја, старинска потребна кола итд. Ови предмети могу се сместити и у тврђави; с леве и десне стране Сахат куле у бедемима налазе се велике дворане; раније војнички станови, доцније осуђенички казамати а данас празне. И оне би се могле употребити за смештај ових предмета.

Најзад, сматрам за дужност да поменем и ово: она стара кућа у Јевремовој улици, грађена око 1830 беговска је и има приземље и спрат. У њој се налазе ова одељења:

у приземљу:

1. собе за послугу,
2. мутвак, велика кујна са старом оцак-лијом,
3. ђилер, одаја за намирнице,
4. хар за коње;

на спрату:

1. мусафирлук, велика одаја за посете,
2. теферич, балкон од дрвенарије и ста-

кла са изгледом на Дунав и Вишњицу који је служио за поподневну разо-ноту була,

3. женске одаје,

4. сарачана, мала соба за старе ствари,

5. амамџик, собица за купање.

Овакве зграде више нема. Ето свих потребних просторија за рестаурацију старог живота, треба само унети намештај.

Ако се ова кућа мора рушити, онда треба откупити њену јацију; пажљиво је демонтирати и поново саградити негде. Тамо где она буде пренета може се у близини пренети и стари хамбар за жито и кукуруз који и дан дањи стоји у једној авлији близу палате „Време“, а датира из доба кад су у улици Жоржа Клемансоа биле њиве кукуруза.

Треба исто тако обићи музејске збирке појединих надлештава у Београду, и тамо пронаћи објекте који су органски везани за градски музеј. Таквих колекција има на више места, у више Министарстава. Верујем да би било лако те објекте придобити за градски музеј, јер их ни дотична Министарства нису регистрала као своје музејске објекте, већ их воде просто на инвентар. Занимљива је збирка која се налази у Мин. грађевина у отсеку пошта. Тамо је сачувано прво поштанско сандуче које је постављено у Београду и стојало је на првој згради поште преко пута Саборне цркве. Натпис на томе сандучету је на немачком језику, јер су Аустријанци имали закуп поште који су им издали Турци. Сачувано је и једно писмо — коверта, писано у Беч од стране једног Србина на коме се налазе марке српска, турска, аустријска и мађарска. Српска зато што је ишло из Србије, турска, јер су Турци још били у граду, аустријска јер је ишло њиховом поштом, а мађарска јер је писмо ишло преко Мађарске. Интересантан докуменат за ове прилике. Тамо се налази и једна занимљива фотографија из године 1860 која претставља „Мађареве штале“ а што је данас у ствари „Коларац“. Мађареве штале (држао је у закуп мађар Кевеш) биле су главна мезулана за промену коња на путу Беч—Цариград.

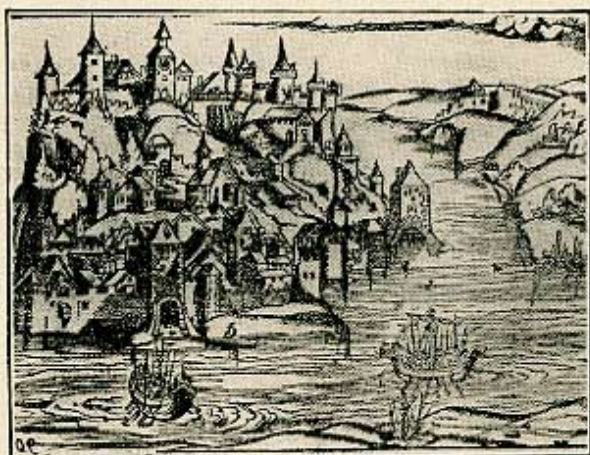
Није никаква случајност што је на томе месту данас пошта. Спонтано мезулана се претворила у пошту. И онамо, где су пре 70 година фрктале ергеле коња, данас брекћу мотори поштанских аутомобила. На тој „фотографији“ види се лепо „ревелин“ — брдовити редут који је бранио приступ Стамбол капији. И моја некадашња тврдња да је на месту где је данас „Време“ било брдо, и да у Београду још има живих људи који су тамо напасали овце није без основа, а игноранти који су то побијали пред овом фотографијом и датумом (1860) доводе себе у смешан положај!

Такође се у тој збирци налази коњска опре-

ма: седло, узенгије, торбе кубурије првог српског поштарџије татарица Ристе. Случај татар Ристе подвлачи потребу музеја за издавањем појединих публикација о животу града. Татар Риста је на својим коњима одржавао везу између Београда и Цариграда и других места преносећи писма и друге државне поштилке. Из неких података види се да је он, у оно доба пре толико деценија кад се путовало само колама и коњима, прелазио пут Београд—Цариград за 4 дана! Ово је заиста чудно, кад се зна да данас брзи воз до Цариграда употреби скоро 3 дана. Значи да је татар Риста био феномен од којега. Он се уопште није скидао с коња све до Цариграда. На коњу је ручао, на коњу вечерао, на коњу и спавао... кад би се приближио релативној станици — мезулани, он би испаливши кубуру дао знак да му се изведе одморан коњ

који је спреман чекао, само би се пребацио на њега и продужио даље и све тако до султанских врата. Тиме се и може тумачити да је он са осталима за 4 дана из Цариграда у Београд донео султанов ферман-наредбу Риза паши да Београд преда Кнезу Михаилу. Султан је берат издао „5. дана Зилхице 1283 год.“ — дакле, 29. марта 1867. Риста је из Цариграда пошао 1. априла, а ферман је у Београду свечано прочитан 6. априла у 10 ч. пре подне. Значи, ферман је у Београду био још 5. априла изјутра.

Из свега овог хоћу рећи да није довољно добављати и прикупљати неме музејске објекте и ређати их по витринама и одајама, већ треба уместо њих проговорити и открити посетиоцима једну интересантну повест или какву заборављену драму.

Д-р Драг. Новаковић
шеф Таксено-привредног отсека О. Г. Б.

Промет странаца у Београду и такса на странце

Београдска општина наплаћује поред осталих такса и таксу на странце по Тар. бр. 409 таксене тарифе. Под „странцем“ треба разумети сваког путника, који долази у Београд из других општина или иностранства и станује краће или дуже време у Београду, а не само „странца“, т. ј. „путника“, који долази из иностранства.

Ова је такса нова и установио ју је г. Министар финансија на основу овлашћења из члана 24. Закона о државној трошарини, таксама и осталим пристојбама, решењем својим Бр. 12327. од 30. априла 1924. године а на предлог Суда и одбора Општине града Београда Бр. 6774. и 6775. од 20 и 21. марта 1924 године.

Поменута такса наплаћује се у четири облика, т. ј. према реду самих локала: хотела, механа, кафана, пансиона и т. д. који су разврстани у четири класе и то:

1. — У први ред долазе хотели: Москва, Бристол, Експелздор, Српска Круна, Српски Краљ, Гранд Хотел, Петроград, Палас, Спендид, Метропол и остали слични овима;

2. — У други ред: Македонија, Империјал, Грчка Краљица, Национал, Вилсон, Вашингтон, Солун, Оријент, Србија, Жировни Бенац, Славија, Лондон, Опера, Слобода, Париз, Балкан, Цариград, Асторија, Америка и остали слични овима;

3. — У трећи ред долазе: механе, кафане и јавни домови за преноћиште.

4. — У четврти ред долазе: приватни домови.

Путници плаћају у локалима I класе динара 10; у локалима II класе динара 6; треће класе динара 4 и четврте класе динара 3.

Решењем Суда општине Београдске, а на предлог Удружења хотелијера, кафеица и механица, извршена је накнадна класификација са том изменом што је хотел „Косово Унион“ преведен из другог у први ред; „Српска Круна“ из првог у други ред а хотел

„Праг“ из четвртог у други ред, „Златан Коњ“ из другог у трећи ред.

Таксу предњу наплаћују сопственици, односно закупци хотела, механа, кафана, јавни домови и приватни домови за преноћишта, а по признаничној књижи, означајући, колико је и на име чега наплаћено и од кога, тако да се даје дупликат а уникат остаје у признаничном блоку. Сем тога устројена је у прошлој години и нарочита књига оверена потписом и печатом шефа отсека са особеним потребним рубрикама, у коју се уводе путници, тако, да се у свако доба може контролисати бројно стање путника, кретање истих као и пролазних кроз Београд, што је врло значајно, а у исто време контролише се и наплата таксе.

Што јача контрола са већим особљем, претставља најмању вероватноћу за злоупотребе а омогућује веће приходе.

Кретање путника-странаца у 1928. и 1929.

Пошто није било у опште статистике о промету странаца у Београду, то сам сматрао за потребно, да и то средим, те сада могу дати следећу статистику за 1928 и 1929 год. по месецима и то:

у месецу:	1928	1929
јануару	18.171	11.749
фебруару	17.053	12.720
марту	19.121	16.969
априлу	16.932	16.372
мају	17.529	15.616
јуну	14.165	13.229
јулу	13.147	13.201
августу	12.868	13.015
септембру	15.747	18.488
октобру	17.991	21.372
новембру	16.369	18.927
децембру	13.489	14.675

Свега путника: 192.582 186.333

Бројно стање хотела, механа и кафана са
упоредним прегледом путника кроз исте у
години 1928. и 1929.

	1928	1929
1. — Гранд	2.903	1.656
2. — Петроград	19.850	19.191
3. — Москва	6.204	6.023
4. — Палас	11.908	11.908
5. — Српски Краљ	15.524	15.714
6. — Српска Круна	2.233	2.091
7. — Ексцелзиор	7.672	10.154
8. — Бристол	6.732	6.328
9. — Спленид	10.591	9.423
10. — Балкан	6.332	4.733
11. — Таково	903	620
12. — Париз	3.275	2.813
13. — Лондон	5.340	4.219
14. — Србија	3.330	1.735
15. — Опера	903	608
16. — Империјал	3.845	2.909
17. — Македонија	3.494	2.955
18. — Славија	3.181	3.802
19. — Маринковић	1.970	2.144
20. — Америка	817	231
21. — Асторија	1.419	1.151
22. — Грчка Краљица	2.190	1.236
23. — Национал	946	662
24. — Милојевић	982	1.340
25. — Јадран	1.768	1.867
26. — Оријент Бајл.	4.618	1.423
27. — Солун	6.434	5.093
28. — Вилсон	5.484	5.538
29. — Европа	569	34
30. — Престолонасл.	1.304	501
31. — Крстић	1.586	546
32. — Стара Лоза	—	362
33. — Експрес	—	556
34. — Вашингтон	3.129	4.784
35. — Кланица	2.025	1.677
36. — Карађорђе	1.012	512
37. — Крагујевац	3.116	2.475
38. — Унион-Косово	7.049	15.437
39. — Тетово	1.743	79
40. — Златан Коњ	1.448	434
41. — Гинић	1.288	1.122
42. — Битољ	2.305	1.436
43. — Лазаревац	2.826	1.450
44. — Семија	1.843	1.604
45. — Родина	3.584	2.752
46. — Руски Оџак	1.109	1.004
47. — Суви Ђерам	1.351	1.241
48. — Савска Касина	661	463
49. — Каф. Европа	992	338
50. — Чедић	1.697	1.229
51. — Сточни Трг	402	228
52. — Мали Оријент	1.377	1.375
53. — Жељез. Касина	1.205	1.223
54. — Миријево	210	28
55. — Два Дуда	120	71
56. — Лекић	467	57
57. — Јужна Србија	1.377	1.657
58. — (Пирот) Сарајево	449	434
59. — Слобода	200	—
60. — Лов. Рог	686	894

61. — Лепи Изглед	2.373	3.544
62. — Елита	394	—
63. — Човић	335	1.216
64. — Мали Палас	—	87
65. — Стиг	10	—
66. — Пиљар. Касина	—	44
67. — Праг	—	349
68. — Ројал	2.538	8.343
Укупно	192.582	186.333

Овде није уведен број оних лица, која су ослобођена од плаћања такса, по Тбр. 409. напомена 1. као државни чиновници, официри, самоуправни чиновници и др. који се баве службеном послом и буду то код таксеног и привредног отсека општине доказали уредном јавном исправом изданом од надлештва при коме су на служби.

Кад се баци летимични преглед на кретање странаца-путника, одмах пада у очи, да је кретање странаца по хотелима првог реда тако рећи без промене у 1929. год. с обзиром на бројно стање у 1928. год. као што су хотели Москва, Петроград, Српски Краљ, Палас. Једино што показује пораст „Ексцелзиор“ са близу 2.500 странаца више у 1929 него у 1928 год.; хотел „Унион-Косово“ у 1929 год. са 8.400 путника више него што је било у 1928 дакле са више од 50%.

Кретање наплате таксе по Тар. бр. 409.

Таксене Тарифе

Наплата таксе по овом тарифном броју кретала се је овако:

у 1927. години	Дин. 1.182.892
у 1928. години	Дин. 1.387.875
у 1929. години	Дин. 1.311.603

Дакле, као што се види из предњег прегледа наплаћених такса у 1929 години је, с обзиром на приход у 1928. години, наплата подбацила са 76.272 динара. Овај се је мањак појавио, свакако, услед распуштања парламента и због нове управно-административне поделе на бановине, пошто је самим тим цео пословни свет упућен на бановинске центре ради свршавања својих послова а не на Београд, у коме су те послове обављали по свима Министарствима и другим великим државним надлештвима.

Упоредни преглед наплаћене таксе у 1929 и 1930 год. по месецима:

	1929	1930
јануар	дин. 34.495	74.164
фебруар	„ 89.490	125.587
март	„ 109.216	133.716
април	„ 119.138	116.810
мај	„ 130.465	115.385
јуни	„ 99.806	126.485
јули	„ 106.496	142.297
август	„ 85.238	93.808
септембар	„ 124.761	121.769
октобар	„ 149.729	144.306
новембар	„ 144.769	124.089
децембар	„ 117.998	—

Свега динара: 1.311.301 1.324.416

Бројно стање хотела, механа, кафана и пансиона са ознаком броја соба и кревета у истим као и ценама :

Р. број	НАЗИВ ХОТЕЛА, КАФАНЕ МЕХАНЕ ИЛИ ПАНСИОНА	Кога је реда	Такса дин.	Колико соба	Колико постеља	Просечна цена соба	
						са 1 постељом дин.	са 2 постеље дин.
1	Хотел Петроград	I	10	94	162	60—100	60—130
2	" Москва	"	"	308	57	78—122	100—153
3	" Српски Краљ	"	"	76	115	70—90	100—160
4	" Ексцелзиор	"	"	55	110	112	146—300
5	" Палас	"	"	89	126	60—120	100—160
6	" Бристол	"	"	53	70	65—80	120
7	" Унион-Косово	"	"	172	241	40—80	80—195
8	" Ројал	II	6	49	74	60—80	90—130
9	" Српска Крува	"	"	18	28	30—40	70—80
10	" Таково	"	"	8	13	35	50
11	" Париз	"	"	34	48	40—45	60—80
12	" Лондон	"	"	16	32	30—40	60—80
13	" Србија	"	"	20	36	30—40	60—70
14	" Опера	"	"	15	32	40	74
15	" Имperiјал	"	"	28	44	50	80—100
16	" Балкан	"	"	28	38	40—50	80—100
17	" Македонија	"	"	27	58	30	60
18	" Славија	"	"	21	34	30—35	60—70
19	" Јадран	"	"	25	45	30—40	50—60
20	" Оријент-Бајлони	"	"	23	34	30—35	60—70
21	" Гинић	"	"	7	11	34	68
22	" Грчка Краљица	"	"	10	23	25	50
23	" Маринковић	"	"	26	38	30—35	60—70
24	" Вилзон	"	"	23	41	30—35	60—70
25	" Цариград	"	"	30	53	34—39	54—74
26	" Милојевић	"	"	21	46	20—30	40—50
27	" Венеција	"	"	18	21	25—35	50—60
28	" Солун	"	"	11	29	40	65
29	" Крагујевац	"	"	13	28	25—30	50—60
30	" Кланица	"	"	8	12	25—30	50—60
31	" Америка	"	"	9	20	30	60
32	" Праг	III	4	31	48	30—60	60—100
33	" Спленид	"	"	40	48	40—70	60—100
34	Кафана Крстић	"	"	8	11	25—30	50—60
35	" Карађорђе	"	"	6	16	25	50
36	" Битољ	"	"	5	11	30	60
37	" Лазаревац	"	"	6	17	20—30	50—60
38	" Суви Ђерам	"	"	4	15	20	40
39	" Златан Коњ	"	"	8	8	30	50—60
40	" Чедић	"	"	2	4	20	40
41	" Два Дуда	"	"	1	2	20	40
42	" Сарајево	"	"	6	11	25—30	50—60
43	" Европа	"	"	3	8	20	40
44	" Ловачки Рог	"	"	12	16	30—35	50—60
45	" Човић	"	"	12	19	30—35	55—65
46	" Савска Касина	"	"	7	12	20	40
47	" Железничка Касина	"	"	10	15	22	42
48	" Љубљана	"	"	15	24	30—35	60—70
49	Подрум Москва	"	"	3	7	20	40
50	Пансион Родина	IV	3	5	21	20	—
51	" Руски Ојак	"	"	3	14	20	—
52	" Лепи Изглед	"	"	26	35	30	50—60
53	" Семија	"	"	4	12	20	—

Из предњег прегледа види се, да је за 11 месеци у 1929 години наплаћено 1.193.693 а у 1930. години 1.324.416, дакле више у 1930. години 113.813 динара.

Сад ако се узме, да ће приход у децембру бити око 140.000 динара, и, кад се га сума дода појављеном вишку за првих једанаест дванаестина у 1930 години који износи 130.813 динара, онда излази, да ће финансијски ефекат наплаћене таксе од овог тарифног броја за целу 1930 буџетску годину бити јачи за 270.813 динара од постигнутог ефекта у 1929 години.

Овом појачању финансијског ефекта припомогла је много и контрола која је вршена

с времена на време на лицу места са особљем, које је врло добро упућено у прегледе, те су у извесној јачој мери неправилности и злоупотребе умањене, а, када би се вршила свакодневна контрола, сваког јутра од 4—7 са већим бројем особља, уверен сам да би приходи били још већи као и цифра промета странаца.

Овај тарифни број, с обзиром на могуће приходе, кад се појачаним контролним особљем одстрани неправилности и злоупотребе, може се уврстити по јачини свога финансијског ефекта у висини јачих тарифних бројева Општинске таксене тарифе.

Инж. **Александар Крстић**, шеф отсека за паркове О. Г. Б.

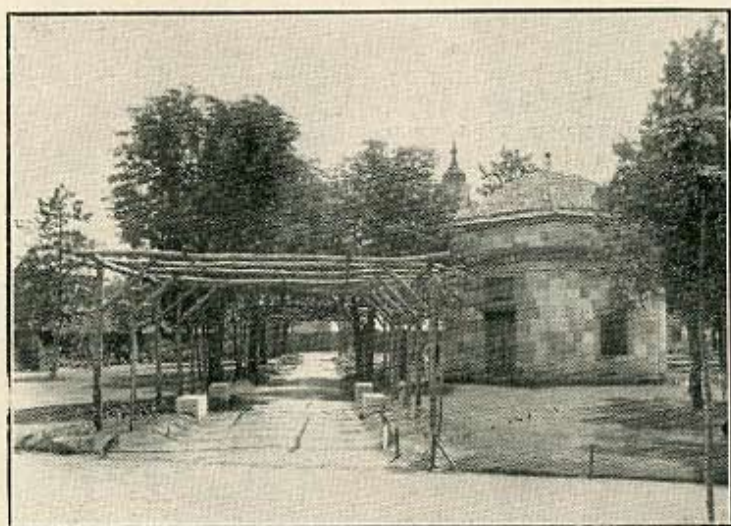
Парк у Горњем Граду

14. јуна т. г. Општина града Београда отворила је парк у Горњем Граду и ставила га грађанству на уживање.

Благодарећи предусретљивости Министарства Војске и Морнарице, Општини је стављено на расположење око 3. хектара то јест половина главног платоа Горњег Града ради уређења и паркирања. На овај начин је омогућено знатно проширење главног престолничког парка, који је пре тога био недовољан да прими многобројну посету београдског становништва. Осим тога овим је омогућено Београђанима да са овог доминантног места уживају у велелепној околини Београ-

досада учињено претставља само почетак и основу за даље главно уређење које ће свакако ускоро следовати. Пре свега предстоји одстрањивање објеката који неодговарају самом месту предистинираном за историско-културни центар Југославије, који за сада руже целокупни изглед. Они могу бити уклоњени тек доцније, када зато буду створени услови. Рушењу постојећих зграда следоваће изградња рекао бих епохалног значаја, и место садашњих зграда заузео би положаје монументалне грађевине националног карактера.

При досадашњим радовима на паркирању извршен је знатан довоз добре земље и тиме омогућено бујније развиће флоре, које

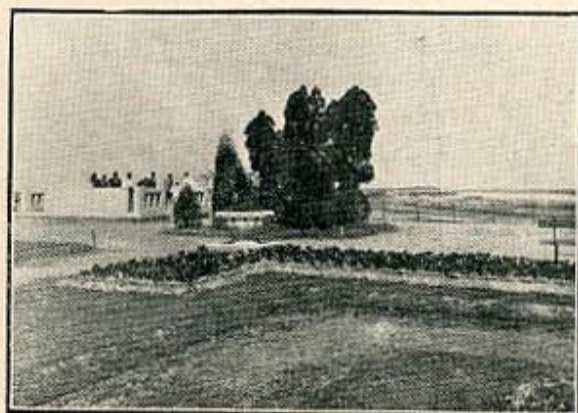
Општинско шеталиште у Горњем Граду: Тулбе Мустафа-Паше на путу за Сахат-Кулу

да и најзад да јасно осете значај истакнутог географског положаја који њихов град у истини има, положај који условљава гигантски напредак њиховог насеља у будућности.

Радови на уређењу и паркирању овог дела тврђаве отпочети су новембра прошле године, а већ 14 јуна ове године шеталиште је било приступно публици. Далеко од тога да се овим отварањем парка може сматрати да су радови на уређењу простора о коме је реч завршени — напротив, рекао бих, да све

наравно за дуги низ година неможе доћи до свог пуног изражаја. Поред садње и израде стаза као и др. вртарских радова, рестауриран је велики део градских зидина и др. објеката од историске вредности а што је главно и што сам принуђен разним приговорима са стране овде истаћи: свима досадашњим радовима ниуколико није ометено даље рестаурирање града, већ као што је мало час речено, створена је база за даљи рад у том правцу. Само што је даља реконструкција београдске тврђаве скопчана са дубљим сту-

дијама и знатним предходним радовима припремног карактера. Осим тога сматрам за дужност овде истаћи, да је Општина све те припремне радове ставила на једну здраву и солидну основу, са најширим концепцијама

Поглед на „Виљемобу клупу“ у Горњем Граду

и у границама своје надлежности учинила све да даље уређење правилно напредује.

Од извршених радова морам још споменути неколико украсних апликација као на пр. пергола од природних храстових облика са поплочаном каменом стазом до Мустафа-Пашиног Тулбета, решење једне оштре ешкарпе према главној тераси са алпинумом од ташмајданског камена од кога је цео Град грађен. Ове апликације небих рекао да су у дисхармонији са околином а још мање да претендује на неки позоришни декор. Осим тога у парку је спроведена водоводна мрежа, и притом се водило рачуна да иста задовољи доцнија проширења; а и канализација до Саве, тако да осим површинске воде може примити и одлив евентуалних водених декорација које су у једном парку неизбежне. Постављена је по ивици бедема ограда у дужини од 342 м. ради обезбеђења шетача, а и осветлење ће у најскоријем времену бити инсталирано пошто се једно јавно збориште не да ни замислити без светлости. И овде се морају избећи боген-лампе барем уколико се тиче градских зидина и употребити *лампиончићи* са својом дискретном светлошћу. Само одржавање парка као и поретка у њему знатно је отежано без осветлења и тај се недостатак засада веома осећа.

Ја сам у чланку „Уређење Београдског Града“ изнео своје мишљење о рестаурирању тврђаве, о диспозицији која се намеће при решавању терена о коме је реч. Говорио сам и о примени стила вртарске архитектуре у овом конкретном случају и кад је реч о извршеном паркирању, имао бих свега још

да додам, да неби било довољно старе зидине и ровове очистити од корова и спровести стазе кроз зелену траву, као што се то са извесних страна предлаже, па да се тврђава претвори у јаван парк — решење које се иначе без изузетака признаје као срећно. То би одприлике личило на следеће: наређај цигле, прилепи врата и прозоре и набацај цреп па ћеш добити јавну грађевину жељеног стила и изгледа.

По мом схваћању срећна примена вртарског стила у овом или оном конкретном случају, значи синтетичка обрада зеленила према одговарајућем грађевинском објекту, конфигурацији терена или форми протора а у границама постојећих система паркирања. Сва спретност се састоји у томе, постићи хармонију и целину. Према томе, држећи се овог елементарног принципа, при изради Топчидера, Калемегдана и др. паркова ја не видим оправданост у тврђењу, да сав тај рад представља „експериментисање“ како се то често жели представити. Може бити речи о каквом техничком недостатку у самој обради и др. манама, али специјално у Граду не видим ни у једном примењеном декоративном елементу дисхармонију према постојећим градским зидинама. Елементи украшавања и ако су контрастни према матичном објекту не значе још и неку депласираност.

Могуће у први мах изгледа да на појединим деловима Калемегданског парка пре-

Шеталиште у Горњем Граду: Пут ка Мештровићевом Победнику

владава неприродност, сувишност геометријских облика, па чак и претрпаност, али кад се има у виду шта ће се ту све у будућности изградити и да ће монументалност архитектонских објеката доминирати у огромној мери, мислим да ће садашња обрада претпети многе измене — као депласирана баш због своје скромности.

Прилози за историју Београда:

Михаило С. Петровић, новинар

Како је постао Београд?

— Наставак —

У време кад је Сингидунум постао седиште IV Флавијеве легије, једна римска легија бројала је пет до шест хиљада пешака и 120 а затим 300 коњаника. Легија се делила на десет кохорта, а свака кохорта на пет до шест центурија.

Стални командант легије (*legatio legionis*) био је какав бивши претор, члан сенаторског staleжа.

Сталним логором управљао је *praefectus castrorum*, чији је однос према легионском легату и војничким трибунима одређен нарочитом уредбом. У миру он је постављао страже и водио рачуна о служби у логору, а у рату бринуо се о путевима, мостовима и о подизању логора. Име једнога од префекта сингидунског каструма сачувано нам је на већ поменутом жртвенику, који је нађен у чубурским виноградима. Звао се Елијус Атикус и био је, како запис каже, на тој дужности пет година.

Војнички трибуни (*tribuni militum*) били су највиши официри после команданта. Сваком центуриом командовао је по један центурион. Његова ознака био је прут од винове лозе, којим је могао кажњавати војнике.

У свакој легији постојало је одељење занатлија (*fabri*) које је имало свога префекта. У Сингидунуму су фабри IV Флавијеве легије бесумње били први пионери каснијег прилично развијеног занатства.

Војници су примали одређену плату, али се од ње одбијало унапред за одело храну и оружје. Од одела сваки је војник носио тунику и огртач (*sagum*). Од оружја имао је: шлем, оклоп, штит, широк мач, који му је висео са десне стране и пилум, подебели комад дрвета са гвозденом шипком на једноме крају.

Постојала су и војничка одличја: гривна, огрлица, венац, копча, фалера, копље и застава. Прва два одличја добијали су прости војници и подофицири. Центуриони су добијали и венац, а официри, од трибуна на више, венац, копље и заставу. Од ових римских одличја нађено је више комада у гробовима, који су у Београду раскопани. Нарочито су

често налажене копче (фибуле). Нађен је и један комад од римског копља.

Свака легија имала је своја знамења, као што данас сваки пук има своју заставу. Римљани су у својој војсци имали тројака знамења: орла, вексилум и сигнум.

Знамење целог легиона био је сребрни орао, кога је на мотци носио *аквилифер*. Вексилум је био легионска застава, четвртасти комад тканине на врху мотке, утврђен за попречно дрво. Обично је био црвен и развијао се пред војсковођиним шатором, пред полазак трупе и пред почетак боја.

Знамење једне манипуле био је *сигнум*. То је био венац на врху мотке или шака испружена на више. Испод венца налазила се попречна дашчица са исписаним именом трупе и једном пурпурном траком. Фалере, којима је цела трупа била одликована, утврђиване су за мотку сигнума. Обично је на њој истицан и лик какве животиње. На сигнумима сингидунумске Флавијеве легије био је истакнут лав. У Београду је нађена једна камена фигура лава из римских времена. Она је, вероватно, некада стојала пред каквом војном грађевинам као обележје трупе којој је грађевина припадала. Сигнуме су носили *сигнифери*.

Свака легија имала је читав низ разних чиновника и службеника са специјалним задацима, јер је рад у легији био строго подељен. Тако су, на пример, *актариуси* делили следовања, *аркарнус* је био легионарски благајник. *Хореариус* се бринуо о амбарима, а *пекариус* о стоци. *Армору* кустос чувао је оружје, *балнеис* је био надзорник купатила. Судски аудитор називао се *квестионариус*, а *карцерариус* је био апсанција.

Неколико значара давали су потребне знаке за разне послове у трупи. Трубаџи су трубама објављивали наређења за напад и повлачења. Други су ишли поред застава и свирали застанке и поласке. Трећи су, опет, објављивали почетак и свршетак обода.

У техничком погледу свака легија била је одлично опремљена, имала је своје архитекте, *либраторе*, који су се бринули о водоводу и *лапидариусе*, зидаре.

Исто тако ни санитарска служба није била занемарена. Легионска болница, *валестудинариум*, имала је своје веште лекаре и болничаре.¹⁾

Свака кохорта у легиону располагала је својом штедионицом, под надзором сигнифера. Старешине, почевши од најмлађих, често су се удруживале у удружења за међусобно помагање, особито у случају смрти. По једноме каменоме запису нађеном код Саборне цркве види се, да су и у Сингидунуму постојала таква војничка удружења.

Као и остале легије била је уређена и IV Флавијева легија, која је живела у Сингидунуму. Ово што је речено о томе уређењу само су главне црте, али и из њих се види са колико је система и марљивости била орга-

Цар Септим Север

низована једна римска легија. Ништа ту није недостајало, ништа није било сувишно. Сваки је човек имао свој чин, своје дужности и своја права. Све унапред одређено и прописано. Организација је била савршена, а дисциплина неумитна.

Није тешко замислити преображај, који је примитивни келтски Сингидунум морао претрпети при доласку једне тако беспрекорно организоване заједнице од пет-шест хиљада људи. Од примитивне урођеничке насељености, са мањом римском посадом, створен је брзо читав град. Па ипак, требало је да протекне цео један век, да би велика и напредна сингидунска канаба добила градско право. Флавијева легија дошла је у Сингидунум између 70 и 90 године, а Сингидунум је постао муниципија тек под Септимом Севе-

ром, који је владао од 193 до 211 године. Изгледа да је тек у трећем веку римски Сингидунум достигао свој пуни развој.

* * *

Мезиске трупе, како оне што су становале у Сингидунуму, тако и остале нису биле, наравно, непрестано у миру. Оне су често морале ићи против ближих и даљих непријатеља царства, али им је главна дужност била да бране дунавску границу од варвара из прекодунавских земаља. На домаку Сингидунума било је честих ратовања и у њима је и сингидунумска посада морала узимати учешћа.

Још за време цара Августа, у зиму шесте године по Христу, избио је велики далматинско-панонски устанак, за који римски историчар Светоније тврди, да је за римску војску претстављао најтежи рат после пунских ратова. Тада се, каже Велеј, против римске власти дигло 200 хиљада пешака и девет хиљада коњаника разних варварских племена из Далмације и Паноније. Сингидунум, као што смо већ рекли, налазио се на тремећи тих двеју провинција и Мезије. Али, изгледа, да се побуна није распространила и до њега и да он није био у побуњеничким рукама, као ни остали делови Мезије. Међутим ратни догађаји и у њему су морали имати одјека.

Кад су Бреуци са обала Саве кренули да освоје Сирмиум (Сремску Митровицу) против њих похита већ поменути Цецина са мезиском војском. Може бити да је Цецина Септер против побуњеника пошао баш из Сингидунума. У сваком случају морао је проћи кроз Сингидунум. Он је потукао устанике и спасао Сирмиум. У том је са друге стране стигао будући цар Тиберије, а са југо-истока, свакако опет преко Сингидунума, трачки поглавица Реметалк. Одсудна битка била је на Фрушкој Гори (Mons Alma).

Док су мезиске трупе помагале да се угуши устанак, Дачани и Сауромати пређу преко Дунава и почну пљачку по Мезији. Од њих је и Сингидунум, може бити, страдао. Али Цецина Север, који је о упаду варвара брзо обавештен, похитао је натраг и сузбио их.

У зиму између седме и осме године по Христу сам главнокомандујући Тиберије отпратио је трупе у зимовнике. Изгледа да је том приликом будући цар, са Цецинином војском, сишао низ Саву и прошао кроз Сингидунум, ако се ту није и задржао.

Тек идуће године учињен је крај панонском устанку, а по свој прилици одмах затим Мезија је организована као провинција.

По смрти цара Августа зацарио се Тиберије, неустрасими војсковођа, који је два пута био на домаку Сингидунума, а може бити и у Сингидунуму. Али, уколико се Тиберије као војсковођа прославио својим илир-

¹⁾ Н. Вулић: Просв. Гласник 1901.

ским војнама, утолико су му као цару помрачили славу необуздано крвољство и разврат у Капреји. Па ипак за његова времена извршени су многи значајни радови, а у нашем крају пут од Виминациума низ Дунав до Рациарије, као што се види из једнога натписа на стени близу села Бољетина. Натпис је из 33 године. Тада је Сингидунум и сувоземним путем везан за доњи Дунав. Под Тиберијом владавином, 26 године, били су се побунили Трачани и против њих је, како Тацит каже, ишао Понпониус Лавео са једном мезиском легијом.

После Тиберија владали су Калигула, за кога се вели да је коња поставио за сенатора и Клаудије, смешни муж сладострасне и свирепе Месалине. Клаудија је наследио окрутни и надмени Нерон и остао на престолу до 68 године.

Рим је тада већ био на врхунцу своје моћи, а раскалашност, корупција и разврат почињали су, увелико, да подгризају ослоње огромнога царства. Далека канаба Сингидунум, чак на дунавском лимесу, али на раскрсници најважнијих путова богатог Илирика, морала је у то време бити једна од оних истакнутих тачака удаљених провинција, где су се збирала природна блага и слала се за гозбе и оргије моћних господара у Риму.

Све до краја Неронове владавине у Мезији је владао мир. Може бити да је било мањих сукоба са варварима, али о њима није ништа забележено.

Под Нероном већ су, увелико, почели прогони Хришћана. Кажњени Хришћани паљени су као живе буктиње у његовим ватиканским вртovima. Да ли је већ тада отпочело мучење Хришћана и у Сингидунуму не зна се, али није немогуће, јер ће ускоро затим и тај далеки провинцијски град добити низ својих мученика.

По смрти злогласнога Нерона, 68 године настали су нереди и борбе око престола. На политичком пољу појавиле су се легије као најугицајнији фактори. Шпанске легије прогласиле су за цара Галбу, германске Вителија, а преторијанци у Риму Отона. Источна војска, међутим, изабрала је Веспасијана, који је баш у то време опсађивао Јерусалим.

Мезиске трупе прихватиле су Веспасијанов избор. Са војском осталог Илирика оне су потукле Вителијевце у Кремони, разориле град, ушле затим у Рим и ту отпочеле уличне борбе према светлости Капитола у пламену.

Присталице Веспасијанове, међ којих су убрајала и сингидунумска посада, најзад су победиле.

Цар Веспасијан, човек скромног порекла, био је добар владалац, али његов долазак на престо представљао је опасан преседај. Војска је почела свргавати и подизати царе. У томе су се нарочито одликовале легије наших крајева, тако да је Рим добио читав низ

царева из Илирика. А једнога, Јовијана, чак из Сингидунума.

Веспасијанова владавина значајна је по Сингидунум по томе, што је Веспасијан створио IV Флавијеву легију, а ускоро затим она је послата у Мезију и у Сингидунум, где је остала врло дуго и била, као што је већ изложено, пионир његове изградње. Веспасијан је био један од чланова велике римске породице Флавија, па је зато легији, коју је основао и дато то име. Породици Флавија припадали су још и цареви Тит и Домицијан, тако да је сингидунска легија носила једно време царско име.

Међутим Дачани, са оне стране Дунава, често су узнемиравали Мезију. Године 85 и 86 њихов поглавица Децебал прелазео је Дунав и пљачкао десну обалу. Цар Домицијан

Цар Август

слао је против њега своје легије, али у почетку без успеха. У томе рату са Дачанима учествовала је свакако и IV Флавијева легија. Због њега је, може бити, и послата на Дунав. Тек војсковођа Терције Јулије успео је 89 и 90 године да умири Дачане и то под обећањем, да ће краљу Децебалу Римљани платити данак.

Цар Трајан чим се 98 године попео на престо, спремно се за рат против Дачана. Први посао му је био, да нареди изградњу чувенога пута десном обалом Дунава од Сингидунума до изласка из Казана.

У Сингидунуму, као и у свима местима на дунавској граници, отпочеле су тада велике припреме. Од Карнунтума (Хајмбурга у

доњој Аустрији) до Троезмиса (у Добруци) размештено је осам легија.

Године 101, 21 марта дошао је и сам цар на границу. Његов поход почео је од Сисције (Сиска). У Сингидунуму се цар подуже задржао. Ту је било прикупљено пет потпуних легија, више одреда из других легија, затим врло бројне сарматске, панонске, далматинске и мавританске ауксилиарне трупе. Како је једна легија бројала шест хиљада

У то време отпочело је и зидање чувеног Трајановог моста у Казану.

Већ 104 године Трајан је поново дошао у Мезију, да спрема нови рат против Дачана, које је био напустио коначно да уништи. Цела дунавска обала, од Сингидунума до изласка из клисуре, поново је тада утврђена и снабдевена свежим трупима.

Рат 105 године био је фаталан по Дачане. Њихов краљ Децебал сам се убио, а Трајан је 107 године прогласио Дакију за римску провинцију, са средиштем у бившој Децебаловој престоници, која је названа Улпија Трајана.

Тиме је граница римског царства померена на север од Дунава и то померање било је по развитаку Сингидунума догађај од првокласне важности. Сингидунум од Трајанових дачких ратова није више био погранична тврђава, већ мирно место у унутрашњости земље.

Важне комуникационе везе провинција, у којима су се одигравали по царство врло важни догађаји, пролазиле су баш кроз Сингидунум. Из Италије путовало се преко Сисције, Сирмијума и Сингидунума за нову провинцију Дакију. Са севера из Норика и Паноније путови ка југу, ка Тракији и Византу, водили су такође преко Сингидунума.

Поред тога од Трајана, па све до Аурелијанове владавине, више од једног и по века Мезија и у њој Сингидунум живели су у потпуном миру.

Трајанова смрт 117 године затекла је његовога наследника Адријана у малој Азији. Зато Адријан похита у Рим и, пошто га је пут водио једним делом дунавске долине, прошао је кроз Виминациум и Сингидунум. Тада је вероватно Виминациум подигнут на степен муниципије.

Под тим мирољубивим царем и под његовим наследником Антонином Побожним, Рим скоро и није ратовао. На све стране градило се и стварало.

Поред осталих великих радова, који су извођени под Адријаном, рађено је и на утврђивању места крај Дунава, мада Дунав више није био граница царства. Свакако да је том приликом и у Сингидунуму извршено знатних грађевинских послова.

Више од века и по на ушћу Саве у Дунав текао је спокојан културни живот. Сингидунум се налазио у периоду напретка и мира, чије благодети није дотле уживао, а и после тога требало је да протекну дуги векови скоро непрестаних трзавица, да би Сингидунум опет доживео једно столеће без ратова и крвавих сукоба око његових зидина.

За то време у целој царству трговина је знатно напредовала. Провинциске вароши постале су минијатуре Рима, са скоро свима установама, које је имала и метропола.

После победоносног рата војници доносе Трајану главе Дачана

људи, морало је тада бити у Сингидунуму само регуларне војске око тридесет хиљада, не рачунајући ту ауксилиарне трупе, чији је број био, може бити, још и већи.

За време свога боравка у Сингидунуму цар је извршио смотру војске, затим је кренуо путем крај десне обале Дунава, преко Трикорниума и Златног брега, ка Виминациуму, где је главни део војске са њим прешао Дунав и ушао у дачку земљу¹⁾.

Идуће године Трајан је потукао Дачане и њихову престоницу Сармизегетуза предала му се на милост и немилост. Затим се цар триумфално вратио у Рим. Вероватно је, да је свуда, па и у Сингидунуму, преко кога је пут водио, као победник свечано дочекиван.

¹⁾ Вилевски: Сингидунум.

Дуго затишје и Сингидунум је искористио, да се развије и да створи све предуслове за своје подизање на степен муниципије.

Али, већ у то време, варвари су били почели да се комешају на границама великога царства. Адријан је морао слати војску против Роксолана на Пруту. Антонин Побожни угушивао је побуну Бриганта у Бретањи. Под мудрим и врлим Марком Аурелијем на царство су навалили Парти и Германи, тако да им се он са тешком муком одупирао. Његов наследник Комод морао је куповати мир од Маркомана.

По смрти малоумног и крвавог цара Комода 192 године, настале су опет борбе око престола. У Риму су проглашени један за другим два цара, у Сирији трећи, у Бретањи четврти. Али дунавска је војска и овога пута однела победу. Од свих кандидата, које су легије истакле, први је у Рим стигао Септим Север, одлучни и енергични Африканац, изабраник дунавске војске.

Септим Север као провинцијалац увиђао је колику важну улогу играју провинције и стога им је дао многе повластице на рачун Рима и Италије. Он је обатуо војску почастима и подигао у Риму и по провинцијама многе монументалне грађевине. Између осталих права дозволио је војницима да могу становити са својим конкубинама и то је, по једноме мишљењу, имало за последицу подизање канаба на степен градова. Војници, у царско време, нису смели да се жене, али су имали право да држе љубазнице.

Четири године Септим Север лично је обилазио провинције, па је свакако, у то време посетио и Подунавље, које га је прогласило за цара и Сингидунум, где је логоровала читава једна легија. У то време Сингидунум, који је већ био уређен као муниципија и званично је добио муниципијално право. Ту му је привилегију свакако цар дао као награду за приврженост престолу. По једноме чак мишљењу Сингидунум је под Септимом Северном постао и колонија, али за то нема доказа.

Септимов син, злогласни Каракала, који је убио рођенога брата у мајчиноме наручју, дао је право грађанства свима становницима царства и та реформа такође је утицала на живот провинцијалних муниципија.

Од његовога времена настаје око римског престола опет низ скандала. Каракалу је убио и наследио Макрин. За њим је дошао на престо Елагабала, који је установио женски сенат за расправљање о моди и изазвао читав низ брука. Пошто је Елагабала убијен, на престо се попео Александар Север. Његово име носила је једна кохорта, чији су ветерани живели у Сингидунуму.

Скандали и убиства у Риму нису могли бити без утицаја ни по живот провинцијалних градова. И у Сингидунуму, и у главном

месту провинције Мезије, у Виминациуму, без сваке сумње, долазило је до побуна и изгреда. То сведоче и статуе без главе, које су налажене у та два места и које су обезглављиване свакако у време кад би они, којима су биле посвећене, пали у народну немилост.

После смрти Александра Севера, који је убијен 235 године, настала је војничка анархија, у којој су провинциске легије узеле врло активног учешћа, без обзира на страховито опасност, која је од варвара већ у велико претила свима границама царства. Провинције су саме морале да се брину о својој одбрани и свака је за свој рачун бирала себи императоре, од којих се већина није дуго задржавала на престолу, а било их је који су гинули после неколико дана царевања.

За нас је од те гомиле царева једино интересантан Деције, који је рођен у Срему. Њега су за цара извикале 249 године легије из његовог родног краја, Паноније. Тај избор свакако је помагала и сингидунска IV Флавијева легија, која се налазила на панонској граници. Деције је погинуо 251 године на Доњем Дунаву, у борби против Гота и то само зато, што га је изневерио Требониус Галус, управник Мезије.

Готи су затим са доњег Дунава продрли чак у Македонију. Доба мира тим је дефинитивно прошло и за Мезију и за Сингидунум. Време крвавих ратова појавило се на прагу. За дванаест година на престолу се измењало 29 царева, који су названи тридесет тирана.

Најзад је 268 дошао на престо Клаудије II, родом Дарданац, енергичан и храбар ратник. Он је пожурио у Сингидунум, а одатле на Мораву, да пресече пут Готима. Код Ниша их је страховито потукао и зато је назван Клаудије Готски.

Нажалост, он је већ после две године владавине умро од куге, а на престо се попео Аурелијан, опет Илирац и син наших крајева.

То је био поштен и исправан владалац. Видећи да не може успешно да брани Дакију од варвара, он је вратио границе на Дунав и Сингидунум је под њим поново постао погранично место. То је било највероватније 271 године. Римска војска и римски грађани из Дакије преведени су тада на десну обалу Дунава. Горња Мезија подељена је на више провинција, од којих је једна названа Првом Мезијом.

Она се пружала на запад до Сингидунума, на исток до Поречке реке, а на југ до данашње Ђуприје. Главни су јој градови били: Виминациум, Сингидунум, Ледерата (Рам), Пинкум (В. Градиште) и Талијата (Доњи Милановац).

Померање границе изложило је Сингидунум сталној опасности од навале варвара, али му није умањило дотадашњи значај, већ га је напротив, како изгледа, и подигло. Може бити да је један део војника и колониста из Дакице смештен у Сингидунум и тиме знатно увећао насеобину.

Ускоро затим из године 277 имамо сигурних доказа да је Сингидунум добио и колонијално право.

Цар Проб, који је владао од 276 до 289 завео је нешто реда у царевини. Како су провинције Мезија и Панонија биле опустеле због непрестаних упада варвара и унутрашњих раздора, он је у њима населио варваре, одане царству. Затим је одобрио и помогао да се засади винова лоза у Фрушкој Гори (Mons Alma) и на Златном брегу код Смедерева. Из тога доба, изгледа, потичу фрушкогорски и смедеревски виногради, а вероватно је, да су и врачарски брежуљци тада засађени лозом.

Најзад, 284 године, дошао је на власт Далматинац Диоклецијан и за две деценије учинио крај нередима и борбама око престола. Он је извршио врло значајне административне реформе и завео *тетрархију*, поделивши царевину на четири дела. Илирски цезар постао је тада Галерије и њему је припала Илирија са дунавским провинцијама и Ахајском. Престоница му је била у Сирмијуму на домаку Сингидунума. Та подела извршена је највише ради лакше одбране царства од спољних непријатеља. Са истом тенденцијом извршене су и многе реформе у војсци, у којој од тога времена почињу да се примају и варвари.

Под Диоклецијановом владавином отпочело је доба свирепог мучења Хришћана широм целог царства, па је Сингидунум у то време имао више својих мученика.

После Диоклецијанове влад. настале су још једаред борбе око престола. Неколико претендентата заузели су власт у разним деловима царства са тежњом да овладају целом државом. У нашим крајевима завладао је Ликиниус (307 до 324), рођак Константина Великог. Он је, по једној хришћанској легенди, о којој ће касније бити речи, лично командовао мучењем Хришћана у Сингидунуму. Константин Велики свргао је Ликинија и наредио да се убије.

Под овим великим царем, који је владао од 306 до 337 престоница је пренесена у Цариград, нову варош подигнуту раскошно на зидинама старог Византа. То је био догађај од првокласне важности за целу царевину, али од нарочитог значаја за Сингидунум. Од тада у нашем граду престаје непосредни утицај Рима, уколико га је дотле било, и Сингидунум се окреће другој источној метрополи. Још дуго времена водиће се затим око Сингидунума борба између та два центра,

док најзад Цариград дефинитивно не победи, бар у политичком, ако не и у верском погледу.

Под Константином је Сингидунум већ постао оно, што ће касније, за време византиске владавине, бити кроз читаве векове: далека гранична тврђава, која сама успева да се одржи, али не и да заштити околне земље од насртаја заграничних варвара. Константин је, истина, прогнао Готе преко Дунава и задржао навалу Сармата, али то су биле краткорочне победе. По једној традицији, која нам се сачувала из Порфиروجеновог времена, сматрало се да је Константин велики подигао у Београду једну кулу, која је носила његово име. Мада о томе нема ближих података, врло је вероватно, да је цар Нишлија, по пребацивању Гота преко Дунава, утврдио граничне тврђаве новим грађевинама, па међу њима обновио и београдски кастил.

ПОЈАВА ХРИШЋАНСТВА У СИНГИДУНУМУ

Док је од Сингидунума, мале логорске капабе на граници Мезије и Паноније постајао постепено велики римски град, југоисточно од њега рађала се нова вера и спремила да завлада светом.

Необично је занимљиво питање кад је и како Хришћанство допрло до Сингидунума. Сингидунум је био, као што смо видели, велика раскрсница путова и позорница значајних политичких догађаја. Кроз Сингидунум су пролазили трговци, који су са истока ишли на запад, пролазиле су римске легије, пролазиле су војсковође и разни финанси и судски чиновници царства, који су обилазили провинције и преносили заповести.

Сви су услови били ту, да вести о Христу допру до Сингидунума пре него до других удаљенијих западних градова, који су још у првом веку постали велики центри хришћанства.

Нажалост о првим проповедницима јеванђеља у Београду нема никаквих сигурних података, па чак ни оних легендарних прича, којима обилују други стари градови. Као и о осталим појавама римског Сингидунума и овде су нам најранији и најсигурнији сведоци откопани гробови. Они, који су досада нађени и проучени од стручњака, датирају најраније из другог века, али вероватно је, да је Хришћана и раније било у Београду.

Са много вероватноће може се претпоставити, да су се још у доба апостола у Сингидунуму појављивали војници, трговци и други путници, задахнути новом вером негде у Византу, Солуну или Салони.

Зна се сигурно, да је сам апостол Павле био у Македонији први пут 49—50 године а други пут 56 године. Да ли је он залазио дубље у унутрашњост Балкана?

У његовој посланици Римљанима, која се сматрала као аутентична (15, 19) постоји једно нејасно место, које у Вуковом преводу гласи:

„... тако да од Јерусалима, тј. до Илирика, напуних јеванђељем Христовијем.”

Нажалост из тих речи не види се, да ли је свети Павле био у Илирику или само до Илирика. Сингидунум је, међутим, био једно од важних места римске провинције Илирика, која у то време није још била подељена.

С друге стране неколико старих непозданих извора тврде, да су апостоли Петар и Павле били лично у Панонији. У сваком случају врло је вероватно, да су ако не апостоли, а оно њихови ученици или бар неки приврженици допирали и до Сингидунума.

У другој посланици апостола Павла Тимотију (4, 9) каже се: „Постарај се да доћеш брзо к мени, јер ме Димас остави, омиљевши му садашњи свијет и отиде у Солун; Кризкенд у Галатеју; Тит у Далмацију; Лука је сам код мене.”

Овде не треба сметнути с ума, да је римска Далмација допирала до линије Београд-Космај. Тит, ученик светог Павла долазио би према томе, ако не у Сингидунум, а онда близу њега. Неки научници међутим сматрају, да је ова друга посланица Тимотију врло сумњиве аутентичности. У илирском Мартирологијуму од Колетија, под 30 јулом помиње се свети Епенет, кога је, како се ту каже, свети Петар посветио за епископа и послао у Панонију, да проповеда веру Христову. По другој традицији Епенет и Андроник били су проповедници хришћанства у Панонији: прве владике у Сирмијуму. То су она двојица ученика, за које свети Павле каже у посланици римљанима: (16, 5): „Поздравите Епенета мени љубазнога, који је новина из Охаје у Христа. Поздравите Андроника и Јунију, родбину моју, и моје другаре у сужањству, који су знаменити међу апостолима, који и прије мене дјеловаше у Христа.”

По тврђењу салонског епископа Хесихија из VI века, епископије у Мурзи (Осеку) и Сингидунуму основао је лично свети Климент. Као што је познато Климент је био папа од 91 до 100 године, а рукоположио га је, кажу, сам свети Петар. У то време Мезија је привлачила велику пажњу због дачких ратова, па то не изгледа немогуће.

Из тога би излазило, да је Београд имао своју епископију већ крајем првога века Хришћанства.

Кад су настали прогони Хришћана по целоме римском царству почело се са прогонима и у Сингидунуму.

Први хришћански мученици у нашем граду познати су нам међутим тек из времена злогласних Диоклецијанових прогона, око 300 године. Из тога херојског доба сингидунске цркве остало нам је доста успомена,

које су, наравно, често проткане и легендама. Ево шта пише у животопису светог Полиона, презвитера сингидунске цркве, који је заједно са својом женом Максимом, бачен у Саву код Сирмиума.

„Диоклецијан и Максимилијан у време своје владавине, закључили су да све Хришћане или истребе, или их приморају да од своје вере отступе. Кад је та одлука дошла у Сирмиум до Проба, тадашњег заповедника те вароши и целе њене области, с налогом да се у дејство приведе, он то започне од свештенства, па најпре штеца Цибалског (Винковачког) презвитера цркве сингидунске ухвати и после свакојакних мучења, због постојања његовог у вери, најпосле га убије.”

После светог Полиона мучени су и убијени у самом Сингидунуму свештеник Монтанус, ђакони Донат и Фортунат, штец Ирмоген и Венуст, брат Донатов. Сва та мучења извршена су пред крај владе Диоклецијанове, то јест до 305 године.

Нешто касније, по предању 315 године, за владе императора Ликинија, (307—324) мучени су у Сингидунуму свети Хермил и Стратоник. О њиховоме мучењу и смрти сачувана је једна врло стара легенда од непознатог лица. Навео ју је грчки хагиограф Метафраст из десетог века, а затим је штампана у више мартирологија. Ево, укратко, како стари писац описује наивно погубљење мученика Хермила и Стратоника:

За време безбожнога цара Ликинија, који се много старао да се поштују идоли, издата је наредба, да се сви Хришћани погубе тешком смрћу. Због тога су претресане вароши и куће и поља. Когод би нашао и довео пред цара макар и једног Хришћанина, тај је стицао нарочите почасти и наклоност цареву.

Једном приликом, кад је цар седео у највишем суду, приступи му војник у ризници:

— Постоји један човек по имену Хермил, који се већ одавно држи хришћански верских обичаја, а ти царе ништа не предузимаш.

Чим је то чуо, Ликиније је овластио оне, који су се ту затекли, да Хермила, где га нађу, ухвате и пред суд изведу. Пошто су свуда тражили, нашли су најзад Хермила, где се моли Богу и саопштили му цареву заповест. Он је весело пошао за њима. Није се нимало уплашио, већ је, напротив, уживао, што ради Христа страда. Кад је изашао пред цара упита га цар:

— Истину одговори, јеси ли пријатељ Хришћана, као што смо чули да си?

Хермил је не само то признао, већ је додао, да је посвећен невидљивом Богу и да је ђакон. Цар га је затим подругљиво позвао, кад је ђакон, да покаже ту своју службу боговима.

— Рекао сам ти, одговорио је Хермил,

да ја служим Богу, који се не може видети, а не боговима које видимо, а који сами не виде ни онога, који им служи. Ви их називате боговима, а то је камење и безбожно дрво, глуво дело човечијих руку. Онима, који су посвећени, све то изгледа достојније смеха него обожавања.

На то је цар наредио, да се донесу тучане справе за мучење и да се Хермилу у њих притегну колена, па да се шиба, а викач да виче:

— Не буди више сувише издашан на језику Хермиле, поштуј цара, подноси жртве боговима, па ћеш бити ослобођен мука.

Хермил није хтео попустити и зато га је цар затворио у тамницу, да три дана испашта своју излишну тврдоглавост. Кад се мученик нашао у тамници, почео је да пева:

„Господ ми је помоћник, нећу се поплашити од онога што ми чини човек!“

А Христ му је послао анђела да га утеши и да му каже:

„Хермиле буди срчан, немој се плашити. Својом снагом победићеш тиранинове справе и понећеш мученички венац.“

После три дана Хермил је поново изведен пред цара. И поново је одбио да принесе жртве боговима и да се одрекне своје вере. Цар га је због тога ударио још на горе муке, али је он све то подносио, молећи се Богу као да ничег заједничког није имао, са телом које је мучено. Усред његових највећих мука чуо се глас одозго, као одговор на његове молитве:

„Амин, амин, Хермиле, кроз три дана бићеш ослобођен садашњих мука и примићеш пресветлу награду за све патње.“

Тај глас још више је учврстуо душу мученикову, а ликтори су од страха падали на земљу.

Ни сам цар није могао остати равнодушан, али је истрајао у својој безбожности и наредио да се Хермил баци у још мрачнију тамницу.

Чувар те тамнице био је Стратоник, пријатељ Хермилов, добар Хришћанин и човек, који није умео скрити то своје пријатељство.

При увођењу Хермила у тамницу опет се догодило чудо. Мученик је запевао:

„Господ је моја светлост и мој спас, кога да се плашим, господ је заштитник мога живота, пред ким да дршћем.“

А одозго је избила чудотворна светлост и чуо се глас, који је потврдио песму Хермилову и охрабрио га.

Сутрадан Ликийније је још једанпут застрашивањем и поругама покушао да одврати Хермила од Христа, а кад ни тада није успео, наредио је да мученика повале на леђа и да га туку оштрим камцијама, док сам не види своју утробу.

Гледајући муке свога пријатеља, тамничар Стратоник сажали се на њега и, како му није могао друкчије помоћи, нагрди своје лице и почне плакати.

Виде то војници па доставе цару, те цар и Стратоника изведе преда се. Стратоник се храбро пред царем држао, као и Хермил и није се хтео одрећи своје вере. Зато Ликийније нареди, да га нагога шибају камцијама, докле га глас не изда. Све је те муке Стратоник поднео храбро и, док су га шибили, он је само молио свога пријатеља:

„Хермиле моли Христа за мене, да ми да чврсту и непоколебљиву веру, како бих издржао подмуклост тиранинову.“

Још једанпут чуо се тада глас божански: „Живот сте свој проживели, вери сте служили, вама је намењен мученички венац који ћете сутра понети.“

Најзад, сутрадан, цар је задњи пут уписао Хермила хоће ли да поднесе жртве боговима.

„О царе, већ сам ти дао одговор, рекао је Хермил, зар ме ниси кажњавао, парао ме, радио од мене што ти је душа желела, а ја сам ти одговорио, да се не бојим ничега, што тело раздире, а душу не може окрзнути.“

Цар је, чувши то, изгубио наду да ће Хермила преобратити. Обесио га је о дрво и наредио му да се покори. Мученик, међутим, само је упорно понављао:

„Буди ми на помоћи, госпode!“

А глас одозго одговорио му је:

„Не бој се, ја сам Бог твој који је с тобом.“

Цар Ликийније збунио се кад је чуо тај глас, скинуо је Хермила с мука и осудио га да буде бачен у Дунав. Надао се, да ће мученик тако сасвим ишчезнути и да никад његово тело побожни људи неће наћи.

Исто тако ни Стратоник се није хтео одрећи вере и поред свих мучења, те је и њега постигла иста казна. Повели су их одмах у смрт. Успут, они су певали:

„Слава на висини богу и на земљи мир, међу људима добра воља.“

Кад су доспели до Дунава везани су у мреже и бачени у дубину. А река, пошто их је носила неко време, колико је било потребно да се посвете, вратила их је у руке верних. Побожни људи нашли су их на пустом пољу и пренели их до места осамдесет стадија удаљеног од Сингидунума и ту их сахранили. Како су заједно, као пријатељи, веровали у Христа, заједно тамновали, заједно у реци удављени били и заједно прешли у вечни мир, сахрањени су заједно, да им тела на једноме месту почивају.

Ето тако су, по казивању старе приче, завршили пре 1625 година сингидунски мученици Хермил и Стратоник.

— Свршиће се —

Привредна хроника:

Владислав Милетиновић, новинар

Стање привреде Београда у првој половини 1931 год.

Општи поглед — Новчано тржиште — Новчарство — Радно тржиште у првом тромесељу — Скупштина у априлу и мају — Савез трговачких удружења — Занатство

Да би се имала приближна слика о развоју привредне радиности једнога града нужно би било да располажемо најелементарнијим податком: колико је у којој грани нових предузећа, колико је њих пропало, променило власника итд. Али ми тих података немамо. Трговачка, Индустриска и Занатска Комора у Београду воде статистику о издавању одобрења за протоколације. Цифра која претставља збир издатих одобрења, не значи баш ништа. Ту се, пре свега, не зна колико се односи на нове радње, колико се одобрења стварно и реализује, колико се односе на личне и имовинске промене у фирми итд. Ону другу статистику, у погледу гашења, ликвидације и пропадања београдске коморе уопште не воде. То је велики недостатак њихова рада, који им, по нашем мишљењу, онемогућује и правилно вођење политике. Стога би београдске коморе требале да посвете пажњу овом питању и нађу могућности организације ове статистичке службе ако не за цела своја подручја, а оно барем за Београд. Организација овога посла не претставља никакве нарочите тешкоће. Затим би београдске коморе требале да прикупе и остали нужан статистички материјал о привредном животу и развоју Београда. Индустриска комора треба да нам да тачну статистику индустријских предузећа у Београду, њихов производни капацитет, у колико су акционарска друштва преглед билансних ставова по годинама, број запослених радника, положај у погледу набављања сировина, колико производеће пласирају у Београду за локалну потрошњу, а колико извозе у унутрашњост итд. Те би нам исте податке, и ако нешто теже због великог броја предузећа, могла да пружи и Занатска комора. Трговачка комора би била дужна да нам да податке о броју трговачких радња, о кретању промета (у свакој бранши рачунато са по неколико типичних радња), о разликама у трговини на велико итд. итд. Располажући оваквим неопходним статистичким материјалом у коме би биле индициране многе промене и тенденције Коморе би могле много ефикас-

није да утичу на стварање што повољнијих услова привредног развоја у колико они зависе од приватне иницијативе, локалне па и централне управе.

Привредне прилике Београда у првој половини 1931 не показују знаке неког осетнијег погоршања. Свакако, одсуствује и неко видније побољшање. Индустрија у колико ради за извоз на унутрашња тржишта морала је да редуцира своју производњу обзиром на опадање куповне моћи. Исто тако она је и промет у трговини ангро. У вези са опадањем промета наступиле су и тешкоће у погледу редовног извршења обавеза и плаћања. Па ипак није било већих потреса и стечајева. Доказ да се ова врста трговине свела на куће финансијски најбоље фундиране. Што се детаљне трговине тиче она, са малим изузетком, одржава свој промет. То објашњавају два разлога. Први је, да у Београду скоро половина привређујућих лица има сталне и непроменљиве приходе (чиновници), а други, што у овој години имамо врло велику грађевинску делатност. Београдска Трговачка Комора за првих 5 месеци ове године издала је 526 одобрења за отварање трговачких радњи. То је рекордна цифра за последње четири године у овоме периоду: 1928 461, 1929 397, 1930 357. Свакако да оволики број издатих одобрења долази највише због великих личних промена у фирмама, изналажења из радње, предаја радње, разортачења, уортачења, преноса фирме итд.

Жива грађевинска делатност може се тумачити тежињом за већим и сигурнијим пласирањем и укамаћењем. Данас је већ мали број оних који зидају са претежним делом туђих средстава. Највише се зида сопственим новцем. На другој страни опет имамо велико појевљење грађевинског материјала, а врло јевтину радну снагу. При таквим околностима, свако ко зида властитим средствима, обезбеђује себи знатно укамаћење па ма и под претпоставком да закупилима спадне.

За првих пет месеци у овој години издато је више од 220 одобрења за зч-

дање нових зграда, дозиђивање, надзиђивање и преправке. У прошлој години, међутим, укупно је подигнуто 273 зграде. Највише је издатих одобрења за приземне зграде.

Новчаног тржиште

На тржишту новца у првој половини 1931 имали смо великих промена. Првих месеци почетком године тврдило се да постоје велике готовине код банака, а каматна стопа, која је, под дејством привредне депресије и сужавања волумена послова почела да пада од друге половине 1930, наставила је са падом. Овај пад зауставио је хучни почетак овогодишње грађевинске сезоне, која је повукла многе улоге и кредите из банака у циљу имобилизације. Живља тражња кредита деловала је на појаву извесне затегнутости на новчаном тржишту и на учвршћење каматне стопе. У јуну месецу прилике су се ипак донекле стабилизовале и данас у Београду, по личној анкети, важе ове каматне стопе: код водећих завода 9—11% за добре комитенте, код малих 14—18 па и више од сто. Судећи по извесним чињеницама треба ускоро очекивати даљи пораст каматне стопе. Грађевински кредити, којих је у овој сезони много повучено, плаћани су са 9—12%. А то је свакако много нарочито када се има у обзир њихова сигурност. Треба приметити да је за добро и нормално изграђивање Београда врло важно решење питања издашности и јевтиног краткорочног грађевинског кредита. По нашем мишљењу овај би задатак требала да предузме Општинска Штедионица пошто би она једина била позвана да га реши у духу општих интереса престонице. Организовањем јевтиног грађевинског кредита знатно би се допринело и смањењу закупнина.

Новчарство

У новчарству у погледу организационе стране имамо да забележимо три промене. Прва је доношење закона, статута и уговора о Народној Банци, друга отварање филијале Општинске Штедионице, а трећа отварање филијале у Скопљу од стране Београдске Задруге.

У Народној Банци, у вези са извршењем законске стабилизације динара, извршене су радикалне реформе. Циљ је ових рефорама да се Народна банка оспособи за фактично извршавање свих функција које јој намеће њен положај емисионе установе. Општа тежња која преовлађује данас у односу између државе с једне и емисионе установе с друге стране диктирајући потребу што већег државног надзора, спроведена је у новом закону. Ингеренција државе над Народном Банком знатно је проширена и тиме је извршено, у духу принципа који су после рата, приликом регулисања односа између емисионих установа и државе, нужно сужавање раније аутономије банчине. Друга важна промена одно-

си се на пословање. На име, као емисиона установа њен први задатак лежи на монетарном пољу: издавање новчаница, стављање у промет ситног металног новца и куповина и продаја злата и девиза и др. Тек после овога долази банчин задатак у погледу одобравања и контроле краткорочних кредита и послова. Снабдевање народне привреде кредитом постаје, дакле, другостепена дужност Народне Банке чије је извршење везано за прву банчину улогу, која се ни у ком случају не сме пореметити.

Природно да промене овакве врсте у централној новчаничној установи не могу остати без дејства. Нарочито због тога, јер Народна Банка стоји у средишту нашег новчарства на чији је развитац утицала и подражала га било у овом или у оном правцу. Али ће она овога пута утицати на много битније промене но што је до сада био случај. Пре свега, велики део старања о кредитним потребама народне привреде треба да предузме на себе постојеће приватно новчарство, нарочито, када је реч о Србији, оно у Београду. Међутим, по својој организацији, јачини сретстава и техници пословања оно је, овакво какво је, неспособно да ту улогу успешно изврши. Распарчано у безброј завода, ограничено на најлакше и најуносније послове као типичне најпримитивније банкарске политике, без филијалних мрежа и скоро без икаквих веза са иностраним тржиштима капиталом, ово се новчарство мора прилагодити новој ситуацији и оспособити за извршење нових задатака. Пут за прилагођавање јесте: концентрација најширег опсега, мобилизација капитала, организационо и техничко усавршавање, проширење филијалне мреже, и успостављање што ужег контакта са иностраним тржиштима. Савремено новчарство изналази, води и развија послове, а не следује само пословима као што то чини наше.

Општинска Штедионица и ако је, такође, још на почетку свога пословања, отворила је своју прву филијалу (ул. Кр. Александра 95). Тиме она показује пут београдским банкама којим су оне већ давно требале да пођу. Овакав почетак Општинске Штедионице даје нам право да верујемо да ће се она у скорој будућности оспособити да заузме видно место у београдском новчарству.

Најзад, и београдске банке увиделе су потребу да поклоне пажњу изграђивању своје филијалне мреже. После Јадранског Поднавске и Београдске Задруге отворила је своју филијалу у Скопљу. За јачу филијалну мрежу, међутим, услов је да се претходно у Београду створи неколико великих завода. Ако се овај процес не деси ускоро Београд ће у југословенском новчарству као целини заузимати све слабији положај.

Радно тржиште у првом тромесечју 1931

Радно тржиште у првом тромесечју 1931

карактеришу исти моменти као и ранијих година у ово доба. Ти су моменти: велика понуда радне снаге, мала тражња рада и следствено мали проценат уписења. Укупан број незапослених у првом тромесечју ове године, регистрован на Берзи рада, био је 9480. У истом периоду прошле године било је 9053, а претпрошле 13.219. Већи прилив незапослених у Београд у првом тромесечју ове године може се протумачити, између осталог, и благом зимом, која је утицала да се многи радови (приватни и општински) извршују несметано са малим прекидима. Како се развијало радно тржиште по месецима види се из овог прегледа:

	јануар	фебруар	март
Из прошлог месеца преостало	1400	1549	1535
У месецу пријављено	1593	1351	2052
Укупно беспослених	2993	2900	3587
Понуђен рад за	215	101	372
% од броја беспослених понуђен рад	7.2%	3.5%	10.3%
Извршено посредовање за	191	75	228
% од броја беспослених уписано	6.3%	2.6%	6.3%

Што се кретања радничких надница тиче оне су код многих грана радности претрпеле редукцију. Паду надница највише доприноси велика понуда јевтине сеоске радне снаге, која се, као последица појачаног процеса диференцијације, јавља на радном тржишту у све већим размерама. Ипак, са обарањем надница у индустрији иде нешто теже, јер су оне при свом данашњем стању и у размери са трошковима живота у Београду достигле већ давно своју минималну тачку.

Скупоба живота у априлу и мају

Кретање цена у месецима априлу и мају показује оне исте тенденције, које смо утврдили у свом последњем реферату приликом анализе кретања цена у првом тромесечју. Цена хлеба и брашна остала је на истој висини. Месо је у априлу и мају, изузев свињског, скупље него ли у истим месецима прошле године. То и поред тога што је жива мера сада јевтинија него ли прошле године. Како тумачити ову појаву? Пошто није резултат поскупљења стоке то онда значи да потиче из система снабдевања. Једино су знатно јевтинији него ли прошле године: сланина, маст и сало. Млеко одржава своју просечну цену од 3.69 ма да би, због летње изобилне хране, требало да буде јевтиније. Највећа је промена још увек код поврћа. И старо и ново поврће ове је године знатно скупље него ли у истим месецима прошле године. Разлог за ово налази се с једне стране у исцрпљењу залиха старог поврћа, а с друге стране у задоцњењу приноса новог. Тако је просечна цена старог кромпира у мају 1930 била 1,75, а ове године 2,18 дин. кг. килограм новог кромпира коштао је у мају 1930 4,98 а у мају ове године 9,71 дин. Ново поврће у априлу и

мају ове године, према истим месецима у прошлој години, скупље је за 20—50% према појединим врстама.

Савез трговачких удружења

Привредне групе — трговци, индустријалци и занатлије — имају своје коморе, које су полувзваничне установе. Поред ових, за одбрану и пропаганду својих сталешких интереса, све су ове групе организоване у својим локалним удружењима и савезима. Индустријалци су од ових својих појединачних организација створили Централну Индустријских Корпорација, а занатлије свој Земаљски Савез. Једини су трговци, који као сталеш, немају своју централну организацију у

коју би се сливали сви њихови захтеви и жеље, а ова се трудила да исте наметне и пропагира. Они осећају тај недостатак и вољни су да га поуне. Међутим, пре тога треба створити јаче организационе јединице, које би се потом лакше могле обухватити савезом. А и без обзира на то, данашње доба је такво да захтева велике организме на свима пољима. Отула је и међу београдским трговцима понова покренута акција да се у Београду оснује Савез трговачких удружења. Свакако да ће ускоро и доћи до остварења овог новог савеза, који ће попуњити сталешку организацију београдских привредника, а за трговце претстављати форум који ће моћи енергичније и успешније да поставља и брани опште захтеве.

Занатство

Занатска Комора у Београду публиковала је свој извештај о раду у 1930. У овоме извештају налазе се и врло интересантни подаци о стању занатства и подели занатских радњи по браншама у Београду. Из ове статистике излази да у Београду има 4488 занатлија, који су чланови београдског Занатског Еснафа. Међутим, у статистици пописа становништва, који је извршен 1929 од стране Општине, показано је 4.803 занатлија. Ако се узме да је од тога времена број занатских радња опао онда број 4488 изгледа прилично тачан. Излази да једна занатска радња отпада на 54 становника. Прво место, по броју радњи, заузимају обућари. Њих је 451. За њима долазе кројачи са 436, затим пекари са 428, па онда бербери и фризери са 362, месари са 242, столари са 223, грађевинари и предузимачи са 217, бравари са 158, колари, когачи и поткивачи са 148, лимари са 117 и мо-

лери, фарбари и фирмописци са 100. Као што се види, највише су распрострањени занати који производе или прерађују животне намирнице, затим занати у вези са неопходним потребама човека које ова успешно подмирује и поред индустрије, и занати у вези са грађевинарством. Другу групу, по бројности, чине они којих је од 50—100. Ови су овако подељени: електро инсталатери 93, зидаро-тесачи 81, ауто-механичари 75, модискиње 74, бозације и алвације 69, часовничари и златари 64, опанчари 63, стаклоресци 59, шеширије-капаије, шубарције 52 и штампари и литографи 52. Остали занати су незнатно раширени и по броју радња, овако су подељени: бонбонџије 46, абације 41, керамичари-ликоресци 45, јорганџије, терзије, памукџије 40, сарачи, седлари, сатлери 43, фотографи 44, тапетари 41, димничари 38, посластичари 38, папучари 31, ћурџије 30, штрикери-трукери 31, воскари-лецедери 23, књиговесци 23, куферџије-ташњери 20, пеглери 21, бојације 19, качари 15, каменоресци 14, казанџије и калаџије 15, кобасичари 18, ткачи 11, четкари 13, цревари 6, сапунџије 8, пушкари 5, лончари 5, ужари 3.

У групној подели прво место заузимају занати који производе, после хране и стана, оно најнужније човеку (обућари, кројачи,

као и бербери). Њих је 1417 или 31.5% свих заната. Затим долазе занати у вези са грађевинарством, којих има 1150 или 25.6%. Треће место заузимају занати који производе или прерађују животне намирнице. Ових је 870 или 19.3%. На ове три групе заната долази 3437 заната или 76.4%. Да ове три групе доминирају у структури занатске радности Београда види се и по томе што је из њих највећи број произведених мајстора у 1930: бербери 22, кројачи 26, ковачи 10, обућари 46, чекари 44, столари 23 или укупно 171 (код свих заната произведено је 304 мајстора). Закључак који се из овога може извући јесте, да занатство у Београду са 99% ради за локалну пијаци. Ван ње, оно продаје на другим тржиштима нешто керамике, камена, куфера и ташни, црева, столарске робе. Но и ове робе у незнатним количинама према потрошњи на месној пијаци. Обзиром на овакву структуру занатства у Београду сасвим је разумљив његов став у погледу трошаринског питања.

За стручно образовање занатлија у Београду постоји 12 опште занатских и занатско-трговачких школа. У овим школама у 1930 радио је 141 наставник, а било је ђака, у припреми и три разреда, 3524.

Социјално-медицинска хроника:

Dr. Сергеје Рамзин, шеф Јавне хигијене О. Г. Б.

Социјално медицинско старање

— За месец мај 1931 године —

Епидемиолошки преглед. У епидемиолошком погледу месец мај био је веома повољан. Акутна заразна оболења била су заступљена са веома малим бројем случајева. Целокупни број акутних заразних болести, за које постоји облигатна пријава, износио је 49 случајева, према 62 случаја пријављених у месецу априлу.

Трбушни тифус није дао ни један случај оболења, који би био клинички и бактериолошки потврђен; у месецу мају било је 3 случаја оболења, која нису за сада потврђена бактериолошко-сероволошким испитивањима.

Дакле, кретање трбушног тифуса за 3 последња месеца било је овако:

март,	април,	мај,
6	3	0

Друга цревна акутна заразна болест, дизентерија, била је заступљена као и у априлу месецу свега са једним случајем.

Група оболења дифтерије, шарлаха и црвеног ветра остала је на истом нивоу као и у претходним месецима. Број оболења био је релативно мали.

Упоредно кретање ових трију болести за последње тромесечје било је овако:

	март	април	мај
дифтерија	30	25	12
шарлах	17	13	12
црвени ветар	12	19	23

Кретање акутних заразних болести код школске деце за месец мај, на основу статистике школских поликлиника било је овакво:

Шарлаха	5
Дифтерија	2
Морбила	35
Пертусиса	11
Варицела	14
Паротитис епидем.	21
Рубеола	2

У току месеца маја на основу законских прописа о облигатном пелцовању против арапских богиња отпочело је калемљење новорођене деце у свима општинским амбулантама, а такође и једанпут недељно у свима медицинским реонима града од стране општинских лекара.

Ради тачне евиденције о пелцовању било је издејствовано наређење преко Санитетског одељења Управе града свима приватним лекарима, да исти облигатно пријављују сваки случај вакцинисања Хигијенском отсеку ове Дирекције.

На основу извештаја пелцовано је у прошлом месецу 687 детета од стране општинских лекара, 240 детета — од стране установе „Кап Млека“ и 15 детета од стране приватних лекара. Свега је пелцовано у мају месецу 943 детета.

Сем пелцовања у погледу спречавања заразних болести вршиле су се дезинфекције и дезинсекције. Укупно је било дезинфекција 99 и дезинсекција 42.

Лечење и медицинска помоћ. Рад санитетских установа може се видети из следећих статистичких података.

У централној амбуланти укупно је било превијено и прегледано 2877 лица. Хируршко одељење указало је помоћ у 588 случајева.

Станица за спасавање пренела је дању и ноћу 829 особа.

Амбуланта за болести ува, носа и грла прегледала је 71 лице.

Амбуланта за очне болести прегледала је 544 особа.

У рентгенолошком кабинету извршено је 110 прегледа.

У амбуланти за женске болести у Средачкој ул. било је прегледано 856 болесница.

У дечијој амбуланти у Средачкој ул. прегледано је 989 детета и извршено је 451 лечење.

Амбуланта за урологију прегледала је 122 болесника.

Централни диспансер и саветовалиште за одојчад и матере прегледао је 210 болесника и имало је на исхрани 134 детета.

Амбуланта за кожне и венеричне болести примила је 1366 болесника.

Амбуланта за интерне болести прегледала је 502 особе, и

Зубна амбуланта указала је помоћ за 10 лица.

Морталитет

Целокупан број умрлих београђана у месецу мају износи 223; небограђана је умрло у Београду 26.

Морталитет Београђана распоређује се овако по главним групама узрока:

Природном смрћу	130
самоубица	8
несретних случајева	10
мртворођене деце	13
туберкулоза	62
Свега	223

Главна узрочна група јесте група морталитета од туберкулозе. Свега је умрло од туберкулозе 62 београђана у прошлом месецу. Упоредно кретање морталитета од туберкулозе у току четири последње године био је овакво

	март:	април:	мај:	за целу год.
1928	87	73	84	739
1929	74	110	90	811
1930	63	61	76	568
1931	88	90	62	—

Највећи број умрлих од туберкулозе пада по добу старости на становништво од 21 до 40 године.

Друга већа група умрлих пада на обољење срца и органа за крвоток.

Самоубиства у месецу мају било је 8; по начину самоубиства ова је група заступљена овако: 2 напали су смрт под возом, 2 тровања, 3 вешања и 1 самоубиство револвером. По занимању самоубице биле су: 1 обућарски шегрт (14 год.), 1 ђак (20 год.), 3 домаћице (од 26—40 год.), 1 шофер (35 год.), 1 обућар (58 год.) и 1 индустријалац (57 год.).

Несретних случајева било је 10 и то: 2 случајна тровања деце са солом, 2 деце погачено (аутомобилом и трамвајем), 3 давлена у Сави и 2 несретна случаја приликом војне аутомобилом.

САНИТЕТСКО-ПОЛИЦИЈСКА СЛУЖБА

У току месеца маја извршено је 7809 прегледа, од којих је било 650 исправна и 1301 неисправан. Реферисано је 593 лица.

На прегледу млека радиле су 2 групе контролора свакодневно. Прегледано 80.067 литара млека, од којих је било исправно 77.920 литара а неисправно 2.147 литара млека. Контролисано је 1065 млекара, од којих је било неисправно 208 млекара. Квалитет млека у вези са сезонским приликама био је у погледу садржине масти нешто слабији, него у претходним месецима; просечан проценат масти кретао се око 3,6%.

Хигијена меса. У погледу прегледа меса и контроле продаје меснатих производа учињен је напредак у месецу мају у вези са радом ветеринарске лабораторије и организацијом трихиноскопског прегледа на пијаци „Зелени Венац“. Макроскопски је прегледа-

но: бикова 49, волова 964, јунади 40, крава 629, јуница 31, телади 2450, бивола 2, оваца и овнова 8, јагњади 13.181, јаради 218, свиња 3.867, прасади 385, свега је макроскопски прегледано 21.824 грла.

Велики кланични материјал који свакодневно пролази кроз општинску кланицу, пружа ветеринарској лабораторији прилику да се осим обавезних дијагностичких радова врше многобројна проучавања из халминтологије и протозологије, а специјално из области крвних паразита наших домаћих животиња.

Лабораторија је ставила себи у задатак: 1) преглед свињског меса на трихине и 2) паразитолошка и бактериолошка проучавања различитих врста оболења домаћих животиња.

Већ у току прошлог месеца лабораторија је имала могућности да удари темељ кланичном музеју.

Преглед свињског меса на трихине. У овом погледу било је прегледано 3867 свиња. Од овог броја нађена је свега 1 заражена свиња са трихином. Ради прегледа узима се од сваке свиње једно мало парче мишића од дијафрагме. Д-р Винтровић разрадио је технику маркирања материјала а према локалним условима рада на нашој кланици. Техника је доста проста. Преглед на трихине врши се паралелно са прегледом на бобице. За трихиноскопију узимају се парчета мишића који се смештају у нарочите сандучиће у виду послужавника подељене на 30 гнезда. У сваком гнезду претходно се стави метална плочица са одговарајућим бројем. При узимању угледа за преглед свака се свиња маркира засебним бројем. По завршеној трихиноскопији једне партије свиња, врши се преглед на бобице. Кад се сврши преглед првих 30 угледа меса, ударају се штампали на прегледано месо и оно се тек сада пушта из кланице за људску употребу.

Од сваке свиње праве се два препарата на компресору за трахиноскоп; према томе на сваком компресору врши се преглед меса од 14 свиња. У будуће, у вези са повећавањем броја трихиноскопа у лабораторији, свакако ће се узимати већи број препарата од сваке свиње и то 4—6. Сада је веома важно и потребно пазити на дебљину препарата и на распоред мишићних влакна. Није искључено да ће код нас у вези са повећаним бројем бити и већи проценат свиња заражених од трихине, него што је сада констатовано, пошто се узима за сада свега 2 препарата.

У мају месецу било је констатовано 2 случаја саркоциста код бивола. У априлу месецу било је констатовано таквих случајева 5. Месо, кад су саркоцисте многобројне, ништи се.

Што се тиче биологије овог паразита она још није довољно позната. Изгледа да биво-

ли заражени са саркоцистима не болују од ове болести, већ они подносе инфекцију без икаквих видљивих патолошких симптома. Напротив познати су примери кад су овце инфициране са саркоцистима липсавале. Криг (1922 год.) описао је дегенерацију мишића проузроковану овим паразитом. Интересантно је да ови паразити личе врло отрован токсин који су Лаверан и Менил назвали саркоцистином. Овај токсин личи по биолошком дејству на токсин тетануса.

Саркоцисте код свиња. Приликом прегледа свињског меса на трихине у лабораторији су констатовали паразите саркоцисте мишеријана Кухи. Ове протозое веома су мале и готово се невиде голим оком, већ само помоћу трихиноскопа или микроскопа. Под микроскопом паразити изгледају као издужене формације грао боје. Њихове споре су мање од истих саркоциста Бланшарди. Од 3867 свиња било је констатовано 149 свиња заражених са овим паразитом (3,8%).

Саркоспоридиозис. Приликом прегледа меса од бивола утврђено је неколико пута присуство паразита око 1—1,5 см. дужине беличасте боје. Ови паразити у већини случајева налазили су се у мишићима једњака и језика, а такође у мањем броју и у другим органима. За одређивање врсте паразита правили су се микроскопски препарати од њихових спора, размази су били бојадисани по Романовском, — Гимза.

Ова врста саркоспоридије била је пронађена први пут на острву Јави. Доцније било је констатовано од стране научника код бивола још три врсте саркоспоридија. Дакле, сада су познате

1) Sarcocystis	blanchardi	Doflein.
2) "	fusiformis	Bailliet.
3) "	Siamensis	v. Linston.
4) "	tenella	Nilley, Chalmers.

Phicip.

Друга паразитолошка проучавања. Материјал за проучавање дели се према локализацији обољења и према врсти паразита. Приликом прегледа у лабораторији било је констатовано: 1) 12 случајева ехинокока (крупна стока и свиње). 2) случајева инфекције јетре са метилом 6 *Distom hepatis* et *Dist. lanceolatum*. 3) 2 случаја бобица, које су биле веома ретке и откривене су приликом трихиноскопије.

Микозе. су биле констатоване код рогате стоке и то: 1 случај актиномикозе и 2 случаја батриомикозе.

Тумори су били нађени: код бика 1 случај, Фиброма меланодес и 2 случаја саркоме (код бика и свиње).

Бактеријске болести. Од бактеријских болести констатовано је у прошлом месецу: туберкулоза плућа код говеда 3 случаја и код бивола 1 случај; свињска куга била је констатована у прошлом месецу свега у једном случају. Абсцеси су били нађени у јетри рогате стоке код 2 случаја и у бубрезима свиње — 1 случај.

Недеља здравља и чистоће

Почетак пролетње сезоне, кад се буди природа, здравствене и хигијенске организације обично искоришћавају за обављање својих пропагандистичких манифестација. Цео мај месец, тако рећи, био је пун таквих манифестација. Нарочито су били значајни: „Дани борбе против туберкулозе“ и „Дани здравља и чистоће“.

Прва пропагандистичка манифестација трајала је од 2.—5. маја т. г. и била је успешно организована од стране „Лиге против туберкулозе“. Поред свечане академије, одржане 3. маја на Универзитету, била су одржана многобројна предавања у Београду уз помоћ Општинског санитета, а такође и многобројна предавања по целој Краљевини, чији број прелази две хиљаде. „Београдске општинске Новине“ посветиле су свој претпоследњи број овим значајним и ретко успешним антитуберкулозним манифестацијама. Зато ми о њима нећемо овога пута опширно писати, да се ствар не би понављала.

Друга здравствено - пропагандистичка манифестација, која је била приређена у Београду и то од стране Општине и Југословенског друштва за чување народног здрав-

ља, јесте „недеља здравља и чистоће“, која је трајала од 21.—28. маја т. г.

Задатак ове манифестације је пропaгирање идеја здравља, подизање општег хигијенског нивоа и ширење идеја чистоће као елементарног услова културног и хигијенског живота друштва.

Недеља здравља и чистоће отпочела је са академијом Југословенског друштва за чување народног здравља, која је одржана 21. маја у свечаној сали Универзитета.

После поздравне речи председника друштва и поздравних говора, била су одржана предавања Потпредседника О. Г. Б. г. Д-р Стојадиновића, председника Друштва г. Д-р Чед. Ђурђевића и директора Це. Х. З. г. Д-р Иванића.

Други и трећи дан манифестације били су посвећени приказивању уређења општинске кланице и општинског купатила грађанству престонице.

На дан 24. маја т. г. одржана су предавања на радиу од стране шефа Културног отсека г. Симе Пандуровића, књижевника о „култури и чистоћи“ и предавање општинског епидемијског лекара г. Д-р М. Бајшанског

о „чистоћи и сузбијању заразних болести“.

Сва ова предавања објављена су текстуално у „Београдским општинским Новинама“, свеска за 1. јуни т. год.

За грађанство била су ангажована од Дирекције Железница два шетна воза у правцу Макиша ради разгледања општинског водовода. Истог дана биле су приређене две биоскопске претставе у циљу хигијенске пропаганде за грађанство и младеж, бесплатно.

25. маја т. г. одржана су предавања школских лекара по средњим школама, а по подне било је одржано седам предавања по реонима од стране општинских санитарско-полицијских лекара. 26. маја т. г. настављена су предавања по школама и реонима; одржано је пет предавања за грађанство по реонима.

27. маја т. г. за интелектуалце престонице била су одржана два стручна предавања на народном Универзитету и то од стране г. Д-р С. Рамзина, шефа Јавне хигијене и проф. С. Дамњановића, шефа отсека за народно просвећивање. Прво предавање било је одржано о здравственом стању у Београду, а друго — породичном васпитању и здрављу.

Последњи дан здравствене пропаганде био је завршен са филмском претставом у сали Универзитета за грађанство и младеж. Био је приказан филм: „Врело младости и живота“. Увече је било одржано предавање на радиу од г. Д-р Бојана Пирца.

Обилан пропагандистички програм и сарадња стручне и дневне штампе много су допринели ширењу хигијенских идеја. Сем то-

стонице. Као специјалну меру за подизање чистоће и хигијенско уређење општина је одлучила организацију конкурса чистоће. Ова оригинална утакмица била је искоришћена

Награђена фризерска радња за даме г-ђе Јелене Остојић општинском дипломом Недеље чистоће

као сретство за стимулирање грађанства на што боље хигијенско уређење и што чистије одржавање јавних локала, радњи и приватних дворишта.

На предлог санитарско-полицијских лекара били су одређени за конкурс кандидати, на име она лица, која су се у току године дана показала као потпуно сигурни претставници и носиоци идеје чистоће. Избор кандидата је вршен са нарочитом опрезношћу из разлога да се постигне правично пресуђивање и поделе диплома. За пресуђивање и додељивање диплома била је образована комисија од г.г. одборника лекара, општинских лекара и ветеринара и делегата Друштва за чување народног здравља. На основу прегледа радњи и дворишта предложених за награду и на основу упознавања са историјатом сваке радње, била је донесена одлука, да се награди 17 власника радњи и дворишта. Суд општине решењем својим О.Бр. 13391 потврдио је предлог комисије и донео је одлуку да се награде са дипломом похвалницом:

Милан Милосављевић власник дворишта Кнез Данилова бр. 33; Груја величковић власник дворишта Босанска бр. 97; Роксандра Рајковић власник дворишта Краља Милана 6; Никола Вуковић власник месарнице Јованова пијаца бр. 38; Јован Смејкал власник кобасичарнице Престолонаслед. Трг 15а; Ђуро Лашкај власник народ. кујне Краља Милутина бр. 33; Наум Наумовић власник народ. кујне Булевар Вој. Мишића 7; Дамјан Тумурџић власник берберице Кнез Михајлова бр. 35; Јелена Остојић власник дамен-фризер рад. Цара Николе II 18; Драгољуб Глигоријевић

Фризерски салон за господу у палати Академије Наука, г. Дамјана Тамурџића, награђен општинском дипломом за чистоћу

га Општина града Београда учинила је максимум напора у смислу одржавања чистоће улица и јавних места. Такође је позвала на сарадњу у овом смислу цело грађанство пре-

власник бербернице Булевар Војв. Мишића 3 Драгојло Обрадовић власник млеканице Бријанова 3; Дејар Ахмед Усенновић власник бозацинице Краљице Марије 117; Александар

Кобасичарска радња г. Смејкала награђена општинском дипломом Недеље чистоће

Јовановић власник бакалнице Кнез Михаилова 47; Јован Химензбах власник послати-чарнице Кр. Милана 56; Милан Трајковић власник кафана Милоша Великог 82; Добросав Маринковић власник кафана Краља Звонимира 30; Обрен Пештерац власник кафана Булевар Војв. Мишића 13.

Фотографске слике оних радњи и дворишта, која су била најинтересантија у погледу уређења, доносимо у овом броју „Београдских општинских Новина“.

*

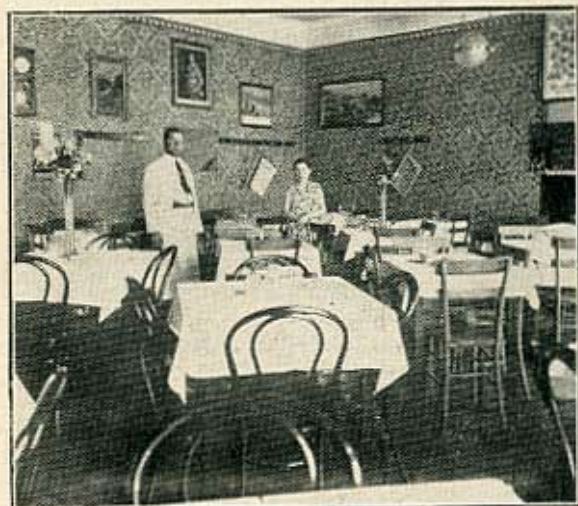
16. јуна у 6 часова по подне била је извршена свечана предаја диплома похвалница горе именованим лицима. Предаја је била обављена у одборској сали, приликом свечане одборске седнице, којој је председавао г. Милан Нешић, Претседник Београдске општине. Публика је попуњавала све галерије одборске сале.

Овом приликом г. Претседник је одржао опширан говор о значају приређивања „Недеље здравља и чистоће“ и о хигијенском и културном унапређењу Престонице. Између осталог, г. Претседник је рекао:

Претседник г. Милан Нешић: Госпође и господо, у низу многобројних седница које је овај Суд по сили свога пословања обавио овде у аудиторијуму и које су све и лепе и интересантне, ретка је седница тако лепа и тако пријатна као што је ова. Јер, господо, ова седница представља на неки начин крај првих напора које смо учинили на једном врло корисном пољу, на пољу хигијенског

уређења нашег Београда. Та седница пружа могућност Суду, чији сам скроман представник, да на њој ода заслужено признање свима оним добрим грађанима, који са високим и културним схватањем своје грађанске дужности показаше вољу да сарађују са Општином на једном веома деликатном, на једном веома благодарном пољу, као што је поље асанирања наше престонице. Ову седницу, господо, треба заправо сматрати завршним даном Недеље здравља и чистоће, која је била организована од стране Општине Београдске у заједници са Југословенским друштвом за чување народног здравља и која је трајала од 21 до 28 маја ове године. Циљ ове недеље чистоће био је подизање општег хигијенског нивоа града помоћу разноврсних мера здравствене пропаганде. За ову сврху пропагандистичку била је приређена једна свечана академија; била су приређена извесна усмена предавања, предавања на радиу, биоскопске представе, приказани су објекти као што је кланица, водовод и томе слично. Свега је одржано три свечана предавања, одржана су два стручна предавања на Народном Универзитету, одржано је преко двадесет предавања по школама и различитим реонима вароши, три предавања на радиу, три биоскопске представе и растурено је око 1.000 пропагандистичких плаката.

Поред свих тих мера приређен је и тако звани конкурс чистоће. Тај конкурс имао је да послужи као средство за хигијенску пропаганду и за подизање хигијенског стандарда радњи са животним намирницама и да се потстрекне грађанство на хигијенски напре-

Награђена дипломом чистоће Општине београдске Банатска кујна у улици Краља Милутина

дак. Наши стручни санитетско-полицијски органи учинили су предлог кандидата у вези са овим конкурсом чистоће, бирајући кандидате с обзиром на њихову консеквентност у

спровођењу и одржавању хигијенског уређења чистоће у својим радњама, двориштима или локалима. Један специјални одбор од лекара одборника, од представника Југословенског друштва за чување народног здравља и представника Дирекције за социјално и здравствено старање извршио је преглед у току Недеље чистоће свих радњи, локала и дворишта која су била предложена од стране наших санитетских полицијских органа и тај Одбор дошао је до одлука које ћу вам ја мало доцније саопштити. При прегледу нарочито се водило рачуна о хигијенско техничким условима уређења појединих радњи, о начину и техници рада, затим о чистоћи локала, чистоћи персонала, прибора и алата. Водило се рачуна, у случају радњи са животињним намирницама и о хигијенском квалитету намирница и других продуката производње. На основу свих исцрпних података донете су одлуке о наградама, о признавању, о захвалници која треба да се ода оним грађанима који су послужили за пример, за углед у погледу одржавања чистоће.

Награђено је по мишљењу Одбора и комисије свега 17 грађана. Они су награђени дипломом која је израђена од нашег уметника графичара г. Илије Шобајића који је унео у нацрт дипломе све што је потребно, све елементе и принципе за приређивање Недеље чистоће. На једној основи која представља

средство за подизање просечног хигијенског стандарда радњи, дворишта и локала. Свакако поред награђених да ће се у Београду на-

Диплома Општине београдске којом су награђене најчистије радње у Београду на дан Недеље чистоће

ћи још пуно заслужних грађана које овога пута нисмо доспели да награђемо, али који ће свакако код нових дана Недеље чистоће добити оно што заслужују. Међу таквима ја сам слободан истаћи уређење Топчидерске железничке станице, која одаје по свему једног домаћина бар онаквог како су се показали грађани чија ћемо имена прочитати. Сви награђени треба да се сматрају као непријатељи хигијене, као пријатељи здравља и чистоће и као велики помагачи општинске власти у погледу унапређења хигијене наше престонице. Господа која данас у овој свечаној седници треба да добију израз наше захвалности јесу. (Види предњи списак награђених грађана.)

Затим се председник г. М. Нешић обратио награђенима овим речима:

— Господо награђени, дајући доказ своје високе личне културе, ви дајете ту одлику и граду у коме живите. Ви подижете његов хигијенски ниво и постајете тиме први сарадници Општине да овај град нашу личну престоницу асанира и уврсти у ред осталих европских културних градова. Зато је наша захвалност и наше признање за ову сарадњу изванредно велико. Диплома коју подељује Суд Општине са својим санитетом само је један мали израз те захвалности и ми вам је дајемо са уверењем не само да сте је заслужили, него да ћете је бити све више заслужни и у будуће и да ћете и у будуће зрачити својим примером и остати трајно сарадници Општинског санитета на асанирању нашег града. Примите за овај рад нашу искрену захвалност и наше искрено честитање.

Говор претседника инж. г. Милана Нешића топло је поздрављен од свих присутних.

Млекарска радња г. Обрадовића у Дворској улици награђена дипломом чистоће Београдске општине

Београд симболичким су фигурама приказани симболи здравља, среће и чистоће. Ово награђивање треба награђена господа да сматрају као потстрек, као импулс за даље настојање у истом смислу. То треба да буде

Прослава педесетогодишњице Београдске трговачке омладине

Београдска трговачка омладина, на врло свечан начин прославила је педесетогодишњицу свога оснивања

Прослава педесетогодишњице Београдске трговачке омладине значи велики датум у привредном, културном и националном животу наше отаџбине. Од свог постанка, у времену општег прибирања снага за изградњу земље у погледу државном, привредном и друштвеном, Београдска трговачка омладина вршила је кроз деценије своју благородну задаћу са великим прегнућем, с чашћу свесних трудбеника и неоспорним успехом. За пет деценија кроз организације трговачке омладине прошло је на хиљаде младих трговаца, који су учествовали у стварању наше привреде и били од неоцењиве помоћи држави у борби за економску независност од иностранства и за формирање националних, привредних снага. Но поред привредне и економске акције, која је значила унапређење и развитак трговине и трговачког реда, трговци су у највећој мери испојили своје родољубље и од првих покрета за ослобођење до данас поднели жртве свих врста у служби отаџбине. На делу ослобођења и уједињења нашег народа трговци су дали у пуној мери данак у крви. Материјално и незнано и знано просули су нештедице блага за слободу потлачених у Турској и Аустрији. Није било родољубиве акције коју трговци не би помогли. Што се тиче хумане акције имамо посведневно прилике да се уверимо с колико предусретљивости београдски трговци излазе у сусрет свима недаћама, колико су срдачно дарожљиви и колико човечности испољавају својом помоћи на свима пољима хумане делатности. Ова одлика трговаца је традиционална и освештана, још из времена робовања под Турцима.

Но изнад свега морамо истаћи културну и просветну активност наших трговаца. Свака част мора се одати свесном стремљењу наших трговаца култури и просвећености.

Безбројни трговачки легати, задужбине и фондови на просветне и добротворне циљеве изрази су високе свести и родољубиве тежње српских трговаца за културни напредак и просветни развитак нових поколења. Лука Ђеловић завештава своје многе милионе највишој просветној установи — Бео-

градском универзитету. Безбројна трговачка имена још блистаће неугасно својим даровима отаџбини и народу.

Сва ова велика својства створила су нашим трговцима високи углед у земљи, тако да је њихова реч у многим приликама од пресудног значаја на највишем месту.

Београдска трговачка омладина са традиционалном свешћу и новим прегнућем приступила је задацима које јој је нови дух времена наметао. Путем своје трговачке школе, читаонице и књижнице, предавањима и конференцијама она је просвећивала трговачки подмладак и упућивала га на замашне подвиге.

Велики чинилац у делу Београдске трговачке омладине био је и данас је њен орган „Трговински гласник“. Колико је Београдска трг. омладина одувек имала смисла за напредак и просвећеност потврђује чињеница што је за уредника својега гласила умела да избере једног од најобразованијих и најкултурнијих људи својега времена пок. Јована Ђају. Ни један дневни лист није имао овако свестрано образованог уредника и новинара од расе као „Трговински гласник“. Пок Ђаја дао је „Трговинском гласнику“ печат европског листа и са великом савесношћу уређивао га је низ година. Ово славље Беогр. трг. омладине погодна је прилика да одамо заслужно признање „Трговин. гласнику“ и његовом дугогодишњем уреднику, извршном новинару и непретенциозном човеку пок. Јовану Ђају.

Због свега горе наведеног прослава педесетогодишњице Београдске трг. омладине била је велика културна манифестација. Пре подне у свечаној дворани Новог универзитета одржана је свечана седница. Седници је присуствовао Њ. В. Краљ, затим изасланик Претседника владе г. Дуњић, врховни инспектор, Њ. Св. Патријарх г. Варнава, министар Трг. и индустрије г. Д-р Коста Кумануди, Претседник Беогр. општине г. Милан Нешић с потпретседником г. Николом Крстићем, ректор Универзитета г. Влада Митровић с проректором г. Д-р Чедом Митровићем, командант Београда генерал г. Војислав Томић;

председник Државног савета г. Д-р Нинко Перић, гувернер Народне банке г. Бајлони, председник Београдске трг. коморе, г. Милутин Станојевић, врховни рабинер г. Д-р Алкалај, делегати трговачких омладина и осталих привредних организација из целе земље, претставници комора, просветних и хуманих установа, женских друштава и Главног женског савеза, поред многобројних чланова и пријатеља Беогр. трг. омладине.

Дворана Новог Универзитета имала је врло свечан изглед, украшена пиротским ћилимима и сликама Њ. В. Краља и Краљице. Падали су у очи портрети великих добротвора Београдске трг. омладине, пок. Јефте Павловића и Николе и Евгеније Кики.

Нешто пре доласка Њ. В. Краља дошао је Њ. Св. Патријарх г. Варнава. Долазећи Њ. В. Краљ био је бурно поздрављен и пред зградом и на уласку у дворану. У пратњи Њ. В. Краља били су: Министар Двора г. Бошко Јефтић, маршал генерал г. А. Димитријевић, ађутант генерал г. Војислав Савић и пуковник г. Д. Крстић. Њ. В. Краљ дочекао је химном, коју су сви присутни отстојали. Затим је опет настало клицање Краљу. Потом је прота г. Божић са ђаконом отслужено благодарење.

Кад је завршен црквени обред прота г. Божић, пошто је поздравио Њ. В. Краља и цео Краљевски Дом, изразио је своју велику радост што је доживео да, после прославе двадесетпетогодишњице, узме учешћа и у прослави педесетогодишњице Београдске трговачке омладине. Онда је г. Божић позвао све присутне да се сете свих покојника, који су, било учешћем у раду, било легатима задужили ову установу и помогли јој да оствари своје задатке, и да узвикну „слава им!“ а живе да поздраве са: „живели!“ Присутни се одазивају усклицима: „Слава им! Живели!“ Напоследку је г. прота Божић као свештеник честитао педесетогодишњицу Беогр. трг. омладине и пољубио се с њеним председником г. Благојем Антонијевићем.

Потом је председник г. Благоје Антонијевић одржао исцрпан говор о улози и значају трговца код нас, износећи постанак и рад Трговачке омладине. Г. Антонијевић у главном казао је ово:

Београдска трговачка омладина је чедо београдског трговачког подмалтка и београдских трговаца, типичних претставника српске трговине, вредних пионира културе и напретка српског народа. Они су је створили, неговали и развијали током пола века, оспособили је да са пуно части испуни свој дуг према народу и отаџбини. Стога нека ми буде допуштено да са овог места и у овом свечаном моменту, кажем свима њима од најмлађих до најстаријих хвала им и слава им!

За нас, мислим, неће бити без интереса да у овом моменту нарочито подвучемо улогу српских трговаца и њихов значај у историјском и културном развоју нашег народа.

После пада старе српске државе, зла је коб снашла цео наш народ. Просвећенији и културнији део народа српског бежећи испред Турака, растурао се по свету и тражио могућности да развија своје трговачке и радне способности. И у туђини, српски трговци и занатлије и уопште предузетници, успевали су, не само да се одрже, него и да напредују. Тако их видимо насељене и организоване у своје еснафе и општине у Св. Андреји, Будиму, Пешти, Бечу, Трсту, Одеси и осталим градовима јужне Русије. Свуда су они тамо сачували своју националност, своју веру и несаломљиву тежњу за слободом и народном државом. Они су као најкултурнији део српског народа у 18. и 19. веку били заточници српске слободе и српске мисли. Њихова улога у ослобођењу и стварању српске државе, у подизању српске културе нарочито је била врло значајна. Они су највише материјално помогли српску цркву, српску књигу и све оно што је водило јачању српске националне свести. Штедро су помагали нове српске просветитеље Доцитеја и Вука. Главни су оснивачи и добротвори Матице српске. Они су помагали и финансирали устанак Карађорђевог, то је данас историјски утврђена чињеница. У борбама за време првог и другог устанка они су вођи народни. По ослобођењу Србије српски трговци залагали су све и чинили све да млада српска држава напредује и развија се. У првим данима српске слободне државе њима су повераване важне државне функције и дипломатске мисије. Њихова родољубива дела допринела су да се држава учврсти и створи могућност да се народ што више просвети и унапреди. Примери Мише Анастасијевића, Илије Коларца, Јевте М. Павловића и многих српских трговаца, који следоваше њиховом родољубивом примеру, остаће у историји српског народа као светли примери родољубља српских трговаца.

Долазећи својим трговачким пословима у додир са јачим и културнијим народима, српски су трговци били носиоци културног напретка и развитка нашег народа током целог прошлог столећа, нарочито у његовој првој половини. Њихова је заслуга што су наше мале и заостале некадање паланке и турске касабе, оживеле, брзо се подигле и развиле у цветне и напредне националне варошице и вароши. Они су били ти који су

положили основе нашој младој индустрији, који су створили наше националне новчане и финансијске установе. Српски трговци су највише учинили да се подигне материјално стање у нас а тиме и општи културни ниво нашег народа.

Упућен сам на себе, трговачки ред је својом издржљивошћу и неодољивом жељом да се еманципује и оспособи за бољи живот, крчио пут и помагао се не очекујући у том погледу велике помоћи и у свакој прилици је служио привредним народним интересима а нарочито држави и државној политици. У раду, подизању и изграђивању наше националне трговине поникла је и идеја о оснивању Београдске трговачке омладине. Њен рад, за протеклих педесет година у ствари је наставак традиционалних родољубивих напора српских трговаца који је продужен све до данашњег дана.

Понижење нането на Сливници, неуспеси у спољној и унутрашњој политици, политичке трзавице и безобзирне партијске борбе као и тешко економско стање чинили су да је наш друштвени живот био затрован и учмао, скоро паралисан. Песимизам је био завладао самопоуздање и вера губили су се. Тада, осамдесетих година прошлога века, појава и позитиван рад Б. Т. О. давали су потстрека и рађали наде и охрабрење. Она је указивала на пут којим је требало ићи. Увиђавији и трезвенији људи су то осећали. У то време г. Чедо Мијатовић писаће тадањем претседнику омладине и уреднику Трговинског гласника, г. Марку Вулетићу, поред осталог и ово: „појава и рад нашег удружења даје ми наде да ће још нешто бити од нас“.

Смишљени и неуморни рад високо је подигао углед Б. Т. О. и у земљи и у иностранству. Озбиљни људи, који су долазили у нашу престоницу са стране да се информишу о привредним и трговинским приликама наше земље, нису пропуштали прилику да чују и мишљење њених представника. Један од таквих посетилаца био је и Д-р Бернрајтер, аустријски министар трговине, у чијим мемоарима стоји забележено, да се приликом посете у Београду, јуна 1911. године, изненадио кад је чуо од тадањег претседника Б. Т. О. г. Марка Вулетића, да има исто мишљење о трговинским односима између Србије и Аустро-Угарске, које је имао и бивши претседник владе и државник Стојан Новаковић. Колико је успех и рад Б. Т. О., узет у целини, био велики и значајан, доказ је што су се и страни и стране државе интересовале њеном организацијом и њеним успехом. Њен успех побудиће ондашњег представ-

ника моћне и братске нам Русије, г. Персијанија, да од управе омладине тражи њен статут да га пошаље у Петроград својој влади. Тај пример није био усамљен.

Од младог, скромног удружења Београдске трговачке омладине, основаног пре 50 година са 84 члана, током времена створена је велика и моћна културно-социјална тековина, која данас броји редовних чланова 2.650, помажућих 1.112, добротвора 1.600, великих добротвора 27 и почасних чланова 46. Њена делатност је и разноврсна и многобројна, и немогуће је у овако једном обичном говору приказати је. Зато је Управни одбор Београдске трговачке омладине решио да данашњу свечаност обележи издавањем нарочите Споменнице. У њој је, колико је то било могуће, верно приказан цео њен рад и изложене њене идеје и циљеви. Поред тога желели смо да сачувамо од заборавља за потомство, велику историјску и културну улогу трговачког реда у нашем народу и да, бар у неколико, одама дужну захвалност трудбеницима Б. Т. О., који својим пожртвованим радом допринеше њеном успеху и напретку.

Најлепши украс ове Споменнице јесте слика Њ. В. Краља Александра, нашег Узвишеног Владарца, на којој је својеручно исписао речи: „Београдској трговачкој омладини, за признање старијима и потстрек омладини, Александар“, и на тај начин исказао своје високо признање Б. Т. О. за њен благотворни рад и делатност за ових 50 година.

Завршујући данас педесет година плодног рада, ми предајемо будућим генерацијама у Београдској трговачкој омладини велику и снажну организацију, плод педесетогодишњег напорног рада, тековину 50 генерација, која ће им послужити као јак ослонац њиховом будућем раду и све јачем стварању и ширењу традиција и циљева Београдске трговачке омладине.

Нека им светли примери прошлости буду увек путоказ, како се ради и живи за свој народ и за своју отаџбину и нека никада не забораве речи исписане на застави Београдске трговачке омладине да: „Свестан рад води напретку“.

После говора г. Антонијевића Њ. В. Краљ удаљио се, поздрављен одушевљено као и при доласку.

Онда су прославу честитали: г. Мирко Д. Крстић, у име Новосадске трг. омладине, г. Петар Топаловић у име Крагујевачке и г. Миодраг М. Ристић у име Скопске. Од стране Главног женског савеза, честитала је г-ђа Лепосава Петковић.

После ових говора председник г. Антијевић захвалио је свима и закључно седницу у 11.30 часова.

У 15 часова давана је за чланове омладине свечана претстава у Народном позоришту. Игран је Шекспиров „Млетачки трговац“. У 16.30 часова у сали Беогр. трг. омладине одржана је заједничка конференција претставника свих Трговачких омладина. Донесена је следећа

РЕЗОЛУЦИЈА

Конференција делегата трговачких и трговачко-занатлијских омладина из целе Југославије, која је одржана поводом прославе педесетогодишњице Београдске трговачке омладине, на дан 21 јуна 1931 године у Београду, саслушавши извештај свога Савеза, сматра се побуђеном, да у првом реду изјави своју благодарност Краљевској влади и Министру трговине и индустрије на раду око доношења толико потребног новог закона о радњама (обртима) који ће важити за целу земљу и жељу да његово ступање на снагу буде што пре.

Конференција нарочито поздравља одредбу § 19 који говори о потребној стручној спреми за обављање трговачких обрта. Оспособити наше трговце за њихову тешку културну и привредну мисију и велику борбу, коју већ сада имају да воде са страним финансијски јачим, а трговачко високо спремним трговцима, жеља је целокупног трговачког реда. На свима досадашњим омладинским конгресима и конференцијама ова се жеља сталио манифестовала као најважнија тачка у доношеним резолуцијама.

Поред тога конференција са нарочитим задовољством поздравља велику пажњу, која је указана у овом законском пројекту проблемима, који стоје у вези са животом, радом и развојем нашег трговачког подмлатка.

Конференција сматра за своју дужност да умоли г. Министра трговине и индустрије да у тим одредбама не пренебрегне наше стварне прилике, у којима се наша трговина налази; јер у том случају и најбоље законске одредбе, или ће остати мртво слово на хартији, јер се неће моћи спровести у живот, или, уколико се силом спроведу у живот, могу тешко погодити и омести нашу младу и неразвијену трговину у њеном здравом развоју и напретку.

Једна од тих одредаба, која је конференцију нарочито заинтересовала је-сте она да се часови у професионалним школама за трговачко помоћно особље могу држати једино у оквиру радног времена (тачка 1, члан 226 првобитног нацрта). Ова одредба, поред тога што би

знатно отежала рад у радњама, неминовно би се осветила како директно, тако и индиректно самом помоћном особљу. Врло је похвалан и племенит мотив, који лежи у основи ове одредбе, али с друге стране скраћивање радног времена, односно повећавање слободног времена не претставља циљ него средство. Доклегод се нашој омладини не створе могућности да своје слободно време искористи на добро свог телесног, душевног и моралног развоја, свако продужење слободног времена претстављаће озбиљну опасност за омладину и њен развој, ако она, као до сада, не буде принуђена да један део тог слободног времена употреби у школи.

Из ових разлога, конференција опумоћених претставника свију трговачких омладина у Југославији моли г. Министра трговине и индустрије да, с обзиром на правилно схваћене интересе трговачке омладине и њеног неопходног потребног што интензивнијег и што савременијег просветно-културног подизања, изостави из овог законског нацрта горњу одредбу и да се посећивање школе омогући као и до сада и изван оквира радног времена.

Увече је у башти код „Коларца“ приређена заједничка вечера чланова и делегата. Том приликом Министар трговине и индустрије одржао је овај говор:

И у име Краљевске владе и као Министар трговине сматрам за своју особиту дужност да на данашњи за вас историјски дан поздравим искрено и топло овај велики скуп и да са захвалношћу заблагодарим на лепим речима које је малочас изговорио ваш председник.

За све нас данас је уистини забележен један значајан и крупан датум у свеколиком привредном и културном животу. Иако назив Београдске трговачке омладине у први мах може изгледати да је ограничен и географски и национално на један град наше државе, — прошлост ваша од читаве половине века сведочи, да сте ви своје задатке и своје циљеве схватили далеко шире и далеко потпуније него што досежу међе наше престонице. Јер кад је отаџбина захтевала ваше су жртве биле међу првима и најмногобројнијима за ослобођење свих Срба, Хрвата и Словенаца и за стварање наше заједничке велике Југославије. А у временима мира васпитавали сте толике генерације ваљане и предане омладине, учећи је да је дужна да сав свој конструктиван и плодноносан рад стави у службу не једном крају и не једном племену, већ целој домовини. И по свакидашњим идеалима, који вас одушевљавају, и

по разумевању улоге која вам у друштвеном животу припада, ви сте свој позив навек вршили само у општем интересу, на добро државе као целине и народа као једног јединственог.

До тако узвишених поимања ви сте се могли уздићи само благодарећи доброј дисциплини у вашем staleжу и поукама које је пружила најлепша културна установа што сте је однеговали: ваша школа.

Школа београдске трговачке омладине, захваљујући својим великим добротојинама и труду и старању и пожртвовању многобројних трговаца, старијих и млађих, била је и остала огњиште на коме пламти патриотски дух и из кога избијају искре здравог просветног образовања. Она је челичила карактер, пречишћавала морал и оспособљавала ум толиких нараштаја. Њу су некадашњи београдски трговци сами собом тако рећи сами из себе изградили, а она је и данас симбол ваше енергије и широког разумевања народних потреба. Та школа не служи само вама, него као и остале ваше установе, — и општој привреди, која у вама има најагилнијег помагача.

Наш трговачки ред кроз протеклих 50 година, припремљен духовно и својим властитим искуством, школом, у којој је учио и животом који је научно, није тежио само за богаћењем и повећањем материјалних добара. Трговци наши брину-

ли су бригу исто тако о просветном и културном као год и о економском напретку целог народа; и они некадашњи и ви данас. Зато, уверен сам, ми ћемо у сарадњи с вама лакше и брже савладати но други народи општу и дубоку привредну кризу, која тако тешко притиска и трговину и пољопривреду и индустрију целог света.

Пола века ваших неуморних напора крнисани су пуним успехом. Ви можете да гледате у будућност са поверењем и поуздањем: пред вама стоји отворен пут, обележен достојном прошлосту, светао и прав. Као до сада корачајте и даље напред у славу и част Краља и државе за зједничко добро нараштаја који долазе, за срећнију будућност наше земље.

Његово Величанство Краљ наш узвишени Владалац, желео је на данашњи дан да ода признање за досадашњи плодан рад и на развиту трговине уопште и на унапређењу трговачких установа Београдске трговачке омладине па је благоволео на предлог Министра трговине и индустрије одликовати претставнике трговачке омладине чија имена ми ставио у дужност да вам вечерас саопштим.

Затим је г. Д-р Кумануди прочитао указ којим је Њ. В. Краљ одликовао претставнике Трговачке омладине. Тиме је завршена ова заиста значајна свечаност.

Освећење темеља за зграду Окружног уреда за осигурање раденика

25. јуна пре подне, Окружни уред за осигурање раденика освештао је темељ за своју нову зграду, која ће се подићи у Немањиној улици, близу железничке станице. Зграда уреда биће монументална грађевина, једна од највећих и најлепших у Београду. Имаће велики број просторија за уредске сале, амбуланте и за све остале потребе Уреда.

Колико је цењен значај ове социјалне установе од стране надлежних може се ценити по броју званичних претставника, који су присуствовали овој свечаности. Но исто тако цењен је значај од стране свих просвећених и хуманих Београђана, који су својим многобројним присуством, као гости, доказали интерес за ову неопходну и од првокласног значаја социјалну установу.

На овој свечаности Њ. В. Краља заступао је пуковник г. Леко. Лично су присуствовали Њ. В. патријарх г. Варнава, београдски надбискуп г. Д-р Родић. Претседника Владе заступао је генерални инспектор г. Антић. На свечаности је био Министар Социјалне

политике и народног здравља г. д-р Костренић с начелником г. Хофмановићем и саветником г. д-р Тујковићем. Од стране Београдске општине присуствовао је потпретседник г. Никола Крстић са шефом санитета Д-р С. Рамзином. Исто тако присуствовао је шеф Централног хигијенског завода г. Д-р Иванић. Онда претставници послодаваца и раденика: г. г. М. Станојевић, Ђурчин, Д-р Мародић, Д-р Ст. Поповић, Н. Илић, Д-р Ж. Топаловић, Л. Павићевић; директор Средњег уреда из Загреба г. Д-р Арсенин, управник Окружног уреда г. Љубиша Петровић и комесар Окружног уреда г. Милошевић.

Освећење темеља извршио је свештеник г. Александар Протић, потом је у темељ положена повеља.

Благосиљајући почетак рада г. Протић је одржао говор у ком је истакао досадашњи успех Уреда. Тај успех потврђује подизање ове зграде.

Онда је Министар Социјалне политике

народног здравља, г. Д-р Костренчић одржао овај говор:

— Необично сам срећан и много сам радостан, што већ у самом почетку мога деловања имам прилике да као министар за социјалну политику могу да присуствујем тако значајном чину, поставља-

Са осећења камена темеља Окружног Уреда за осигурање радника у Београду

њу камена темеља за зграду, што је радничко осигурање подиже, ето, у Београду.

Тај је чин видан доказ колико је дубок корен захватила мисао и потреба радничког осигурања у свим крајевима, где она пре рата није била проширена, а особито ме радује да наша дивна престоница стоји у том послу на првом месту и да тако делом предњачи другима.

Али и ово, иако је много, сматрамо још почетком за даљи, бољи и још снажнији рад на том пољу. Према интенцијама Њ. В. Краља Александра, Краљевска влада се труди како би сваки грађанин, био он радник руком или главом, радио он на земљи или на материји, осетио да он има право на своје место под овим сунцем Божјим, а у лепој нашој домовини.

Зато ће бити брига Краљевске владе, а и моја као ресорног министра, да се на раду око социјалног осигурања продужи, да се идеја осигурања прошири у свим правцима, тако да ће се радници збријавати и за случај своје старости.

Честитам вам, господо, ову лепу свечаност и топло захваљујем свима онима, знанима и незнанима, који су својим истрајним радом и самопрегором допринели да је и овде ударен један леп почетак једне још лепше будућности.

Затим је г. Хофмановић, начелник Министарства социјалне политике и народног здравља, говорио о важности радничког осигурања. Наша држава је схватила значај ове социјалне установе за народну привреду

и интересе земље и међу првима, после рата, усвојила је принципе радничког осигурања. Она је законом увела обавезно осигурање и на тај начин, осигурано је код нас, за случај болести и несреће, око два милиона лица.

Прво је г. Милошевић предложио да се са свечаности одашље Њ. В. Краљу, телеграм ове садржине:

„Са свечаности освећења темеља зграде Окружног уреда за осигурање радника у Београду, сматрамо за своју прву дужност, да поздравимо нашег народног и љубљеног Краља и благодаримо на краљевској пажњи и благонаклоности коју је поклањао социјалном осигурању. Живео Њ. В. Краљ! Живео Краљевски Дом!“

Исто тако упућен је поздравни телеграм и председнику Владе г. Живковићу.

Онда г. Милошевић говори о згради која се подиже.

Поред просторија за канцеларије зграда ће имати преко 60 одељења за лекарске ординације. Имаће шест просторија за општу медицину, онда за физикалну терапију, за малу болницу са 25 постеља и купатило од 15 када и 20 тушева.

Ова зграда претставља једну од најве-

Изаасланик Њ. В. Краља, пукобник г. Леко, полаже побелу у темеље Окружног уреда за осигурање радника у Београду

ћих потреба Београда. Пошто је учлањено 180.000 лица, значи намењена је двома трећинама становништва Београда.

После тога г. Милошевић врло лепим излагањем изнео је десетогодишње делање Уреда.

У току једне деценије Уред је издао болесним и неспособним члановима 74 милиона на лекове, 32 милиона на болничко лечење, 11 милиона за породичке потребе, 20 милиона санаторијумска и бањска лечења, и остале трошкове и лечења 5 милиона. Годишње се упућује на лечење по болницама око 7000 лица а око 900 у бање и санаторијуме. У одељењима Уреда изврши се годишње око 200.000 прегледа.

Освећење темеља Соколског дома на Смедеревском Ђерму

21. јуни био је у Београду дан многих свечаности. Једна од њих била је и освећење темеља Соколског дома на Смедеревском Ђерму.

Како Београђани цене сваки културни напредак и колико пажње поклањају националним и витешким удружењима доказ је одушевљење с којим је прослављена горња свечаност. Соколи су љубимци престонице и целе земље. Крај код смедеревског Ђерма одавно је очекивао и прижељкивао Соколски дом. Разумљиво је онда одушевљење којим је дочекан овогодишњи 21. јун, дан освећења темеља Соколског дома у овоме крају — више Основне школе на Смедеревском Ђерму. Одушевљење је било опште и нашло је видног израза у истицању народних застава у целом оном крају, почевши од Београдске-Хартвигове ул. Краља Александровом и свима споредним до слетишта и свуд унаоколо.

На старом слетишту била је образована поворка окола свих београдских соколских друштава око 9 ч. изјутра. Међу њима било је и делегата из унутрашњости. Поворка је прошла улицом Краља Александра до Смедеревског Ђерма, па је Војвођанском улицом ушла кроз искићену капију основне школе на земљиште где се копају темељи.

Кад је стигао изасланик Њ. В. Краља, пуковник г. Петровић, соколи су га обасули цвећем. Велико одушевљење изазвала је појава Претседника Београдске општине г. Милана Нешића. Г. Нешићу припада нарочито признање за подизање овог дома. Од стране Министра војске и морнарице присуствовао је генерал г. Џукавац а од стране Министра просвете г. Мустахинић, од стране Министарства социјалне политике и нар. здравља г. М. Сеферовић. Изасланик Њ. Св. Патријарха био је епископ г. Венијамин. Београдску соколску жупу заступао је г. Миливоје Смиљанић архитекта са члановима старешинства.

Пошто је извршен црквени обред, затворена је и запечаћена повеља, коју је у темеље спустио Претседник општине г. Милан Нешић. Повеља гласи:

Дом Соколског друштва Београд III, подигнут за владавине Краља Југославије Њ. В. Александра I и Њ. В. Наследника Престола Петра, за време Претседника Владе армијског генерала г. Петра Живковића и претседника Општине београд-

ске г. Милана Нешића, старешине Београдске соколске жупе, брата Бранка Живковића и старешине Соколског друштва Београд III, брата Добре Богдановића. Темељ овог дома освећен је 21. јуна 1931 године до Основне школе на старом Смедеревском Ђерму. Пројектанти Бранислав Којић, Самуило Мандић и Иван Стојковић. Градило предузеће „Огран“ сестре Швејкал.

После свршеног обреда г. Љуба Божићевић свештеник, који је темеље освештао, одржао је пригодан говор у којем је истакао рад сокола на јединству државе. Затим је узео реч г. Д. Богдановић, старешина Соколског друштва код Смедеревског Ђерма. Нарочито треба поменути ове речи г. Богдановића:

„После освећења камена темељца, ја вас молим да упутимо прве поздраве Оном и Оној, који мисле на нас и који су нам дали за старешину свог првенца Њ. В. Престолонаследника Петра.”

На ове речи захорило се „Живели!” док је музика интонирала народну химну.

Истичући потребе соколства за овај крај, г. Богдановић је изразио особиту захвалност Претседнику општине г. Милану Нешићу и београдској Општини која је дала 200.000 динара прилога за подизање овог соколског дома а исто тако и земљиште на коме се он подиже.

После овога говорио је Претседник Општине београдске г. Милан Нешић. У главном г. Нешић рекао је:

„Данашње освећење темеља нека буде знак даљег напредовања соколства, које се увек борило против сваке неслоге у нашем народу; које шири љубав и братство, подиже етички ниво свог народа и стара се о развијању душе и тела.

Нека би и овај дом био подигнут у славу Њ. В. Краља Александра I, соколског старешине Њ. В. Престолонаследника Петра и на срећу југословенског народа.”

После званичне свечаности и одласка гостију настало је весеље сокола.

Истог дана отворена је у просторијама школе код Смедеревског Ђерма врло лепа изложба ђачких радова коју су гости разгледали.

Поводом исељеничког конгреса у Београду

— Наше исељеничко питање —

Ових дана, 26, 27 и 29 јуна, одржан је у Љубљани, Загребу и Београду, први исељенички конгрес. Ово је први састанак, ове врсте, између представника наших исељеничких колонија и наших исељеничких организација у земљи, а задатак му је да између исељеништва и отаџбине створи што тешње везе.

Поводом овога потребно је проговорити коју реч о нашем исељеничком питању, које је за нашу државу од првокласног значаја.

Наш свет, нарочито у границама предатне Србије, зачуди се када чује или прочита да се у иностранству налази један огроман број наших сународника, расејаних по целој земаљској кугли. Он, једним делом, зна за Теслу, Пупина, Бабурицу, Михановића, Петриновића и др., али слабо зна да поред ових неколико великих имена у иностранству живи читава једна мала Југославија. Наши исељеници, изузимајући ове у европским земљама, чије је исељавање сезонско печалбарење, најбројнији су у Сједињеним Америчким Државама, Канади, Аустралији, и у земљама Јужне Америке — поглавито у Аргентини, Сједињеним Бразилијанским Државама и Чиле. Око милион душа броје ове наше колоније, чије је људство напустило родни крај и у туђем свету свило себи гнездо.

Многе ће горња цифра изненадити, јер — према последњем државном попису становништва — она претставља петнаести део целокупног нашег народа, и после првог изненађења запитаће се: како је дошло до тога да се наш свет у овој мери иселио?

Поводи исељавања наших сународника забележени су у прошлом веку и то у крајевима који су до 1918. г. потпадали под бившу двојну монархију. Узрок је, углавном, била беда. Исељавало се, у првом реду, становништво тзв. пасивних крајева, тј. они који су имали најмање могућности да нађу зараде у свом крају. Исељавали су се поглавито мушкарци, са задатком да се, неколико година доцније, поврате кућама са уштеђевином. Америка, која је по свом ондашњем неискоришћеном богатству ушла у причу, сасвим природно привукла је највећи део ових наших сиротана. Историје о златним пољима и рекама, рудном и другом богатству препричаване су и учиниле су своје. Људи су ишли тамо где им је изгледало да ће најбрже успети да заслуже новац, како би се што пре вратили својим кућама. Тако су једни у држави Северној Каролини, претрпивши бродолом, основали варош Кроатан, други су населили плодну и богату Калифорнију и били међу првим оснивачима воћарске индустрије,

трећи су испунили рударска окна, четврти на обалама океана засновали мале насеобине и развијали постепено рибарство итд. итд.

Временом насеља су се множила. Многи је, чувши за америчка природна блага, напустио кућу и одлазио у свет. Покрајине из којих се највише исељавало, биле су: Хрватска, Лика, Далмација, Славонија, Словенија. Доцније, када су поред беде почеле да се осећају и методе завојевачке политике аустро-угарске, почео је да напушта родну грудну и наш свет из богатијих и плоднијих крајева. Аустро-Угарска је фаворизовала исељавање Словена, јер јој је оно омогућавало да помоћу Мађара и Немаца лакше апсорбује онај преостали део. Економски разлог појачан политичким продужавао је живот наших исељеника у туђини. Своје уштеде они су слали својима, али су у туђини остајали радије него да се врате у родни крај, који је стењао под туђином. Насеобине су се множиле и увећавале, поједине породице прелазиле су целе у прекоокеанске земље. Многи од наших женили су се девојкама из оближњих насеља, стварани су домови. Тако, данас, у Сједињеним Америчким Државама, наилазимо на наша насеља стара по више деценија, која су дала по неколико генерација.

Живот наших исељеника у државама Северне Америке развијао се напореда са животом осталих досељеника, припадника разних европских народности, тј. са животом оних који данас скупа претстављају америчке грађане.

Позитивне особине наше расе; радиност, истрајност, штедљивост, самопрегоревање и развијен смисао за заједницу, ставиле су наше исељенике у први ред. За кратко време они су се истакли као најбољи радници. Такви су били у почетку, такви су остали и данас. Квалификовани, као и обични радници, копачи руда и земљорадници, најрадије су узимани у службу.

Напореда са усељавањем у Сједињене Америчке Државе наш свет усељавао се је и у Канаду и Аустралију, а мањи део усељавао се у земље Јужне Америке, које су у оно доба биле далеко мање привлачне.

После Светског рата прилике су се знатно измениле. Код нас, као и у многим другим европским државама, тешко поратно стање изазвало је емигрирање у масама. Исељавање је настављено из покрајина из којих се и раније исељавало, а земље усељавања остале су исте. Како је, међутим, ова најезда европских народа била снажна, а ситуација у исељеничким земљама знатно измењена, тржи-

шта радном снагом убрзо су постала презасићена.

Сједињене Америчке Државе да би избегле евентуалне незгоде од овог бројног усељавања, строгим законским прописима ограничиле су усељавање, одредивши емиграционим земљама квоту, изнад које ни једно лице не може да се усели. Канада, желећи, међутим, да појача радну снагу, допуштала је слободно усељавање. У њу су одлазили махом земљорадници, јер је за њих понајвише могућности за зараду. Поред Сједињених Америчких Држава наш свет одлазио је и у Јужну Америку, чијим је државама, са огромним ненасељеним просторима, добро дошао прилив у људству.

Предратне статистике, до којих је могуће доћи непотпуне су али се из њих може видети у главном скала европске емиграције. Тако 1830 године у прекоокеанске земље иселило се из Европе 50.000 лица. До 1840 године број се попео на 100.000; 1850 године на 400.000; 1880 године на 600.000; 1890 године на 800.000; 1910 године 1.500.000; 1913 године 2.000.000.

О исељавању нашег света тешко је доћи до података, али како је најјаче исељавање било из крајева под бившом аустро-угарском монархијом, може се искористити статистика која обухвата целокупну емиграцију бивше Аустро-Угарске:

од 1861 до 1870 г. иселило се 7.800 лица;
од 1871 до 1880 г. иселило се 72.960 лица;
од 1881 до 1890 г. иселило се 353.719 лица;
од 1891 до 1900 г. иселило се 597.047 лица;
од 1901 до 1910 г. исељавање годишње кретало се између 114.847 и 258.735 лица.

За наш свет зна се да је од 1900 до 1908 год. из бивше Аустро-Угарске монахије отишло у прекоокеанске земље 264.434 Хрвата и 30.488 Срба, што значи да се је за непун деценију иселило око 300.000 наших људи.

Године 1900 у Сједињеним Америчким Државама било је 78.750 Југословена.

За године до светског рата нема статистичких података али се може веровати да је укупно било наших људи у исељеништву око 450.000.

После рата, до 1919. године, из Југославије иселило се свега 291 лице, а вратили су се домовима 7324.

Године 1920 иселило се 5988 лица, а вратило се 18.980 лица. Од ових највише се иселило у Сједињене Америчке Државе 5474 лица, остало је отишло у Јужну Америку и Аустралију.

Године 1921 иселило се 12.965, а вратило се 8219 лица. Земље усељавања остале су исте.

Године 1922 иселило се 6086, а вратило се 6575 лица. Дакле више се вратило него што се иселило.

Године 1923 иселило се 9370, а вратило се 1950 лица. У овој години првенство од усељеничких земаља имала је Јужна Америка, у коју се од горњег броја уселило 4374, а у Сједињене Америчке Државе 4130 лица.

Године 1924 иселило се 19.575, а вратило се 4794 лица. У Бразилију иселило се 7461, у Аргентину 3941, у Сједињене Америчке Државе 3638, у Канаду 1976, у Аустралију 1736, и у остале земље Јужне Америке 693 лица.

Године 1925 иселило се 15.005, а вратило се 5691 лице. У Бразилију се иселило 7053 у Канаду 2346, у Аргентину 2247, у Сједињене Америчке Државе 2188, у остале државе Јужне Америке 531 лице.

Године 1926 иселило се 15.726, а вратило се 5554 лица. Највећи број исељеника, у овој години, уселио се у Канаду (7428), затим у Аргентину (3275), у Сједињене Америчке Државе (2931), у Бразилију (2275), у Аустралију (1101), и у остале јужноамеричке земље 723 лица.

Године 1927 иселило се 21.976, а вратило се 5753 лица. Највише се иселило у Аргентину (7127), у Сједињене Америчке Државе (4759), у Канаду (4656), у Бразилију (2527), у Аустралију (1138), и у остале земље Јужне Америке 1330 лица. Исељавање у овој години достигло је врхунац, а интересантно је да се од 21.976 лица иселило 5124 женских лица.

Године 1928 иселило се 21.789, од којих 4950 женских, а вратило се 5827 лица. Највећи број иселио се у Аргентину (7484), затим у Канаду (5951), у Сједињене Америчке Државе (4796), у Уругвај (1892), у Бразилију (499) и у остале земље Јужне Америке 535 лица.

Године 1929 иселило се 18.189, а вратило се 5000 лица. Од овога највише се иселило у Аргентину, затим у Сједињене Америчке Државе, Канаду, Бразилију, и остале земље Јужне Америке.

Године 1930 иселило се 13.560 лица, а вратило се 7607 лица. Највише се иселило у Аргентину, затим у Сједињене Америчке Државе, Канаду, Бразилију, Уругвај и мање у остале земље Јужне Америке.

У 1931 години, према досадашњем исељавању, предвиђа се да ће се иселити највише до 4.500 лица. У току првог полгођа вратило се међутим око 10.000 лица, што значи да ће број повратника бити дупло већи од броја исељеника.

Просечно годишње исељавање износило је око 6500 душа.

Из горњих података види се да је наш свет од 1923. године понајвише емигрирао у државе Јужне Америке. Као што је напред истакнуто, то је дошло услед усељавања ограничења у Сједињене Америчке Државе, за које су време, поједине јужноамеричке државе јако фаворизовале усељавање. Сједињене Бразилијанске Државе нпр. пружале су усељеницима нарочите повластице. Оне су дава-

ле усељеницима и њиховим породицама потпуно бесплатан пут, и сама ова чињеница била је довољна да многи напусте домове и да крену на пут. Како је земља претежно земљорадничка у њу је и одлазио, највећим делом, земљораднички свет.

Исељавање у Јужну Америку, поглавито у Бразилију, имало је, још у првим годинама јачег усељавања, своју црну страну. Извесно време постојала су читава друштва, која су за рачун прекоокеанских паробродарских предузећа, врбовали исељенике, обмањујући наивни и неупућени свет најфантастичнијим обећањима, само да га приволе на исељавање. А како код света, који се налази у тешким економским приликама, није тешко изазвати жељу за зарадом, ови агенти успевали су да одведу велики број наших вредних, али лаковерних људи. Било је много случајева да су људи продавали куће и последњи хектар земље и одлазили у туђу земљу, у којој их је уместо богатства и рада, чекала крајња необезбеђеност и пуна експлоатација послодаваца. Препуштени тамошњем тешком животу, без сретстава за повратак и без заштите власти, они су били приморани да иду у унутрашњост Бразилије, где су их тежак рад и сурова клима убрзо доводили до исцрпености. Због оваквих учесталих случајева наше власти у земљи морале су да предузму строге мере противу рада поменутих агената, кажњавајући сваки њихов покушај.

У почетку речено је да нашег света у прекоокеанским земљама има преко један милион. Од овога на Сједињене Америчке Државе отпада око 850.000, на Канаду око 18.000, на Јужну Америку до 160.000 душа, а остало, у мањим бројевима, отпада на Аустралију и Нови Зеланд. Наших колонија има укупно око 1200. У Сједињеним Америчким Државама постоји око 850 колонија, од којих су најважније у државама Пенсилванији, Илиноис, Калифорнији, Охају, Њујорку, Канзасу, Колораду, Мисури, Мичигану, Минезоти, Монтани, Лос Ангелосу.

У Јужној Америци има око 100 наших насеља. У Сједињеним Државама Бразилије, у којима има око 60.000 наших сународника, најзначајнија су наша насеља у државама Сан Паоло, Мата Гросо, Ботуканту, Мортинику, У Аргентини такође има око 60.000 наших људи. Њихове највеће колоније налазе се у Буенос Аиресу, Розариу де Санта Фе, Тангилу, Мендози, Лос Молиносу, Парани, Лас Палмасу и др.

У држави Чиле има око 30.000 наших исељеника. Њихова јака насеља су у Антофагасту и Пунта Аренас. Осим у овим земљама наши исељеници живе у мањим масама у државама Перу, Боливији, Уругвају.

У Канади најјаче су колоније у Викторији, Ледисмиту и Ванкуверу. У Аустралији има, такође, нашег света, али не постоје гушћа насеља. Исти случај је и са Новим Зеландом, као и са Новом Каледонијом, у који-

ма живе поглавито Далматинци, бавећи се рибарством.

Живот наших исељеника у трансокеанским земљама заслужује нарочито поглавље у овом кратком приказу. Он се, углавном, може поделити на двоје, као што се мора делити и наше исељеништво на: североамеричко и јужноамеричко. Разлика између ових група наших исељеника велика је, јер је социјални и економски положај исељеника у Северној Америци и оних у Јужној Америци скоро неупоредив. Док први живе у земљи са повољнијим животним условима, модерном друштвеном организацијом и законодавством, које је прецизирало односе између исељеника и државе, као и односе између послодаваца и радника, дотле други живе у земљама, од којих се многе још увек формирају, и које нису у стању својим становницима да пружи, често, ни најпотребнију заштиту. Аналогно овоме срећењу је и живот у нашим исељеничким колонијама у Северној Америци, наши су људи организовани у велике заједнице које их национално и економски одржавају у тамошњем друштву, док су у Јужној Америци наши исељеници у вечитој борби за самоодржање, разломљени и јако подложни асимилацији.

Национална и економска снага наших исељеника у Северној Америци, и њихов развијен социјални живот, може се најбоље видети ако бацимо поглед на статистику њихових друштава националних, економских и културних.

У Северној Америци постоје одбори Народне одбране, Јадранске страже, Југословенске матице, Југословенски соко, Савез добровољца, Хрватског радише, Привредника, затим постоје око 65 певачких друштава, 50 дилетантских драмских дружина, Југословенски просветни савез, Просветни одбор Хрватске братске заједнице, Просветни рад југословенске социјалистичке свезе, Словенска женска свеза, Коло српских сестара, Просвета, Хрватска жена, и многобројне друге хумане и просветне организације, 25 тамбурашких зборових итд. Затим долазе социјалне установе, југословенски клубови, клубска удружења разних друштава са 300 народних домова, од којих неки имају своје лепе и скупоцене зграде. Од економских установа треба поменути њихове банке у Њујорку и Клеветланду и око 35 грађевинских задруга. Али, најзначајније су њихове потпорне организације, којих има петнаест, и то две српске, четири хрватске и девет словеначких, са укупно 275.000 чланова. Имовина ових централних друштава не рачунајући имовину самосталних, као ни подређених, друштава, износи преко 18.000.000.

Поред ових организација Југословени у Северној Америци имају и воле развијену штампу. Они издају око 40 листова, од којих су девет дневници. Овоме треба додати и десет алманаха, који тамо излазе.

Школство је, исто тако, развијено. Има 19 словеначких, 17 хрватских и 12 српских школа, са 237 учитеља и око 15.000 ученика. Црква има 64 католичких, хрватских и словеначких, 30 српско-православних, 2 грчко-католичке и 10 католичких, мешаних са америчким жупљанима.

У Јужној Америци, исто као и у Северној, постоје одбори појединих националних организација, као Јадранска стража, Народна одбрана, Хрватска заједница, Косово. Потпорних организација на бази оних у Северној Америци, нема. Штампу претстављају неколико листова, који излазе недељно и периодично.

У погледу економском, као што смо видели напред, разлика између исељеништва у Северној Америци и исељеништва у Јужној Америци, неупоредива је. У Северној Америци већина наших људи располаже уштеђевинама, које варирају од неколико стотина долара до 10, 15 па и више хиљада долара; у Јужној Америци, међутим, постоји један мали број наших људи, који је могао да заради толико да је поред одашљања кући могао нешто и да заштеди. Земље Јужне Америке располажу великим природним богатствима, али она су недокучива за оне који раде за злехуду зараду. Ипак, у Јужној Америци има и наших људи који су се уздигли до највећег благостања, имућних и угледних мужева, који играју у животу земље у којој живе, важну улогу.

Исељеничке уштеде имају специјалан значај и за „стари крај“ како исељеници у туђини зову домовину. Дobar део ових уштеда сваке године улази у нашу земљу, а овај прилив новца није мали. Пре рата, било је у Хрватској села, чији су синови из исељеништва слали кућама преко милион круна. Према статистици, у првим поратним годинама, у нашу земљу долазило је од исељеника по око четири милијарде динара годишње. Доцније се ова цифра смањила, али може се рећи да је, у току прошле деценије, просечан годишњи прилив исељеничког новца износио око две милијарде динара.

У прошлој години стање се изменило. Поштанска штедионица, преко које долази изврстан део ових уштеда, у свом годишњем извештају напомиње да је прилив новца, према претходној години, знатно мањи, што се има приписати привредној депресији, која је захватила и амерички континент, услед чега наши исељеници остају у све већем броју незапослени. Примећено је, чак, да су им њихове породице из Југославије шиљале знатније суме на име припомоћи, него ранијих година.

Кад је реч о уштедама треба истаћи да су исељеници ранијих година у већим сумама слали свој новац у домаће новчане заводе, од којих су три предали суду кључеве, упро-

пастивши неколико десетина милиона динара крваво стеченог исељеничког новца! Ово је, у многоме, одбило наше исељенике од наших банака, стварајући неповерење према новчаним установама у земљи, у толико пре, што ондашње владе нису предузимале никакве мере за заштиту исељеничких улога и накнаду изгубљеног новца.

Беза пажња исељеничком проблему поклоњена је тек од пре две године. У априлу 1929. г. донет је исељенички закон, затим, пре извесног времена законом је загарантована накнада исељеничких улога у пропалим банкама. То је, свакако, значајан и ретко човечји гест.

На крају овога приказа само још једно питање и одговор. Да ли је исељавање корисно и треба ли га допустити или спречавати? Има земаља за које исељавање значи решење проблема и добит, (случај са Италијом). Али, за нашу земљу ово не може да се каже. Југославија је пространа толико да у њој, поред 14 милиона, може да живи још један, управо онај који се налази у туђини. Омогућавањем услова за рад и живот вратио би се у домовину многи од наших исељеника, доносећи са собом и своју уштеду, као што је некада односио из ње последње што је имао, па из земље свакако никоме не би пало на памет да иде одавде у туђину и неизвесност.

Америка није више обећана земља. Незапосленост у њој свакога дана све више расте, а та незапосленост највише погађа исељеника. После неуспелог покушаја да се смање наднице радницима, индустријалци су смањили радно време. Наднице су остале исте, али је радно време сведено на један и два дана недељно, тако да је ситуација радништва још гора. Аргентинске власти прописале су, попут северо америчких, ко може да се уреди у Аргентину. Ово ограничење дошло је као последица велике незапослености. Перу је, такође, отежао усељавање. У земљу ће се пуштати само лица која у перуанском конзулату, у својој земљи, депонују 100 долара као гаранцију да ће се, у случају ако не нађу рада моћи вратити натраг.

Код овких прилика не може се желети друго него да што мање наших људи буде тамо изложених беди и очајању.

Исељавање у стране земље може да се спречи међу-показијским исељавањем из крајева пасивних у крајеве плодне. Код нас се то ради већ годинама. Косово и Метохија данас пружају слику напредних насеља; њихове равни и падине далеко су блаже и пријатније од оних у Патагонији и Матогросу. Краљевска влада дала је и недавно доказа, доношењем закона о колонизацији, да јој добро свих грађана лежи на срцу и да је вољна, пружајући максималне попусте, сваком честитом нашем раднику да пружи

могућности за рад. То нису повластице страних земаља, којима је потребан наш човек само док је млад и снажан. То су повластице које Домовина даје својој деци, материнска брига, за коју ће јој они доцније бити захвални.

Бора Н. Гавриловић, поштомар

БЕОГРАД ЈЕ СРДАЧНО ДОЧЕКАО НАШЕ ИСЕЉЕНИКЕ ИЗ АМЕРИКЕ

Групу наших исељеника из Америке, који су брзим возом из Загреба стигли у Београд, у недељу 28. о. м., на железничкој станици срдечно су дочекали у име Београда потпретседник Београдске општине г. Никола Крстић, затим претставници свих хуманих

Потпретседник Београдске општине, г. Никола Крстић (X), са гостима, нашим исељеницима у Америци, пред београдском железн. станицом

и патриотских друштава: Народне одбране, Четника, Јадранске страже, Сокола; сва женска друштва, војна музика, певачко друштво „Никола Тесла“ и огроман број Београђана.

Кад је воз ушао у станицу, на перону војна музика засвирала је химну, а из хиљаде грла проломиле се громко:

— Живели и добро нам дошли, браћо наша!

Кад су гости изишли из вагона, потпретседник Београдске општине г. Никола Крстић, одржао је овај леп, топао и братски говор:

Драга браћо!

Дозволите ми, да вас овде, на прагу југословенске престонице, у име Београда, његове Општине и његовог грађанства, срдечно поздравим са: Добро нам дошли!

Наша срца испуњена су радошћу, што вас видимо у нашој средини, јер тиме ви доказујете најпотпуније своју искрену оданост и своју неизмерну љубав према Југославији.

Стицајем прилика ви сте, у своје време, напустили родну грудну и отишли далеко преко Океана, у велику и нама пријатељску земљу, Сједињене Државе Северне Америке, да тамо, у народу великог оптимизма и у земљи великих могућности, потражите боље шансе, већу зараду, издашнији посао за ваше снажне мишице, и ваше душевне и интелектуалне способности.

Ви сте били и остали, са оне стране Океана, најизразитији претставници нашег народа. Преко вас упознали су нас Американци и онога дана, у моменту највеће кризе, коју је човечанство икада преживљавало, кад су ступиле легије Сједињених Држава раме уз раме са војницима нашим и наших савезника, да се боре за слободу и малих и великих народа, — знали су Американци, благодарећи исељеницима, вама и вашим претходницима, ко је и какав је југословенски народ, који се тако јуначки жртвује за слободу своје будуће отаџбине, данашње велике, напредне и моћне Југославије. Наши исељеници, на понос своје првобитне отаџбине, дали су одличне раднике, способне трговце, неупоредиве научнике. Нека ми је дозвољено да споменем два имена, име Николе Тесле и име Михаила Пупина, па да драстично претставим грандиозну улогу на општечовечанском пољу рада наших исељеника у Сједињеним Државама. Јер, и ова два прослављена човека, напустили су тле Југославије као и ви, а данас су најизразитији претставници науке, и оправдани понос нашег народа и народа Сједињених Држава Северне Америке.

Југославија, браћо, корача данас сигурним кораком у напред вођена снажним руком нашег омиљеног народног владаноца, Његовог Величанства Краља Александра I, који је својом мудрошћу и правом успео да својој земљи осигура потпуни развитак у свима гранама државног и народног живота, као што је својом беспримерном храброшћу и пожртвовањем у minulim ратовима успео да обезбеди коначну победу и оствари вековни сан нашег народног уједињења.

У пркос економске кризе која притискује све народе и све континенте, перспективе наше будућности никад нису биле боље. Мало је народа који са таквим оптимизмом могу гледати у своју будућност. Југославија је земља пуна неизмерних привредних могућности, она из дана у дан постаје све већа атрактивна тачка страних капитала и предузимачких способности. Будите убеђени у њену срећну будућност, у срећну будућност земље, којој припадате по рођењу и осе-

ћањима. Она ће то разумети и знаће ценити вашу љубав и вашу оданост.

Ваша посета родној грудии везана је за један велики посао. Први исељенички конгрес, који ви држите у Југославији треба да уроди жељеним плодом на заједничко добро нашег народа. Ја сам уверен да ће резултати вашег труда бити достојно награђени. Желећи вам пријатан провод у престоници Југославије и срећан и успешан посао због којег сте превалили тако далеки пут, ја вам кличем из дубине свога срца: Живели браћо!"

Наши исељеници из Америке са претставницима Београдске општине, на чијем је челу претседник г. Н. Крстић, крећу са железничке станице Немањином улицом.

На говор г. Н. Крстића одушевљено је одговорио г. Јурај Девић, професор у Америци, изражавајући сву љубав, коју исељеници осећају према земљи која их је родила и дала им највеће благо: слободу!

Затим су гости са заставама и музиком на челу прошли кроз варош, главним улицама, поздрављани успут бурним клицањем раздраганих Београђана.

У току дана гости су се одмарали и разгледали Београд, дивећи се његовој лепоти и напретку, а у пет сати по подне у свечаној сали Универзитета одржан је конгрес.

На конгресу су говорили: г. г. Милан Марјановић, претседник конгреса, Миле Павловић, Драгомир Обрадовић, бив. министар, у име Јужносрбијанаца, гђа Лепосава Петковић, у име Југословенског женског савеза и други.

На крају конгреса г. Марјановић је саопштио, да је конгрес преко Маршалата топло поздрављив Н. В. Краљ, захваљујући на поздравноме телеграму од стране конгреса.

Секретар конгреса прочитао је телеграм г. д-р Чока, који у име исељеника из Истре поздравља конгрес. Ова депеша поздрављена је бурним клицањем и аплаузима.

После г. д-р Милорада Недељковића, директора Поштанске штедионице и општинског одборника, говорио је још и г. д-р Домић из Магаламеса у републици Чиле, па је тиме говорничка листа исцрпљена.

На крају конгрес је једногласно усвојио следећу

РЕЗОЛУЦИЈУ:

I

Овај први састанак југословенских исељеника у Домовини, који је имао карактер припремног исељеничког конгреса, доказао је могућност и корист овакове сарадње између исељеника и домовине, па се на основу тога сматра потребним продужити овакво деловање и дати исељеничком конгресу значај једне сталне установе.

Зато се приређивачима овога конгреса и то: Организацији исељеника у Југославији и излетничком одбору у Америци ставља у дужност, да наставе свој рад у циљу да тај конгрес обухвати све наше исељенике па ма где се налазили, те да добије и формално репрезентативан карактер.

II

Пошто прилике и расположење међу нашим исељеницима појачавају тежњу враћања исељеника у домовину, конгрес закључује да организација исељеника у Југославији у споразуму са односним државним надлештвима и другим организацијама одмах приступи оснивању једног информативног посредничког бироа за исељенике и повратнике. Овом ће бироу бити уједно дужност да води бригу и о спровођењу свих осталих закључака овога конгреса.

III

Са живим задовољством конгрес је примио на знање одлуку Краљевске владе да на једнаки начин одштети све исељенике и улагаче како у Првој српској земљорадничкој банци тако и свим другим банкама код којих су пропали исељенички улози. Једнаким задовољством конгрес поздравља и стабилизацију наше југословенске валуте. Конгрес је уверен да се тиме враћа поверење исељеника у домовину и да ће то имати за последицу јаче учешће исељеника у изградњи њихове старе домовине.

IV

Учесници конгреса, који су овом згодом дошли из исељеничких земаља, са највећом радошћу констатују велику љубав и велики интерес за исељенике

као што и велики напредак и ред у својој старој домовини, те изјављују да ће на повратку у своја насеља савесно обавестити о свему што су доживели и видели и осталу своју насељену браћу.

Истог дана до подне једна делегација исељеника, коју су сачињавали: г. г. Јурај Девић, професор из Питсбурга и претседник Југословенског клуба у Чикагу, Михаило Рокић, Лујис Сукела, капетан американске војске, д-р Дорић, Антун Грдина и д-р Берислав Анђелиновић, посетила је маршала Двора, Министра спољних послова г. Маринковића, г. Узуновића, заступника Министра финансија, и г. Марка Костренчића, Министра социјалне политике. У Маршалату Двора делегација се уписала у књигу, а са г. Марком Костренчићем остала је у дужем разговору о исељеничким питањима.

Пошто су гости разгледали Београд и његове знаменитости, Општина београдска ставила им је на расположење два аутобуса и неколико аутомобила, којима се једна група одвезла на Авалу, где је на гроб Незнаног Јунака положила венац; а друга група направила је излет до Опленца и поклонила се гробу Блаженопочившег Краља Петра Великог Ослободиоца, на који је положила врло леп лаворов венац. После разгледања имања Њ. В. Краља гости су се из Тополе вратили у Београд.

Увече, у девет и по часова, Београдска општина приредила је гостима вечеру на броду „Александар I“. Ово вече проведено на броду који је тихо клизио плавим Дунавом на госте је оставило најлепши утисак.

На броду је претседник Београдске општине, инж. г. Милан Нешић, одржао гостима ову срдачну и братску здравицу:

Госпође и Господо,

Осећам пријатну дужност, да на овом банкету који општина престонице даје у част вашу, југословенских исељеника из Сједињених држава Северне Америке, изразим велико задовољство Београда што види у својој средини своје драге госте, своју браћу по крви и језику, који су прешли тако велики и напоран пут да би одржали свој први исељенички конгрес на своме родном тлу.

Ви сте, драга браћо исељеници, могли осетити, на своме путу кроз своју земљу, колико су тесне везе које нас спајају, колико вас браћа воле, и могли сте прочитати на лицу свакога грађанина са којим сте разговарали, колико се радује што вас опет види у својој средини. Београд, који се гордо диже у срцу велике отаџбине, прожет је том истом братском љубављу према вама и моја би срдачна жеља била да у својој здравици

дам израза оној љубави која на уснама нашим кипти од обиља срца које братски куца за брата, па ма на ком крају света се он налазио.

Добро нам дошли и живели!

Пало вам је у очи, уверен сам, како се брзо, како, рекао бих американски, изграђује наша лепа домовина!

Данашњим генерацијама историја је бацила на плећа тешку дужност, да сврше за врло кратко време оно што су код других у прошлости срећнијих народа, радиле генерације кроз векове. Ми смо се без срџбе у срцу, без роптања; напротив, пуни одушевљења, прихватили тога тешкога али и благодарнога посла. Сећање на напоре из најближе прошлости, свест о неизмерном капиталу који је узидан у темеље Југославије, о капиталу рекама проливене крви, чини нашу вољу за успехом чвршћом, нашу енергију и снагу јеш већом. Ми ћемо успети, браћо, јер радимо и јер верујемо у успех.

У изградњи Југословенске отаџбине учешће вас, исељеника њених, није мало. У моменту највећих страдања, добровољци регрутовани у исељеничким редовима, стварали су ову земљу, гинући за нас и оне који долазе после нас, исто онако како су то чинили и браћа која су остала на својој родној грудни. У темеље наше отаџбине узидана је наша заједничка крв и наша отаџбина је наше заједничко дело. И зато ваш први конгрес, конгрес југословенских исељеника који сте одржали у Југославији и ваша осведочена љубав према овој земљи дају нам дубоко уверење, да ће учешће ваше на изградњи југословенске отаџбине у будуће бити из дана у дан све веће и све ефикасније.

На овом броду, чије нас само високо име побуђује на респект и дубоко национално одушевљење, на овим рекама југословенским, које су до пре дванаест година делиле југословенске земље и биле баријера између слободне Србије и насилничке двојне монархије, ја Вас позивам, Госпође и Господо, да испијемо наше чаше за срећу и славу носиоца Југословенске мисли, нашег љубљеног и херојског Владара Њ. В. Краља Александра I., и да му кликнемо из свег срца, топло и из једне душе:

ЖИВЕО ЈУГОСЛОВЕНСКИ КРАЉ!

Гости су из Београда отпутовали у унутрашњост Југославије да разгледају и диве се лепоти свога родног краја. Многи ће такође посетити своје домове и видети се са својима.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад општинског одбора:**БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАДА**ЗАПИСНИК****XIV. Редовне Седнице Одбора Општине београдске, одржане 6. априла 1931 год.
у 6 часова по подне**

Претседавао Претседник г. *Милан Нешић*.
Деловођа, г. *Божидар Павловић*.

Потпретседници г.г. *Д-р Милослав Стојановић* и *Никола Крстић* и кмет-правник г. *Исидор Протић*.

Од одборника били су г.г.: *Д-р Лазар Генчић*, *Дим. Станчуловић*, *Јован Дравић*, *Свет. Гођевац*, *Милош П. Радојловић*, *Д-р Букић Пијаде*, *Драгољуб К. Милошевић*, *Бл. Ј. Антонијевић*, *Милован Ј. Матић*, *Р. Живковић*, *Тјеш. Старчевић*, *Д-р Љуба Стојановић*, *инж. М. М. Сокић*, *Триф. Јовановић*, *арх. Ђ. Бајаловић*, *Ст. К. Трпковић*, *А. Фирт*, *Јоца Поповић*, *Т. Здравковић*, *Никола Ђорђевић*, *М. Ј. Стојановић*, *Д-р Страш. Љ. Милетић*, *Ђ. Попара*, *Бранко Поповић*, *Богдан Крекић*, *Негослав Илић*, *инж. П. Миљанић*.

1

На записник XIII. редовне седнице ставио је примедбу г. *Д-р Страшимир Милетић*, да је код тач. 10. дневног реда нагласио, да Општина не треба да одређује процениоце при експропријацији све док не знаа имена приватних проценилаца. Дешава се, да се поједини одборници, из непознавања закона, примају да буду процениоци приватне стране у експропријацијама, које се врше за рачун Општине. Ако би Општина знала процениоце приватне стране, онда би се ове грешке могле исправљати.

Затим изјављује, да се ограда од наградата предвиђених у тач. 14. хемичарима, који врше хемијске и бактериолошке анализе.

За овим је примљен записник XIII. редовне седнице.

2.

Код тачке дневног реда: „Саопштења“, претседник г. *Милан Нешић* прочитао је акт Министарства унутрашњих послова III бр. 21226 којим извештава Општински Суд, да су смењени са дужности одборника г.г. *Благојевић Обрад*, адвокат, *Гиновић Крста*, месаар, и *Ребац Хасан*, начелник Министарства Правде.

Деловођа Одбора саопштава да су се извинили одборници г.г. *Милан Радосављевић*, *Шемајо де Мајо*, *Д-р Милорад Недељковић*, *Д-р Драг. Новаковић*, *Радисав Јовановић*, *Драгиша Матејић*, *Петар Гребенац*, *Јован Мисирлић* и *Клементије Букавац*.

Одборник г. *Ђура Бајаловић* саопштава, да је поводом примедба учињених од стра-

не одборника г. *С. Милетића* на прошлој седници о новој Теразиској школи, прегледао исту школу, и нашао да су то обичне ствари, које се често дешавају и не претстављају никакву опасност. На месту где пролази оцак централног грејања постоји једва видљива пукотина малтера, која је дошла услед загревања. Нема никаквих пукотина у зиду, а пукотине малтера предузимач ће сам у гарантном року поправити.

Одборник г. *Милован Матић* пита, када ће ступити на снагу нова трошаринска тарифа и каже, да то питање интересује трговце и цео привредни Београд. Исто тако пита, када ће почети наплата струје путем чекова, пошто је то већ решено на једној од прошлих седница.

Претседник г. *Милан Нешић* одговара, да ће трошаринска тарифа ступити на снагу онда, кад све буде припремљено за њено увођење у живот, и када надзорне власти буду то одредиле. Тачан датум не може се још рећи. У погледу наплате струје путем чекова, изјављује, да се на томе ради, да се штампају потребни формулари, и кад све то буде спремљено, објавиће се грађанству да се рачун могу плаћати путем уплатница.

Одборник г. *Алберт Фирт* поводом оптужби које је у току буџетске дебате подигао бивши одборник г. *Крста Гиновић* против ветеринарске службе Општине београдске, моли суд да изабрана комисија за извиђање стања на клиници поднесе што пре Одбору свој извештај.

Претседник г. *Милан Нешић* одговара да је комисија већ довршила свој рад и одредила за свога референта г. *Петра Гребенца*, који треба да спреми извештај за Одбор. Г. *Гребенац* није овде, али чим се врати с пута, он ће се одазвати жељи г. *Фирта*.

Одборник г. *Ставра Триковић* поводом процене имања — заоставштине пок. *Д-р Воје Вељковића*, која је процењена на пет милиона динара, моли суд да нађе могућности, да се овакве процене проверавају, јер је свима познато, да је заоставштина пок. *Вељковића* далеко већа. Ниском проценом штете се интереси и државе и општине.

Претседник г. *Милан Нешић* одговара да по овом питању имају да даду своју реч Пореска управа и Првостепени суд, односно старатељски судија, који ће такође ценити

вредност заоставштине. И Општински суд ће извидети ову ствар, и предузети шта треба.

3.

Код тачке дневног реда: „Отварање текућег рачуна код Општинске Штедионице у суми од Динара 20.000.000“, прочитано је мишљење стручног Финансијског Одбора, као и предлог суда, па је претседник г. Милан Нешић дао образложење потреба, због којих је суд дошао на идеју, да отвори овај текући рачун.

По овом питању говорили су одборници г.г. Д-р Страшимир Милетић, Светозар Гођавац и Јован Дравић, па је Одбор по предлогу суда О.Бр. 8188 једногласно

РЕШИО:

Да се код Штедионице и заложног завода Општине града Београда отвори Општини београдској један текући рачун у износу од 20.000.000.— динара ради исплате и остатка до сада неисплаћених обавеза из ранијих година, и то под следећим условима:

а) да каматна стопа буде 8% нето годишње са тромесечним обрачунавањем;

б) да за покриће по овом текућем рачуну Општина београдска издаје Штедионици за изузете суме своје акцепте са роком од шест месеци;

в) да у току прве две године Општина плаћа по овом текућем рачуну само интерес на изузете суме, а да по истеку друге године износ ових сума исплати, што ће се у свакоме случају једним накнадним споразумом са Штедионицом регулисати;

г) да Општина у току ове године исплаћује камату за изузете суме по овом текућем рачуну на терет парт. 128. поз. 16. буџета за 1931. годину;

д) да Општина ради коначне исплате сума изузетих по текућем рачуну предвиди у буџету за 1933. годину потребан кредит;

ђ) да Општина располаже постепено са појединим сумама на терет овога текућег рачуна; и

е) да Општина има права да у свако доба, било делимично било у целости, исплати овај текући рачун и пре рока предвиђеног у тачки в).

Ово решење поднети Господину Министру Финансија на одобрење.

4.

На предлог Суда О.Бр. 8186 Одбор је

РЕШИО:

Да се ради ликвидације исплаћених припадности трошаринском особљу за месеце јануар, фебруар, март и април 1931. године у износу од Динара 1.447.327.— кредит предвиђен по партији 127. позицији 2. буџета расхода за 1931. годину у износу од Динара 536.000.— као недовољан повећа вирманисањем са партије 48. позиције 1. износа од Дин.

950.000.— пошто је овај други кредит без потребе, јер је у ту сврху („издржавање народних школа“) већ предвиђен у тачноме износу кредит од Динара 990.000.—

Ово решење поднети Господину Министру Финансија на одобрење.

5.

На предлог Суда О.Бр. 6817 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји извештај комисије, и да се одобри Правилник за одређивање услова и цене кв. часа код претплате по слободној погодби, предвиђен тарифом од 30. јануара 1931. год., који гласи:

Члан 1.

За претплату по слободној погодби потрошач електричне енергије има поднети пријаву Дирекцији Трамваја и Осветљења. Пријава има садржати следеће податке:

1) Име и занимање потрошача.

2) Место потрошње — улица и број.

3) Адреса доставе рачуна.

4) Назначење да ли инсталација већ постоји и да ли је пријављена код Д.Т.О. или ће се тек извести. Код потрошача који су већ претплатници назначити број партије и број инсталације.

5) Категорија инсталације према тарифи и сврха употребе електричне енергије.

6) Назначење места прикључка на мрежу Д.Т.О.

7) Величина инсталације која се има прикључити са детаљним назначењем:

а) Осветљења у инсталираним КВ.

б) Мотора у инсталираним КВ.

в) Апарата и других инсталираних КВ.

8) Максимално оптерећење у КВ.

а) За осветљење.

б) За моторе.

в) За апарате и друге.

г) За целу инсталацију.

9) Назначење доба укупног максималног оптерећења и његово трајање.

10) Кретање оптерећења за 24 часа.

11) Ради ли недељом и празником и ако ради у које време и с којом снагом.

12) Просечна потрошња у КВЧ. дневна, месечна и годишња.

13) Минимална загарантована потрошња месечна и годишња у КВ. часовима.

14) Почетак и трајање употребе струје.

15) У случају потребе давања прикључка на високом напону назначити да ли се жели мерење електричне енергије на високом или ниском напону.

16) Какве гаранције нуди за испуњење свих обавеза према Д.Т.О.

Члан 2.

По поднетој пријави Д.Т.О. преко својих одговорних стручних органа извршиће проверу података наведених у пријави.

О овој провери стручни органи Д.Т.О. подиће извештај. Ако инсталација већ постоји, извршиће се на лицу места провера података из пријаве као и исправност инсталације.

Ако се инсталација тек има поставити преглед исправности инсталације извршиће се по завршетку инсталације. Прикључак на електричну мрежу Д.Т.О. извршиће се по редовној поднетој пријави Д.Т.О.

За постојеће претплатнике у извештају стручних органа унеће се и просечна месечна потрошња из прошле године.

Као стручни органи за проверу података пријаве и исправности инсталације одређиваће се шеф отсека за претплату и инжењер за преглед инсталације.

Члан 3.

Пријава потрошача и извештај стручних органа предвиђених чланом 2. доставиће се комисији за одређивање услова и цене КВЧ. код претплате по слободној погодби.

Члан 4.

Комисију за одређивање услова и цене КВЧ. код претплате по слободној погодби одређује Суд општине града Београда.

У комисију улазе три одборника од којих један мора бити правник и један стручњак за електротехнику и три стручњака инжењера Дирекције Трамваја и Осветљења.

Члан 5.

При одређивању цена и услова комисија ће узети у обзир:

а) Величину и категорију инсталације као и сврху употребе.

б) Доба дана када се електрична енергија троши и величину потрошње.

в) Трошкове изазване прикључењем ове инсталације.

г) Гаранцију за испуњавање услова.

д) Величину фактора снаге (кес. Ф.).

ђ) Понуђени рок претплате, који не може бити краћи од 6 месеци (члан 9. став први тарифе).

Члан 6.

Комисија састављена према члану 4. овог Правилника одређује на основу поднете пријаве услове и цену КВ. часа. У случају потребе комисија може позвати и самог потрошача ради преговарања услова и цене.

Пошто комисија одреди цену КВ. часа и услове доставиће их Д.Т.О. на извршење.

Овако одређени услови и цене постају саставни део тарифе одобрене одлуком Одбора од 30.-I-1931. г. О.Бр. 1647. и Г. Министра Унутрашњих Дела IV. Бр. 151. од 6-II 1931. године.

Члан 7.

Поред услова одређених од комисије образване по члану 4. претплатник је дужан

изјавити да су му општи услови из тарифе познати, да на њих пристаје и исте потпише.

6.

На предлог Суда О.Бр. 6994 Одбор је

РЕШИО:

Да се одборска одлука О.Бр. 14963 од 4. јула 1930. год. допуни у толико, што се поред досадашњих проценилаца и њихових заменика одређује још пет нових проценилаца и пет нових заменика, и то за општинске проценце:

1) Боровоје Ђуричић, Цара Уроша бр. 4.

2) Петар Прокић, директор жељ. у пензији Св. Наума бр. 16.

3) Сава Кнежевић, инж. Мин. Грађевина.

4) Љубомир Терзић, инж. Мин. Грађевина.

5) Душан Тодоровић, трговац угао Ратарске и Гробљанске улице а за заменике:

1) Васа Марковић, пенз. Престолонаследника Петра бр. 31.

2) Ђока Јевтовић, пенз. Цариградска број 5.

3) Жарко Чупић, пенз. Драгачевска бр. 18.

4) Инж. Милорад Миливојевић, пенз. Млатишумина бр. 27.

5) Милан Милосављевић, Сењачка бр. 12.

7.

На предлог Суда О.Бр. 8345 Одбор је

РЕШИО:

Да се према молби Евангелиске црквено-школске Општине одобри подизање цркве на земљишту, које она жели да купи у Зринској улици бр. 30 и 32., а по плану који ће бити одобрен од стране Грађевинског Одбора и задовољити све техничке прописе предвиђене грађевинским Законом.

8.

На предлог Суда О.Бр. 7541 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји мишљење комисије за преглед неисплаћених рачуна из 1926. године и да се одобри исплата следећих рачуна:

1.) Југослав. Фабрика Машина	На Дин. 3.333.—
2.) Југослав. Фабрика Машина	" " 4.777.50
3.) „Меркур“ Сава Лозанић	" " 49.990.—
4.) „Форд“ Гаража А. Алексић	" " 825.—
5.) Јосиповић и Поповић	" " 298.—
6.) Марковић и Петровић	" " 600.—
7.) „	" " 3.099.20
8.) Флајшер и Мајер	" " 2.750.—
9.) „Олео“, Фабрик. Хемијских Производа	" " 4.872.—

10.) Марковић и Петровић	„ „	2.490.—
11.) „Форд“ Гаража А. Алексић	„ „	420.—
12.) Генерална Банка . . .	„ „	24.606.—
13.) „Форд“ Гаража А. Алексић	„ „	1.234.—
14.) Марковић и Петровић	„ „	106.—
15.) „ „ „ „	„ „	1.060.—
16.) „ „ „ „	„ „	7.296.—
17.) „ „ „ „	„ „	13.416.80
18.) „ „ „ „	„ „	550.—
19.) „ „ „ „	„ „	4.007.80
20.) „ „ „ „	„ „	6.851.—
21.) Војислав Чедић . . .	„ „	7.111.—
22.) Тихомир Павловић . .	„ „	2.562.66
23.) Брајковић и Костић . .	„ „	800.—
24.) Мирковић и Лучић . .	„ „	640.—
25.) „Форд“ Гаража А. Алексић	„ „	36.—
26.) „Форд“ Гаража А. Алексић	„ „	2.870.—
27.) „Форд“ Гаража А. Алексић	„ „	870.—
28.) Коста Поповић . . .	„ „	14.000.—
29.) Коста Поповић . . .	„ „	2.300.—
30.) „Олео“ Фабрик. Хемијских Производа . .	„ „	4.848.—
31.) Тадић и Костић . . .	„ „	15.080.—
32.) Глиша Андрејевић . .	„ „	32.100.—
33.) М. Слуцки . . .	„ „	350.—
34.) Драг. Здравковић . . .	„ „	860.—
35.) Инж. Цветко Анђелковић . . .	„ „	23.050.—
36.) Драг. Антић . . .	„ „	12.390.—
37.) Марко Илић . . .	„ „	47.000.—
38.) „ „ „ „	„ „	47.000.—
39.) „ „ „ „	„ „	23.500.—
40.) Генерална Банка . . .	„ „	1.500.—
41.) Вукашин Настасовић	„ „	1.500.—
42.) Бранд и Котрман . .	„ „	7.134.—
43.) Бабкок Вилкокс, зл. марака 920.	„ „	12.700.—
44.) Браун Бовери . . .	„ „	3.170.—

УКУПНО ДИНАРА 396.053,96

Овај издатак пада на терет партије 128. позиције 17, буџета за 1931. годину.

За извршење ове исплате стараће се Привредно-финансијско Одељење О.Г.Б.

9.

Код тачке дневног реда: „Предлог о измени регулације улица: Таковске, Шајкашке и Трга XIV“, прочитан је предлог суда, па је Претседник г. Милан Нешић дао образложење, изјављујући да се стручни Технички Одбор сложио са овом изменом регулације, која у ствари одговара назорима Министарства Грађевина.

По том је одборник г. Д-р Страшимир Милетић говорио о начину на који се врше

измене регулације, и истакао да улице треба да буду простране и светле. Експроприације треба вршити по једном плану и систематски, не обзирајући се на личност чије је имање у питању.

За овим је на предлог Суда О.Бр. 5764 Одбор

РЕШИО:

Да се одобри измена регулације Таковске, Шајкашке ул. и Трга бр. XIV како је то у плану плавом бојом означено.

10.

На предлог Суда О.Бр. 7487 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји измена регулације Приштинске улице и продужења улице Војводе Драгомира, како је то у плану плавом бојом уцртано.

11.

Повучена је с дневног реда тачка: „Предлог о измени регулације Булевару Ортопедски Завод — Дедиње“, ради накнадног проучавања.

12.

Код тачке дневног реда: „Расходовање дужне таксе закупаца простора на земљишту г. Душана Николајевића и Милана Петровића на Јовановој пијаци“, прочитан је предлог суда, па је Потпредседник г. Никола Крстић дао образложење, да се ова такса мора расходовати са разлога, што је означено земљиште погрешно истом задужено. У Закону о таксама изрично је речено, да Општина има право да наплаћује пијачну таксу само оних закупаца, чије се продавнице налазе на самом општинском пијачном земљишту. Стручни правни Одбор сложио се с овим расходовањем.

Одборник г. Д-р Страшимир Милетић истиче, да би Општина требала да предузме мере за проширење пијачних такса и на имања приватних сопственика, која се налазе до саме пијаче, и у чијим се продавницама продаје пијачна роба.

За овим је на предлог Суда О.Бр. 2720 Одбор

РЕШИО:

Да се као погрешно задужена расходује и из књига изведе сва такса, са којом су задужени закупци са имања г.г. Душана С. Николајевића, књижевника и новинара и Милана Др. Петровића, начелника Министарства правде у пензији оба из Београда, и то:

А. ЗАКУПЦИ СА ИМАЊА Г. ДУШАНА НИКОЛАЈЕВИЋА:

1. — Јосиф Аврамовић, ситничар, који је задужен по предмету Бр. 5425.—ТКБр. 1251 — са динара: 25.060.— пијачне таксе за месеце, XII и XI) 1926. године и целу 1927. го-

дину и динара 75.— за реферате, — укупно са динара 25.135.—

2. — Самуило Мандил, ситничар, који је задужен по предмету Бр. 8929. ТКБр. 1271 са динара 3.072.— пијачне таксе за целу 1927. годину и динара 45.— за реферате, укупно динара 3.117.

3. — Милан Рокановић, магација, који је задужен по предмету Бр. 5150. ТКБр. 1270. са динара 15.207. рест пијачне таксе за време од 1-XI-1926. године и динара 45.— за реферате, укупно са динара 15.252.

4. — Аврам Барух, ситничар, који је задужен по предмету Бр. 16563. ТКБр. 1347 са динара 6.576.— пијачне таксе за време од 1-XII-1926. до 31-XII-1927. год. и динара 60.— за реферате, укупно са динара 6.636.—

5. — Јакмен М. Кабиљо, ситничар, који је задужен по предмету Бр. 3568. ТКБр. 1348. са динара 6.272.— пијачне таксе за време од 1-XI-1926. до 31-XII-1927. године и динара 75.— за реферате, укупно са динара 6.347.

6. — Светислав Панић, обућар, који је задужен по предмету Бр. 21380. ТКБр. 1683. са динара 3.900.— пијачне таксе за време од 1-XI-1926. до 31-XII-1927. године и динара 30.— за реферате, укупно са динара 3.930.

7. — Стаменко Милошевић, обућар, који је задужен по предмету Бр. 21814. ТКБр. 1682 са динара 9.416 пијачне таксе за време од 1-II-1926. до 31-XII-1927. године и динара 30. за реферате, укупно са динара 9.446.—

8. — Матилда Муслини Алмузлино, ситничар, која је задужена по предмету Бр. 6497 ТКБр. 1350. са динара 4.992.— пијачне таксе за целу 1927. годину и дин. 60.— за реферате, укупно са динара 5.052.—

9. — Радомир Јанковић, хлебар, који је задужен по предмету Бр. 8871. ТКБр. 558. са динара 8.850.— пијачне таксе за време од 1-XII-1926. до 31-XII-1927. год. и дин. 60.— за реферате, укупно са динара 8.910.—

10. — Јездимир Јанковић, продавац ужицких производа, који је задужен по предмету Бр. 6259. ТКБр. 121252 са динара 8.960. пијачне таксе за време од 1-XI-1926. до 31-XII-1927. године и дин. 30.— за реферате, укупно са динара 8.990.

11. — Јован Јаношевић, лимар који је задужен по предмету Бр. ТКБр. 1351. са динара 5.830.— пијачне таксе за целу 1927. год. и динара 30.— за реферате, укупно са динара 5.860.—

12. — Александар Чирин, корпар, који је задужен по предмету Бр. 7157. ТКБр. 2882 са динара 26.195.— пијачне таксе за време од 1-XI-1926. год. до 31-III-1928. год., и динара 150.— за реферате, укупно са динара 26.345.—

Б. — ЗАКУПЦИ СА ИМАЊА Г. МИЛАНА ДР. ПЕТРОВИЋА

1. — Михајло Р. Поповић, месар, који је задужен по предмету Бр. 3570 ТКБр. 1349 са динара 4.426.— пијачне таксе, као рест за време од 10-IV до 31-XII-1927. год. и дин. 60. за реферате, укупно са динара 4.848.

2. — Сава Милосављевић, трговац кванташ, који је задужен по предмету Бр. 3544 ТКБр. 1291 са динара 4.224 пијачне таксе за време од 1-VI до 31-XII-1927. год. и динара 30.— за реферате: укупно са динара 4.254.—

3. — Петар Котевић, трговац кванташ, који је задужен по предмету Бр. 10243 ТКБр. 1292 са динара 5.200.— пијачне таксе за време од 10-IV. до 31-XII-1927. год. и динара 30.— за реферате: укупно са динара 5.230.—

4. — Петар Цветановић, трговац кванташ воћа, који је задужен по предмету Бр. 10196 ТКБр. 1253 са динара 2.400.— пијачне таксе за време од 1-VII. до 31-XII-1927. год. и динара 15.— за реферат, укупно са динара 2.415.—

5. — Ненад Јегдић, месар, који је задужен по предмету Бр. 10116 ТКБр. 1254 са динара 2.167 пијачне таксе за време од 10-IV. до 31-XII-1927. год. и динара 30.— за реферате, укупно са динара 2.197.—

Целокупно задужење свих напред именованих дужника износи 143.602.— динара, која се сума овим решењем расходује.

13.

На предлог Суда О.Бр. 7521 Одбор је

РЕШИО:

Да се ствари неупотребљиве топлот ку-патила, а по комисијском списку расходују.

По расходувању истих, ствари под тач. 12, 13, 19 и 21 приложеног списка одбацити као посве неупотребљиве, а под тач. 1, 2, 7, 8, 9, 11, 14, 18, 20 и 22 припремити по расходувању и послати Возном парку у топионицу, под тач. 3, 4 и 6 по расходувању послати Економату на употребу, и под та. бр. 5, 10, 15, 16 и 17 употребити за потпалу ватре у купатилу.

14.

На предлог Суда О.Бр. 6858 Одбор је

РЕШИО:

Да се Одбору Госпођа „Кнегиња Љубица“, пошто се на плану, који му је одлуком Одбора О.Бр. 30813 од 30-I-1931. год. уступљен на уживање за 25 година, налазе и две зградице дотрајале и склоне паду, уступе и те две зградице с тим, да их Одбор Госпођа „Кнегиња Љубица“, приликом подизања свога дома, има о своме трошку да поруши и материјал од истих за своје потребе да искористи.

Кирију од истих зградаца до 17-II-1931. год., као дана, када је по уговору а сходно предњој одлуци одбора, земљиште предано

Одбору Госпођа „Кнегиња Љубица“ наплатиће Отсек добара, а од 17-II-1931. год., па док зградице не поруши, да убира Одбор Госпођа „Кнегиња Љубица“.

15.

Код тачке дневног реда: „Уступање плаца на углу Ратарске и Старине Новака улице Одбору госпођа за заштиту слепих девојака за подизање дома“, прочитан је предлог суда, па је одборник г. *Светозар Гођевац* истакао, да у Земуну постоји дом слепих, а да осим тога и држава има један свој специјалан завод за следе, те би било погодније, да се сретства Друштва за заштиту слепих девојака прикључе једном од ова два велика завода, и да се следе девојке на тај начин збрину.

Одборник г. *Д-р Лазар Генчић* каже да су и Суд и Одбор врло широкогрудни у давању плацева хуманим друштвима, и да би с тога требало имати, ради тачнијег прегледа, списак свих до сада уступљених плацева појединим друштвима и списак још слободних плацева. По томе би се могли управљати приликом решавања, да ли један плац треба уступити или не.

Претседник г. *Милан Нешић* обећава, да ће за идућу одборску седницу спремити један списак, из кога ће се видети, који су плацеви уступљени, а који су још слободни. Општина треба да има својих имања, да би могла одговарати својим хуманим и социјалним дужностима.

За овим је на предлог Суда О.Бр. 7971 Одбор

РЕШИО:

Да се Одбору госпођа за заштиту слепих девојака, уступи општински плац на углу улице Старине Новака и Краљице Марије — блок 15 парцела 42, — у површини 442,88 м², за подизање дома за заштиту слепих девојака, на уживање за 25 година под следећим условима:

1) Одбор је дужан да на томе земљишту отпочне подизање зграде најдаље у року од једне године. Зграда мора одговарати намењеном циљу означеном у правилима Одбора и његовој молби. План зграде, поред грађевинског Одбора, поднеће се на одобрење и Општинском суду.

2) Одбор ће уживати дато му земљиште у границама горњег рока све дотле, док зграда, коју подигне, служи хуманим циљевима Одбора. Одбор је власан да повећава грађевину, или подиже нову, која не сме бити мања од првобитне. Општина има права, да контролише употребу зграде на наведени циљ.

3) Одбор може земљиште задужити само код Државне Хипотекарне Банке, чију ће интабулацију Општина одобрити тек кад

зграда буде подигнута. Никакво друго задужење Општина неће одобрити.

4) У случају да Одбор ликвидира, или да престане дотичну грађевину употребљавати на наведени циљ, Општина ће је преузети у својину без икакве накнаде. Но општина може исту дати каквом друштву, које би се образовало са истим циљем.

5) Ако се према плану грађевине покаже, да је земљиште веће но што је потребно, Општина задржава право да тај вишак уступи каквој другој хуманој установи.

6) Порез на земљиште ако га буде, плаћаће Општина. Водоводне и остале таксе, плаћаће Одбор. Ако Одбор не би уредио отплаћивао дуг и одговарао осталим обвезама, Општина је власна да грађевину делимиче или у целини преузме и да обезбеди правилну исплату обавеза.

7) По истеку горњег рока право уживања продужиће се и даље, ако дотична установа буде на савременој висини, о чему ће тадашњи општински Одбор решавати. Ако право уживања не буде продужено, земљиште са свима зградама припада Општини, која ће вршити и још неисплаћене дугове код Државне Хипотекарне Банке.

16.

Код тачке дневног реда: „Уступање плаца Гостионичарском Удружењу за подизање Гостионичарске школе у Југ Богдановој ул. бр. 24“, прочитан је предлог суда, па је одборник г. *Ђорђе Попара* истакао потребе, ради којих школски фонд Гостионичарског Удружења жели да подигне у Београду Гостионичарску школу.

За овим је на предлог Суда О.Бр. 8346 Одбор

РЕШИО:

Да се Школском фонду Београдског Гостионичарског Удружења уступи на уживање за 25 година општинско земљиште у површини 927,85 м², које се налази у улици Југ Богдановој бр. 24, под следећим условима:

1) Школски фонд ће на име кирије плаћати по 100.— динара годишње.

2) Фонд је дужан на томе земљишту да отпочне зидање школе најдаље у року од једне године. Зграда мора одговарати намењеном циљу означеном у правилима фонда и његовој молби. План зграде, поред грађевинског Одбора, поднеће се на одобрење и општинском Суду.

3) Фонд ће уживати дато му земљиште у границама горњег рока све дотле, док зграда коју подигне служи хуманим циљевима Фонда. Фонд је власан да повећава грађевину или подиже нову, која не сме бити мања од првобитне.

Општина има права да контролише употребу зграде на наведени циљ.

4) Фонд може земљиште задужити само код Државне Хипотекарне Банке, чију ће ип-табвацију Општина одобрити тек кад зграда буде подигнута. Никакво друго задужење Општина неће одобрити.

5) У случају да Фонд ликвидира, или да престане дотичну грађевину употребљавати на наведени циљ, Општина ће је преузети у својину без икакве накнаде. Но Општина може исту дати каквом друштву, које би се образовало са истим циљем.

6) Ако се према плану грађевине покаже, да је земљиште веће по што је потребно, Општина задржава право да тај вишак одузме.

7) Порез на земљиште ако га буде, плаћаће Општина. Водоводне и остале таксе плаћаће Фонд. Ако Фонд не би уредно отплаћивао дуг и одговарао осталим обавезама, Општина је власна да грађевину делимиче или у целини превземе и да обезбеди правилну исплату обавеза.

8) По истеку горњег рока право уживања продужиће се ако дотична установа буде на савременој висини, о чему ће тадањи општински Одбор решавати. Ако право уживања не буде продужено, земљиште са свима зградама припада Општини, која ће примити и још неисплаћене дугове код Државне Хипотекарне Банке.

На предлог Суда О.Бр. 7085 Одбор је

РЕШИО:

Да се г. Ђорђевићу Василију, геометру Катастра, изузетно призна за пензију још (7) седам година службе.

18.

На предлог Суда О.Бр. 27631/30 Одбор је већином гласова (против г. Д-р Страш. Милетића)

РЕШИО:

Да се одобри парцелација имања Јањи-мовића Чедомира, индустријалца овд. у Миријевској улици под овим условима:

1) Да је сопственик дужан, да Општини београдској уступи бесплатно ове површине за улице које отвара на овом свом имању.

2) Да је сопственик дужан да пре израде тапија од појединих парцела пренесе тапије од свију ново-отворених улица на Општину београдску.

3) Сопственик је дужан да о свом трошку кадрира све улице, које на овом свом имању отвара.

4) Сопственик је дужан, да се претходно са суседима споразуме за све улице које тангирају његове суседе, као и о размени земљишта, у колико је потребно ради исправке парцела и излагања на лице.

5) Питање земљишта Лаудановог Шанца има се такође расправити, пошто између ње-

говог земљишта, које сада парцелише и онога, где је циглана, постоји Општинско земљиште — Лауданов Шанац.

19.

На предлог Суда О.Бр. 6178 Одбор је

РЕШИО:

Да се одобри парцелација имања Стевана и Владимира Јакшића, овд. у Ситничкој улици под овим условима:

1) Да су сопственици дужни да Општини београдској уступе бесплатно све улице које отварају на овом имању, као и за проширење постојећих.

2) Да су сопственици дужни, да пре преноса тапија од појединих парцела, пренесу тапије од новоотворених улица на Општину београдску.

3) Сопственици су дужни, да о свом трошку нивелишу све улице на коту коју им да Катастар.

4) Парцеле 3 и 4 не могу се сматрати грађевинским плацевима, јер су им дубине мале, те се сопственици имају споразумети са суседима, било о продаји ових парцела, било о откупу потребног земљишта, да би ове парцеле добиле потребну дубину. У случају да до тога споразума не дође, примениће се члан 8. и 9. Закона о атару Општине београдске.

20.

Код тачке „Експропријације и апропријације“ Одбор је

РЕШИО:

1. — По предлогу Суда О. Бр. 6141:

„Да се у смислу одборске одлуке О. Бр. 1283 од 30. јануара тек. год. изврши процена повећане вредности имања у Мајданској и Тузланској улици, а која повећана вредност долази услед просепања поменутих улица. За општинске процениоце, у смислу чл. 9. Закона о атару Општине београдске одређују се г. г. Павле Алексић (заменик Чедо Младеновић) и Чедо Ивановић (заменик Пера Милошевић, трговац)“.

2. — По предлогу Суда О. Бр. 6397.

„Да се апроприше део земљишта Регулационог фонда Општине београдске у површини од 426 м² имању г-ђе Анастасије Игњатовске на Ледињу по цени од 100.— динара по м². Преносну таксу да сноси купац“.

3. — По предлогу Суда О. Бр. 7340.

„Да се апроприше део земљишта Регулационог фонда Општине београдске у површини око 800 м² имању г-ђе Данице Јовановић, на углу Гундулићеве и Видинске улице по цени од 800.— динара по м², а у вези извошене комисијске процене од 17. августа 1922. године но с тим, да земљиште остављено за улицу Косте Стојановића уступи Општини бесплатно и без икакве накнаде, као што је то у записнику процене од 27. јула

1922. године означено. Преносне таксе да сноси обе стране.

4. — По предлогу Суда О. Бр. 7799:

„Да се апроприше део земљишта Регулационог фонда Општине београдске у површини 9,73 м² имању гђе Јулијане Кристифоровић на углу Карловачке и Тимочке улице, а по цени од 180.— динара по м². Преносне таксе сноси купац.“

5. — По предлогу Суда О. Бр. 7798:

„Да се апроприше део земљишта Регула-

ционог фонда Општине београдске у површини око 19,44 м² имању гђе Малвине Ешкенази у Гвоздићевој улици бр. 35 а по цени од 220.— динара по метру квадратном. Преносне таксе да сноси купац.“

Седница је закључена у 8,30 часова увече.

Оверавају:

Деловођа
Бож. Л. Павловић, с. р.

Претседник
Београдске општине
Милан Нешић, с. р.

Извештај о раду Београдске општине у 1930 години

„Београдске општинске новине“, као службени орган Београдске општине, допосе на овоме месту детаљне извештаје о делатности и резултатима рада појединих дирекција и одељења Општине града Београда у 1930 години.

У овом броју „Београдске општинске новине“ допосе извештај о раду привредно-финансијске Дирекције.

(Наставак)

V. ОТСЕК ЛИКВИДАТУРЕ.

Ликвидатура има врло важну улогу у рачунској страни општинскога живота. Дужност јој је, да документа примања и издавања општинске готовине примљена преко Привредно-финансијске дирекције од свих Дирекција, одељења, отсека и подотсека општинских претходно испита и саобрази свима прописима закона о таксама, забранама и обуставама, као и одредбама о извршењу општинскога буџета; а затим да спреми судско решење за ликвидацију свакога појединога случаја примања и издавања, а по том на крају рада свакога дана да изврши целокупну рачунску ликвидацију т. ј. да изради ликвидациони табак примања и издавања готовине, који се наложима и свим односним документима доставља на извршење Главној благајни примања, Главној благајни исплата и Депозитној благајни. Ликвидациони табак примања и издавања садржи ове податке: а) износ суме примања или издавања; б) тачан књиговодствени назив са концизном садржином предмета; в) буџетску партију и позицију. У ликвидациони табак примања и издавања уносе се и приманоти случајеви настали из кореспонденције и др. Дневни ликвидациони табак примања и издавања потписује ликвидатор, према потписује Шеф ликвидатуре, а оверава Месна државна контрола, којој се у томе циљу достављају налози и сва односна документа. Овај систем рада у Ликвидатури општинској саобразан банкарској ликвидатури заведен је 1930 године.

VI ПОСЕБНЕ БЛАГАЈНИЦЕ

Све врсте побројаних посебних благајница примају појединачно од интересованих општинске приходе, који им спадају у надлежност, уводе их у своје књиге — ручне благајне — и даље разводе по партијама, а дневни укупни збир на крају свакога дана уводе у реферат у два примерка, од којих један са новцима предају Главној благајни примања, а други примерак са документима задржавају себи за даљи рад. Дневни реферат посебних благајница, којима предају уб-

ране приходе, оверава Државна месна контрола. У посебним благајницама не задржава се ни под каквим околностима новац за други дан. Посебне благајнице не врше никаквих исплата.

ГЛАВНА БЛАГАЈНА ПРИМАЊА

Главна благајна примања прима по налозима Ликвидатуре појединачне суме у готову, чековске и поштанске упутнице од државних надлештава, приватних и правних лица, као и од посебних благајница општинских по рефератима укупне дневне износе њихових примања. На крају свакога дана Главна благајна примања предаје Главној благајни исплата рефератом сву примљену и дефинитивно ликвидовану готовину са свима односним документима тога дана.

ГЛАВНА БЛАГАЈНА ИСПЛАТА

Главна благајна исплата извршује по налозима Ликвидатуре и на основи уредних докумената све врсте исплата за рачун Општине. Обуставе за рачун Општине, државних надлештава и приватних, као и неисплаћене ма из којег разлога своте Главна благајна исплата предаје по налозима Ликвидатуре Депозитној благајни на даљу надлежност.

У Главној благајни исплата чувају се књижице повчаних завода, у којих је уложена општинска готовина на штедњу; затим, општинске хартије од вредности, ануитетне књижице општинских хипотекарних зајмова и заложнице ломбардованих општинских хартија од вредности, фондовне књижице и све друге вредности. У Главној благајни исплата до установљења Депозитне благајне чувале су се кауције основне и допунске лифраната и предузимача општинских, у готову, хартијама од вредности, гарантним писмима, цесијама и др. као и све врсте обустава за рачун Општине, Државе и приватних.

На крају свакога месеца одређује Суд специјалну комисију, која врши детаљан преглед стања Главне благајне исплата, благајне Дирекције трамваја и осветљења и Депозитне благајне. У ову комисију улазе један члан Суде општинскога, Шеф главнога књиговодства и претставник Државне месне контроле при Општини.

До завођења данашњег система рада у Ликвидатури на Главној благајни исплата лежале су, поред напред наведених, многе дужности, које нису спадале у њену надлежност и које су јој у многоме онемогућавале нужну експедитивност на штету интересованих, а саме рачунополагачу умножавале тешкоће

и повећавале ризик. Данас је Главна благајна исплата ослобођена свега тога и има за дужност једино исплате, што се је по очитом уверењу врло повољно одазвало у свих оних, који имају ма каква примања од Општине.

Обрт Главне благајне исплата кретао се је овако у последње три године:

1 У готовом новцу:

ПРИМАЊА

у 1928 години Дин. 193,484.509,19

у 1929 години Дин. 217,367.617,22

у 1930 години Дин. 246,380.881,87

ИЗДАВАЊА

у 1928 години Дин. 181,644.309,71

у 1929 години Дин. 226,753.953,24

у 1930 години Дин. 243,778.552,69

II У хартијама од вредности:

ПРИМАЊА

у 1928 години Дин. 231,010.325,15

у 1929 години Дин. 45,758.790,19

у 1930 години Дин. 122,972.770,12

ИЗДАВАЊА

у 1928 години Дин. 112,238.596,—

у 1929 години Дин. 104.936.628,—

у 1930 години Дин. 181,852.399,30

ДЕПОЗИТНА БЛАГАЈНА

Формирана прошле године, Депозитна је благајна специјалнога карактера међу осталим благајнама. Она чува новце, вредносне папире, гарантна писма, прибелешке, цесије или ма које друге вредности, које су било обустављене на Главној благајни исплатама ма којем законском основу за рачун Општине, Државе и приватних лица, која су на то стекла законска права, било да служе као кауције службеног општинскога особља или општинских предузимача и лифераната. О свима врстама депозита воде се сконтра са свима нужним подацима, као: име сопственика, врста, вредност номинална и ефективна, услови враћања (има ли забрана) и најзад с којим је циљем стављен у депозит. Уношење и изношење депозита врши се на основи судских решења.

Режисери за исплату дневница по платним списковима појединих отсека општинских дужни су да у року првих десет дана свакога месеца положи Депозитној благајни обустављене своте на име порезе, осигурања и приреза, као и сав неисплаћен новац — све уз спроводни акт, у коме се наводи редни број списка дотичнога отсека, име и презиме лица коме исплата није извршена и на чије се име сума депонује, затим, сума која се депонује.

Ако се у Депозитној благајни налази вредносних папира са купонима, којима је одређен рок наплате или се папире амортизују у одређеним роковима вучења, депозитни је благајник дужан да о томе води рачуна, т. ј. да купоне отсече, на време их напла-

ти као и амортизоване и са згодитцима изиучене папире и наплаћену суму да унесе у депозитну касу на име сопственика а по специјалном решењу Суда, коме претходи његов реферат са свима нужним подацима (врста папира, серија и број, број купона, име сопственика и износ наплаћене суме). О свему овоме извештава се сопственик папира.

Износ кауције (основних и допунских лифераната и предузимача, као и службених кауција општинског особља) и разних депозита и обустава у завршном рачуну за 1929 годину претстављен је сумом од динара 37,249.687,10.

У свеколикој депозитној радњи до 1930 године оступало се од основних утврђених принципа и правила. Благајничка депозитна служба била је спојена са редовном благајничком службом; депозити у готовом, кауције и обуставе у готову као и кауције у хартијама од вредности нису били издавани из општинске готовине и хартија од вредности општинских. Сада је депозитна служба у свима правцима регулисама у свему како налажу законски и књиговодствени прописи, т. ј. потпуно је издвојена благајничка и рачунска депозитна служба за све врсте кауција, депозита, обустава и свих ма из којег разлога неликвидованих рачунских предмета („Вредности у течају“). Сада у Општини постоји особена Депозитна благајна са депозитним олагајником и нужним осталим особљем.

Организовање депозитне службе на основи усвојених принципа у државном рачуноводству и приватној банкарској служби, управо и боље речено, установљење Депозитне благајне у Општини, показало је још у самој почетку врло повољне резултате како по саму Општину, тако и по све заинтересоване. Благодеи ове новине показале су у пуној мери тек доцније, временом, кад се појачају привредни послови општински и када Депозитна благајна развије своју делатност у великим размерима. Раније, пре установљења Депозитне благајне, целокупна радња и служба око примања, замене и враћања депонованих вредности и готовине била је скончана са великим тешкоћама и по одговорнога општинскога рачунополагача и по саме интересенте. Нарочито се је то неповољно одржавало на лиферанте, предузимаче и све пословне интересенте, који су услед дугога чекања на повраћај и замену својих хартија од вредности и кауције у готову трпели материјалне штете, а сама Општина у своме угледу. За саму пак Општину ранија систем депозитне радње био је пун неодредености, па у неколико и опасан. На једном истом месту и код једнога рачунополагача сустизале су се и општинска и туђа готовина, хартије од вредности, вредносна документа и др. и то у знатним износива. Тако на пример кауције по разним пословима и кауције службене особља општин-

ског, разни депозити, оставе и обуставе за рачун државе (порез, принос за осиг. радника) и приватних и вредности у течају до расправе износе по завршним рачунима:

за 1927 годину Динара 46,565.671,02

за 1928 годину Динара 48,169.222,93

за 1929 годину Динара 37,249.687,10

Услед тога се долазило у врло лаку и просту могућност, да се у приликама оскудице и хитне потребе за исплату трошила готовина положена од интересованих у виду кауције, као и обустављена готовина у виду државних дажбина, судских решења о забранама и др. За доказ ових непривилних интересних радња налазе се многи случајеви враћања кауције у готову на терет буџетских кредита намењених „обавезама из ранијих година“. С друге стране Општина је редовно плаћала Пореској управи за град Београд законску стопу интереса на прибрале и непредане државне приходе. Издвајајући од прошле године сасвим Депозитну благајну и сву депозитну радњу данас је више онемогућена иста-

кнута ранија неправилна радња. Депозитна је благајна заснована по свима захтевима природе ових послова и учињена независном од осталих благајна, те се у свако доба зна чија је, колика је, које врсте и са којим циљем депонована имовина Општине. Једно-времено настало се је енергично на расправљању свих из давне прошлости неликвидованих ма из којег разлога рачунских предмета, чији је баласт и обим јако оптерећавао неугледним чињом општински завршни рачун. Успех у расправи ових у истини јако замршених рачунских предмета очитовао се је већ у неколико у завршном рачуну за 1929 годину.

ЗАКЉУЧАК

При завршетку излагања општих принципа рада у Отсеку главног књиговодства и његових подотсека (Ликвидатуре и Благајне) прилика је, да се наведе неколико важнијих података по завршним рачунима 1927, 1928 и 1929 године, као и стање остварених прихода и извршених расхода за 1930 годину.

Рачун:	I Имовински рачуни		
	1927 год.	1928 год.	1929 год.
1. Готовина у каси, улози код банака, привремене исплате	21,832.814,47	20,326.520,05	43,857.016,94
2. Хартије од вредности	7,655.783,50	112,656.232,50	131,100.913,50
3. Непокретности	1.671,027.500,60	2.006,639.872,12	2.156,060.143,27
4. Покретности	35,124.228,25	147,987.343,10	18,974.951,56
5. Текући рачуни	94,965.733,11	44,144.856,87	37,354.217,36
6. Разни дужници	9,881.844,64	16,786.432,87	15,728.933,18
II Пасивни рачуни			
Займови (хипотекарни, менични, ломбардни, страни, радови на кредит у 1929 години)	219,869.436,20	342,494.534,90	414,177.093,13
Фондови (пенз. фонд особља, пенз. фонд по Закону о општинама, разни фондови)	5,499.476,50	5,788.680,39	6,955.546,20
Текући рачуни	83,766.476,60	83,017.889,10	81,456.955,50
Кауције лифераната, предузимача и службеног особља општинског, депозити, државна пореза, остале обавезе	46,565.671,02	48,169.222,93	37,249.687,10
Г Л А В Н И Ц А:	1.513,346.176,18	1.902,625.756,65	1.891,528.639,46

Поред сви наведених важних и осталих мањих важних, али врло корисних рефорама изведених током прошле године у Отсеку књиговодства и подотсесима, Ликвидатури и Благајни, ликвидован је велики број нерешених предмета из прошлих година, те је постигнута нужна ажурност и заведен принцип експедитивности, на чему се строго настоји.

VII. КОНТРОЛНИ ОТСЕК

Овај отсек формиран је у другој половини 1930 године.

Приказати цео његов рад у облику једног извештаја било би немогуће, јер се овај састоји из безброј малих послова, ко-

ји иначе имају увек исту сврху: да се приходи наплаћују уредно, да се набавке врше правилно и да се једном речи служба и извршноци њени у свему повињавају прописима Закона о општинама и Статута.

У току друге половине прошле године овај отсек извршио је многобројне прегледе код трошаринских станица, пијаца и магацина, па је у вези с тиме учинио Суду многе корисне предлоге у циљу санирања службе и заштите интереса општинских.

Служба Контролног отсека тек је почела. Она се постепено развија над свима општинским областима. Као спољна веза која спаја, допуњава, надгледа и региструје, Кон-

III. ПРИХОДИ ОСТВАРЕНИ

Упоредни преглед за 1927, 1928, 1929 и 1930 годину.

П Р И Х О Д И		1927 година	1928 година	1929 година	1930 година
1	Од државних и самоуправних дажбина . . .	58,361.799,64	55,144.489,32	50,885.924,40	95.739.427,96
2	Од таксе по закону о таксама	35,805.286,41	35,957.881,47	40,702.878,65	36,095.773,45
3	Од мерине	3,181.249,32	5,295.066,30	5,058.777,04	5,429.468,65
4	Од закупа општ. земљ., зграда и др. објеката	3,905.384,60	5,660.199,65	8.371.327,80	6,405.179,07
5	Од водовода	13,486.035,10	15,531.009,10	17,722.675,60	21,827.550,60
6	Од канализације	1,349.119,15	1,525.947,60	3,583.397,—	3,281.886,35
7	Од осветљења (Дир. т. и о.)	57,238.741,52	52,391.988,82	66,823.862,28	67,166.544,57
8	Од трамваја и аутобуса (Дир. т. и о.) . . .	48,475.014,71	54,658.502,11	56,262.941,12	64,496.011,—
9	Од разних прихода (Дир. т. и о.)	—	—	—	3,978.264,74
10	Од паркова и вртова	94.728,30	67.472,—	101.196,05	120.912,35
11	Од разних ванред. и непредвиђен. прихода .	21,321.757,68	30,191.107,26	41,575.318,38	40,123.702,05
Укупно:		243,219.116,43	256,423.663,63	291,088.298,32	344,664.750,79
Предвиђено буџетом		207,163.325,—	339,743.700,—	325,500.000,—	372,318.753,—
Извршење буџета прихода у %		79,18%	75,47%	89,43%	92,57%

III РАСХОДИ — ИЗВРШЕНИ
за 1927, 1928, 1929 и 1930 године

Год.	ОЗНАКА	Лични		Материјални		Свега	
		Динара	%	Динара	%	Динара	%
1927	Буџетом предвиђено:	85,772.800,—	26,06	243,237.984,09	73,94	329.010.784,09	100
	Остварено:	82,765.837,37	33,19	166,566.203,90	66,81	249,332.041,27	100
	Преостатак остварених према предвиђеним р.	96,49%		68,47%		75,78%	
1928	Буџетом предвиђено:	94,511.932,—	27,82	245,231.768,—	72,18	339,743.700,—	100
	Остварено:	91,126.018,30	33,59	180,193.532,02	66,41	241,319.550,32	100
	Преостатак остварених према предвиђеним р.	96,38%		74,19%		79,86%	
1929	Буџетом предвиђено:	99,921.057,—	30,17	231,229.693,—	69,83	331,150.750,—	100
	Остварено:	90,033.615,73	32,06	190,828.938,01	67,94	280,862.553,74	100
	Постотак остварених према предвиђеним р.	90,10%		85,75%		84,81%	
1930	Буџетом предвиђено:	100,500.000,—	27,08	270,590.764,—	72,92	371,090.764,—	100
	Остварено:	91,264.855,80	26,47	253,162.480,48	73,53	343,727.345,28	100
	Постотак остварених према предвиђеним р.	90,81%		93,67%		92,73%	

*Привремено стање

тролни отсек врши врло важну и деликатну улогу, јер помаже да се заштите не само интереси Општине, већ и интереси самога грађанства.

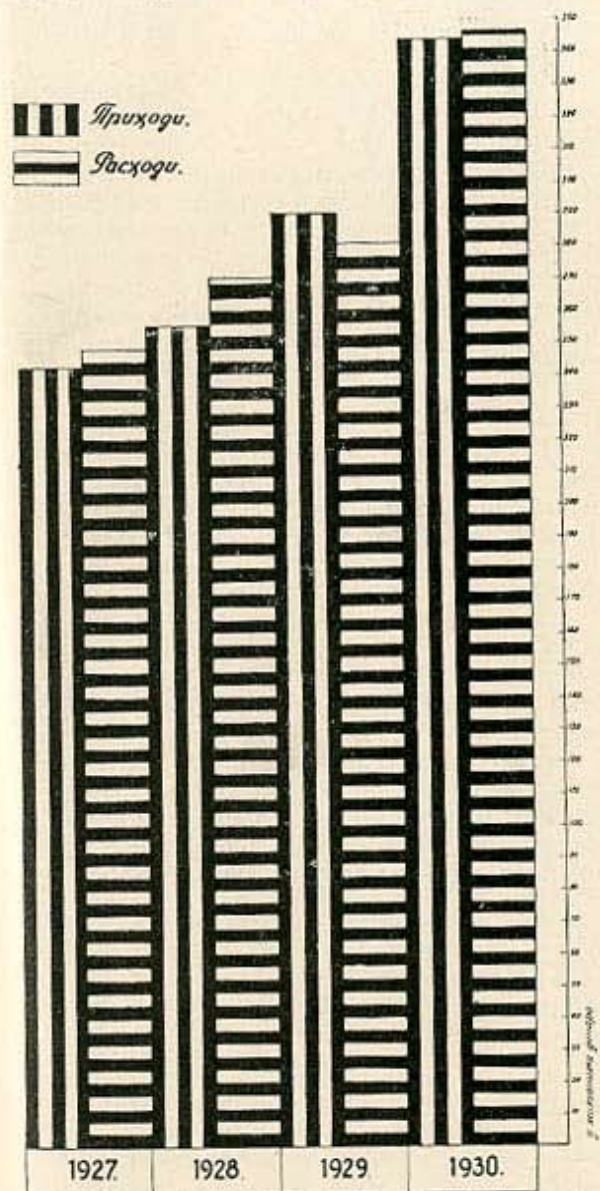
Поред тих редовних дужности, Контролни одсек стављено је у задатак и вођење свих послова око пореских обавеза Општине, које су до оснивања Контролног одсека биле потпуно занемарене у погледу пријављивања пореских објеката и у погледу регулисања самога плаћања пореза. Услед овога Општина је без нужде и потребе плаћала велике суме на име интереса на дужни порез, а сем тога плаћала је порез и на објекте који по новом пореском закону не подлеже плаћању пореза у опште. Исто тако Општина је задуживана, услед нестручног рада и непознавања закона и прописа ранијих општинских органа који су на овим пословима радили, и

на извесне објекте који уживају ограничено ослобођење.

Овакво вођење пореских послова не само да је било штетно по Општинску касу, већ је оно имало штетних последица и по многе друге послове Општине, који су у тесној вези са плаћеном порезом, од којих као најважнији долазе послови око апропријација и отуђења, поклона или продаје разних општинских имања. Ово је такође наносило штету Општинској каси нарочито код регулисања уплата од апроприисаних имања.

Све ове послове Контролни отсек у 1930 години регулисао је потпуно и ликвидирао тако, да је цео дуг порески не само на пореске објекте, већ и дуг од прометног и службеничког пореза из ранијих година, који је наплаћиван а није предаван Државној каси а износио је врло велике суме, потпуно изми-

рен Пореској Управи крајем месеца децембра у 1930 години. Поред тога поднете су уредне пореске пријаве за све пореске објекте који подлеже плаћању порезе, као и одјаве за оне објекте који су трајно ослобођени, а сем тога и пријаве за ослобођење оних објекта који уживају по закону ограничено ослобо-

Приходи и расходи Општине града Београда према завршним рачунима од 1927 до 1930 год.

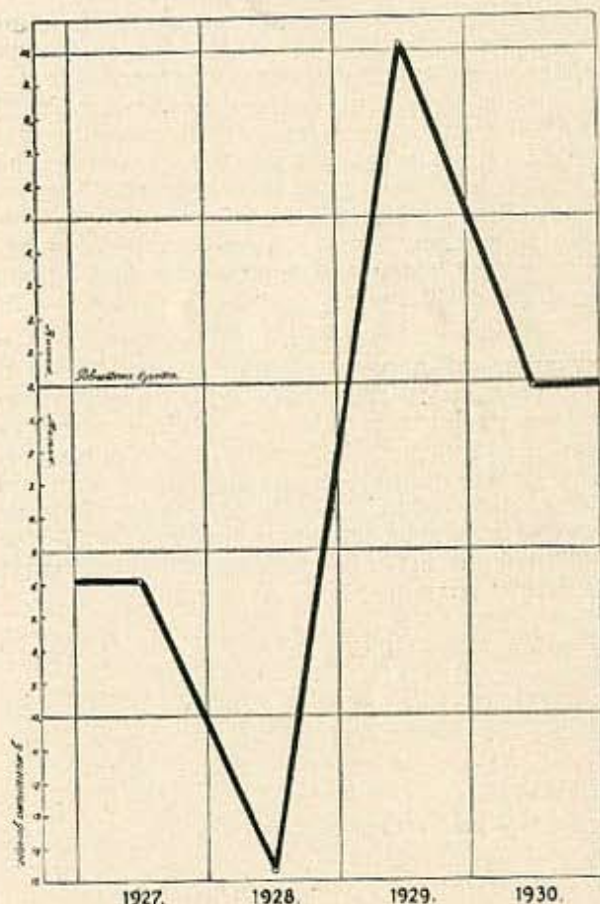
ђење, и за које ће Суд општински знатну суму на име ослобођења добити и употребити на отплату текуће порезе у 1931 години.

На сваки начин преуређење и образовање ових послова било је условљено претходним стручним пописом општинских објеката, што је Контролни отсек уз сарадњу једнога органа Пореске управе и извршио.

Оваквим радом Контролни отсек не само

што је знатно и директно користио Општинској каси, већ је он учинио и то, да је Општина стала у ред најуреднијих пореских платана, јер је на време регулисала своја права и дужности према државној пореској власти, па је самим тим стекла јаку моралну основу да и од својих грађана тражи да тачно одговарају за разне фискалне обавезе, што је такође допринело и појачању општинских фискалних прихода.

Поред овога, Контролни је отсек регулисао и исплату допунске преносне таксе за истекли период, и учинио све што је потребно за подношење нових пријава за нов петогодишњи таксени период, узевши у заштиту и овом приликом општинске интересе на тај начин што је у новој пријави елиминисао сва она општинска имања која су у току по-

Однос прихода према расходу Општине града Београда према завршним рачунима од 1927 до 1930

следњих неколико година отуђена од стране Општине као и она која по новом закону уживају ослобођење.

Сем побројаних послова, Контролном отсеку стављено је у задатак да организује што успешније и разрез односно наплату општинског приреза како за раније тако и за 1930 годину, пошто је и убирање општинског приреза било такође толико пренебегнуто,

да у 1929 години, као и у 1930 до оснивања Контролног отсека није тако рећи ништа предано Општинској каси изузев познатих сума које се, према огромном дугу приреза из ранијих година, не могу ни узети у обзир.

Узевши у своју надлежност и овај посао, Контролни отсек успео је да за последња четири месеца преко Пореске управе за град Београд унесе у Општинску касу преко 12.000.000.— динара на име општинског приреза из ранијих година и 1930 године. Наравно, ово је само почетак рада и успеха на овоме послу, а пуни резултати показале се у току ове године.

Иницијативом Контролног отсека направљена је на корист Општинске касе и имовинска готовина раније обласне самоуправе која је износила само до краја прошле године преко 2.000.000.— динара. До образовања овога Отсека, пореска власт није имала стопе општинског приреза за 1928 и 1929 годину, па ни за 1930 годину није стопа општинског приреза била достављена Пореској управи, нити је у опште објављена грађанству за 1930 годину. То је све учинио Контролни отсек омогућивши тиме уредан разрез и наплату општинског приреза за раније и 1930 годину.

Даље је Контролном отсеку стављено у дужност, да проведе у живот и нови Закон о путевима од 1929 године, који до образовања овога отсека није био узиман у поступак и извршење. Контролни отсек организовао је овај обимни посао тако, да је до краја 1930 године био израђен од стране Пореске управе распоред кулчног приреза за 1929 и 1930 годину, па је по истима вршена наплата и у 1930 години.

Исто тако овај Отсек води евиденцију о благовременој наплати кулчног приреза од државних службеника и даје сва потребна упутства и објашњења државним надлештвима у погледу наплате и књижења овога приреза.

Овај прирез има свој засебан фонд који сада износи знатну суму а у току ове године треба да достигне величину од 6—8 милиона динара.

Контролни отсек такође суделује и на изради буџета о утрошку и приходу од овога приреза.

Као што се види из свега изложенога, Контролни отсек поред више разгранатих својих редовних дужности и послова, успео је да за неколико месеца рада регулише успешно и још неколико важних послова из области општинских фискалних интереса, а то је од великог значаја за напредак једне установе као што је Општина београдска.

VIII ОТСЕК ТРОШАРИНЕ

Прошла година протекла је у проучавању дејства општинске трошарине на привреду Београда и предузимању мера за реформисање саме трошаринске службе. Из овога проучавања проистекла је нова трошаринска тарифа од 15 априла 1931 године.

Трошарина као извор општинских прихода овом је тарифом из основе реорганизована и у исто време, грађанству је, у паду цена од трошарине ослобођених артикала, омогућено да лакше сноси привредну кризу. Коначни резултат нове трошаринске тарифе показале се тек у току ове године али са постигнутим резултатима до данас може се са сигурношћу веровати да ће он бити најповољнији, у првом реду за житеље Београдске општине.

(Наставиће се)

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ**ПОРЕСКА ОБЈАВА**

На основу чл. 116. Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд Бр. 58381 Суд Општине Града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8, расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 6. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Сопственицима разних радња из квартота: Варошког, Савамалског, Теразијског, Палилулског, Дорћолског, Врачарског и Топчидерског у IV. Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер, соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине Града Београда 21. јуна 1931. године С. Бр. 22160 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116 закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 22. јуна 1931. год. Бр. 57201, Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8 — расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 6. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ, бакалима у I Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означеног занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер, соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде, у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуално примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 23. јуна 1931. год. СБр. 21907 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116 закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 23. јуна 1931. године Бр. 57988 Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд, улица Царице Милице број 8, расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 6. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Сопственицима ауто-таксиа, шпедитерима и таљигашима са 1 и 2 коња и чистачима обуће из кварта: Варошког и Врачарског у III Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде, у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 24. јуна 1931. год. СБр. 22108 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116. закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 24 јуна 1931. године Бр. 58441 Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8 — расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 7. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Сопственицима ауто-таксиа, таљигашима са 1 и 2 коња и шпедитерима са 1 и 2 коња из кварта Врачарског и Палилулског у III Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11. часова, да виде, у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 25. јуна 1931. године СБр. 22290 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116. закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 25. јуна 1931. год. Бр. 58931 Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8 — расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 8. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Сопственицима ауто-таксиа, талигаши-ма са 1 и 2 коња и шпедитерима са 1 и 2 коња из кварта Палилулског у III Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер, соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде, у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 26. јуна 1931. год. СБр. 22471 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116. Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 25. јуна 1931. године Бр. 58857 Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8 — расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 8. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Хотелијерима, сопственицима ресторација, сопственицима деликатеса — бифеа, винарима, посластичарима и другим из кварта Врачарског и Теразијског у II Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер, соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 26. јуна 1931. године СБр. 22473 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116. закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 26. јуна 1931. год. Бр. 59057 Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8 — расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 9. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Хотелијерима, сопственицима ресторација, сопственицима деликатеса — бифеа, посластичарима, бозацијама, винарима, сопственицима барова и другим из кварта Варошког, Савабалског, Палилулског и Дорћолског у II Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер, соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 26. јуна 1931. године СБр. 22551 у Београду.

ПОРЕСКА ОБЈАВА

На основу чл. 116. закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 26. јуна 1931. год. Бр. 59211 Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд — улица Царице Милице број 8 — расправљати о основицама за порез на течевину и то: НА ДАН 9. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ.

Сопственицима ауто-таксиа, талигаши-ма и шпедитерима из кварта: Палилулског, Савабалског, Теразијског и Топчидерског у III Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица број 21, партер, соба број 5) сваког радног дана од 7¹/₂—12¹/₂ и од 16¹/₂—18¹/₂, суботом од 7¹/₂—12, а недељом од 9—11 часова, да виде, у послатим списковима Пореске Управе, пореску основицу, предложену од стране пореске власти, и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 27. јуна 1931. год. СБр. 22625 у Београду.

ПРЕКОПАВАЊЕ ГРОБОВА

На основу решења Суда Општине Града Београда О. Бр. 14693 од 12. јуна 1931. год. извршиће се прекопавање 79 парцеле на новом гробљу, почев од 1. јула т. године.

Умољавају се заинтересована лица, сродници и фамилије, да посмртне остатке својих покојника пренесу у друге парцеле до 1. јула т. год.

За сва обавештења ради преноса, обратити се гробљанској благајни на новом гробљу.

После овог рока, отсек гробљански извршиће сам пренос у општу костурницу.

Из канцеларије гробљанског отсека Н. Г. Бр. 1584 од 15 јуна 1931. године.

ОФЕРТАЛНА ЛИЦИТАЦИЈА ЗА КАЛДРИСАЊЕ ПЕТЕ ПАРТИЈЕ УЛИЦА НА СЕЊАКУ И ОКОЛИНИ

На основу решења Суда општине града Београда Т. Д. Бр. 17142/31 Техничка Дирекција одржаће на ДАН 4. ЈУЛА 1931. прву оферталну лицитацију за калдрисање пете партије улица у 1931. години (Сењак и околине).

Личитација одржаће се истог дана у 11 часова у Техничкој Дирекцији (угао Југовићеве и Књегинје Љубице ул. приземље).

Кауција се полаже Главној благајни најдаље до 10 часова на дан лицитације и то: наши држављани 45.000 дин. а страни 90.000 динара.

Накладне понуде као и оне, које нису поднете по условима неће се примати.

Сва потребна обавештења могу се добити сваког дана у радно време у Инжињерском Отсеку Техничке Дирекције где се могу добити и услови са ценовником по цени од 150 динара.

Из канцеларије Техничке Дирекције општине града Београда ТДБр. 17142/31.

ОФЕРТАЛНА ЛИЦИТАЦИЈА ЗА ИЗРАДУ ЦЕНТРАЛНОГ ГРЕЈАЊА У ШКОЛИ У ШУМАТОВАЧКОЈ УЛИЦИ

Према решењу Суда Општине града Београда ТДБр. 12986 од 20. јуна 1931. год. Техничка Дирекција Општине београдске одржаће на дан 4. јула 1931. године у канцеларији Архитектонског Одсека — Књегинје Љубице ул. Бр. 21 трећи спрат, у 11 часова пре подне прву оферталну лицитацију за израду инсталације централног грејања у згради основне школе у Шуматовачкој улици.

Кауција се полаже на каси Главне Благајне Општине београдске и то држављани Краљевине Југославије 5% а странци 10% од укупно понуђене суме и то најдаље до 10 часова одређеног дана за лицитацију.

Технички елаборат: планови и предрачун могу се прегледати сваког радног дана у време канцеларијских часова у Архитектонском Отсеку.

Предузимачи су дужни собом донети и показати комисији за примање и отварање оферата: уверење о плаћеној порези, реверс о положеној кауцији и доказе о испуњењу чл. 87 Зак. о Државном Рачуноводству.

Из канцеларије Техничке Дирекције ТДБр. 12986/31.

ОФЕРТАЛНА ЛИЦИТАЦИЈА ЗА ИЗРАДУ ДУПЛОГ ТРАМВАЈСКОГ КОЛОСЕКА

Дирекција Трамваја и Осветљења Општине Града Београда на основу решења Суда Д. Бр. 18932/31. год., овим расписује прву оферталну лицитацију за израду дуплог трамвајског колосека низ Калемегданску палину код „Национала“. Личитација ће се одржати на ДАН 6. ЈУЛА 1931. ГОДИНЕ у канцеларији Дирекције Трамваја и Осветљења у 11 часова пре подне.

Кауција се полаже на каси Главне Благајне Дирекције Трамваја и Осветљења најдаље до 10 часова на дан лицитације и то наши држављани 5% а страни 10% од укупне понуђене суме у готовом новцу или у вредним папирима по берзанском курсу.

Планови и услови могу се добити сваког радног дана за време канцеларијских часова у канцеларији Саобраћајне Службе Дирекције Трамваја и Осветљења уз цену од 50 дин.

Приликом подношења оферата дужан је сваки надметач да поднесе комисији за држање лицитације сва потребна документа за учествовање на лицитацији и то: уверење о плаћеној порези; предузимачко право, реверс о положеној кауцији и друго.

ПРОДАЈА СТАРОГ ГВОЖЂА

Дирекција Трамваја и Осветљења у Београду расписује другу јавну усмену лицитацију за продају око 10 вагона старог гвожђа на дан 6. јула 1931. године, у 11 часова пре подне у Дирекцији.

Личитанти су дужни да положи кауцију у износу од динара 2.000.— у готову на дан лицитације најдаље до 10 часова пре подне, као и да поднесу уверење о плаћеној порези.

Старо гвожђе може се видети сваког радног дана од 8—12 и 3—6 часова у Магацину Дирекције Трамваја и Осветљења.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења Д. Бр. 19664 од 26. јуна 1931. год. у Београду.

ПАЖЊА ГРАЂАНСТВУ

Због раскопавања Чубурске улице и других улица на „Котежу Неимару“ у којима се спроводи канализација, аутобуски саобраћај на линији бр. 1 вршиће се привремено до Московске улице, о чему се обавештава грађанство ради знања и управљања.

Из Саобраћајног Одељења Дирекције Трамваја и Осветљења Д. Бр. 20711 од 24. јуна 1931. год.

СПИСАК

одобрених планова у међувремену од 24 маја до 25 јуна 1931 г. закључно.

Редни број	ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број	ПРОЈЕКТАНТ	Каква је зграда	Примедба
1	Благојевић Богдан	Немањина 32	Радовановић А. М.	са 4 спрата	
2	Аћимовић Милица	Југославенска 24	Алексић Павле	приземна	
3	Мицић Велимир	Копачичка 54	Несторовић Богдан	приземна	
4	Савић Јован	Румунска 16	Урбан Фрања	са 1 спр. и манс.	
5	Марковић Даница	Мајке Јевросиме	Париводић Алекс.	са 1 спратом	
6	Савиначка Штедионица	Булевар Осл. 5	Филиповић Рад.	са 2 спр. и манс.	
7	Маса Поповића Јована	Невесинска 14	Јовановић Милут.	са 1 спратом	
8	Јовановић Милош	Кн. Милетуна 25	Андори А. Павле	са 2 спрата	
9	Штампарија „Време“	Поенкареова 4-6	Секулић Милан	са 1 спратом	дозађив.
10	Ивковић Сима	Кумодрашка 45	Нешић Светозар	приземна	
11	Живојиновић Загорка	Милешевска 34	Јовановић Милутин	са 1 спр. и манс.	
12	Николић Светислав	Мајора Илића 7	Дингарац Душан	са 1 спратом	
13	Инж. Лучић Веселин	Новосадска 5	Лучић Веселин	са 3 спрата	
14	Радисављевић Михајло	Мутапова 65	Томић М. Божидар	са 2 спрата	
15	Биндер Паула	Кр. Звонимира	Тунер Лујо	са 1 спратом	
16	Пантовић Станоје	Проте Матеја 29	Борошић Ђура	са 1 спратом	
17	Ђорђевић Ружа	Шумадијска 218	Сташевски Валериј	приземна	
18	Илић Никола	Нова 189—Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
19	Батављевић Павле	Нова 182—Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
20	арх. Брашован Драгица	Војв. Протића	Брашован Драгица	са 1 спратом	
21	Др. Спужић Љубица	А. Ненадовића 8	Радовановић Мих.	са 1 спратом	
22	Браћа Добросављевић	Кр. Милутина 71	Добросављевић Ив.	са 2 спрата	
23	Ампор Андреја	Ивановачка 25	Белић Михајло	са 1 спратом	
24	Радојчић Душан	Шумадијска 209	Сташевски Валериј	приземна	
25	Енд Грета	Југ Богданова 16	Шафарик Јанко	са 3 спрата	
26	Јеушица Сали	Доситијева 25	Борошић Ђура	2 сп. и манс.	
27	Поповић Малена	уг. Симине и Добр.	Тунер Лујо	са 2 спрата	
28	Миленковић Софија	Кап. Миш -Симина	Прхал Јарослав	са 1 спратом	
29	Русимовић Алек. и Браће	уг. Петрањ Рибн.	Дингарац Душан	приземна	
30	Мандиловић Моша	Дубропољска 20	Швејкар Ана	приземна	
31	Браћа Барјактаревић	Доситијева 1	Живановић Тома	са 4 спрата	
32	Павловић Никола	Нова 245—Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
33	Сестре Миливојевић	Вишеградска 14	Јовановић Милут.	са 2 спрата	
34	Поповић Боривој	Приштинска 42	Радовановић Мих.	приземна	преправ.
35	Илић Милорад	Кр. Милутина 27	Поповић Божидар	са 2 спрата	
36	Фишер Хајдушка	Стериј.—Кл. Бул.	Талви Л. Р.	са 1 спратом	
37	Благојевић Радован	Сане Живанов. 31	Јовановић Милут.	са 1 спратом	
38	Ђорђевић Божидар	Триска 1	" "	приземна	
39	Стојановић Живан	Милешев.—Бојан.	" "	приземна	
40	Калајитовић Војислав	Цвијићева 24	Ацовић Александ.	са 1 спратом	преправ. и дозађив.
41	Јовановић Велибор	Сурдуличка 6	Каповић Ал.	приземна	
42	Петровић Анта	Бојанова 14	Сташевски Валериј	са 1 спратом	
43	Милић Саватије	Граничарска 7	Новаковић Јоца	са 1 спратом	
44	Јовичић Илија	Цара Душана 4	Дубови Јан	приземна	
45	Глигоријевић Ђорђе	Ламартинова 37	Борисављевић М.	са 1 спратом	
46	Павловић Валије	Чолак-Антина 4	Злоковић Милан	са 1 спратом	
47	Мирин Марица	Чолак-Антина 12	Дингарац Душан	приземна	
48	Стефановић Марина	Петраљичка 9	Дингарац Душан	са 1 спратом	
49	Мелхиор Атина	Нова 198—Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	

Редни број	ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број	ПРОЈЕКТАНТ	Каква је зграда	Примедба
50	Живановић Божић	Ламартинова 43	Јовановић Милут.	са 1 спр. и ман.	
51	Варон Розалија	В. Стевана 44	Јовановић Станиша	са 1 спратом	
52	Јанковић Живко	Франкопанова 4	Мацаревић Тих.	са 1 спр. и ман.	доизградња и преправке
53	Илић-Ђорђевић Босиљка	Џвијићева 63	Живановић Тома	приземна	доизградња
54	Браћа Димитријевић	Његушева 22	Дингарац Душан	приземна	доизградња
55	Радивојевић Живојин	Рожајска 6	"	приземна	
56	Варјачић Хермина	Јове Илића 368	Сташевски Валериј	приземна	
57	Др. Станишић Алекса	Нова 339-Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
58	Др. Илић Пера	Јове Илића 161	Сташевски Валериј	приземна	
59	Задужбина Коларца Ил.	Краљев Трг	Бајаловић Петар	са 1 спратом	доизградња
60	Ђурковић Милан	Јове Ил. 394-Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
61	Шобајић Обрен	Нова 417-Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
62	Јуришић Миленко	Ј. Илића 317	Сташевски Валериј	са 1 спратом	
63	Анић Сретен	" " 399	Сташевски Валериј	са 1 спратом	
64	Николајевић Ружа	" " 976	Сташевски Валериј	приземна	
65	Д-р Стојановић Богдан	Нова 147	Сташевски Валериј	са 1 спратом	
66	Инж. Шток Јосиф	Шумадиј. 222	Сташевски Валериј	са 1 спратом	
67	Д-р Китић Живојин	Ј. Илића 279	Сташевски Валериј	приземна	
68	Пољокан Леон	Гробљанска 10	Јовановић Станиша	са 1 спр. и ман.	преградња и доизградња
69	Д-р Спиридоновић Рад.	Зрињског 44	Радвановић Мих.	са 1 спратом	
70	Козланска Софија	Позоришна 8	Каповић Ал.	са 1 спратом	доизградња
71	Д-р Стефановић Алекса	Кр. Алексад. 222	Мак Клаур Хуго	са 1 и 2 спр.	две зграде
72	Ненадовић Јован	Крунска 31.	Атанацковић Рад.	са 1 спратом	
73	Давид Захарије	Скендер-бегова 1	Анђелковић Цвет.	приземна	доизградња и преправке
74	Јанчић Олга	Милоша Вел. 51	Јанчић Чед.	са 2 спр. и ман.	
75	Београдски универзитет	Јаворска 7	Таназевић Б. М.	са 3 спрата	преградња и доизградња
76	Д-р Марковић Лазар	Зрињског 41	Швејкар Ана	приземна	доизградња
77	Петровић Катарина	Ђоровићева 15	Јовановић Милутин	приземна	доизградња
78	Бранковић Душан	Шуматовачка 34	Брашован Драг.	приземна	
79	Живковић Драгољуб	1 Жел. кол. - Рак.	Ивановић Чед.	приземна	доизградња
80	Раденковић Бора	Војв. Степе 114	Дингарац Душан	приземна	доизградња
81	Павловић Стаменко	Нова 224-Вожд.	Сташевски Валериј	приземна	
82	Стојановић Александар	К. Живковића 6-1 Ж. к.	Гранић Дујан	приземна	
83	Маса Костића Љубомира	Мил. Драшковића	Гранић Дујан	са 1 спратом	преправке
84	Михајловић Бранко	Приштинска 74	Заћина Вој.	са 1 спр. и ман.	препр. доизг. и ограда
85	Софронов Митрофан	М. Даводов. 18	Борисављевић Мил.	приземна	
86	Обрадовић Драгиња	Малајничка 7-9	Дингарац Душан	са 1 спр. и ман.	гаража
87	Прометна Агенција	Црногорска 7	Миношевић Вељко	приземна	
88	Месаровић Милутин	Ж. Клемансова 4	Борошин Ђура	са 4 спр. и ман.	
89	Баћановић Никола	Х. Ђерина 7	Стаменковић Рад.	са 3 спр. и ман.	
90	Д-р Михајловић Игњат	Римска 12	Матејић Никола	са 2 спрата	
91	Пуришић Полексија	Горњ. и Звеч.	Ђорђевић Алекса	приз. и ман.	
92	Стојићковић Радмила	Његушева 19	Ђорђевић Алекса	са 3 спрата	
93	Петровић Милан	Балканска 11	Урбан Фрања	са 3 спр. и ман.	напошта
94	Малина Стеван	Кр. Марје и Карпачије	Урбан Фрања	са 2 спрата	
95	Бауер Шандор	Сарајевска 36	Белић Иван	приземна	препр. и ограда
96	Крапић Предраг	Млетачка 15	Милутиновић М. Д.	са 1 спратом	
97	Маринковић Младен	Кр. Петра 4	Швабић Симиша	са 1 спратом	препр. и доизг.
98	Антонијевић Милорад	М. Соколовића 27	Ђурић Х. Винко	приз. и ман.	препр., доизг. и напошта
99	Мишић Душан	Кр. Ферд. 11-13	Борошин Ђура	са 1 спратом	препр., доизг. и напошта
100	Симић Обрад	Тузланска 25	Дероко Александар	са 1 спратом	препр., доизг. и напошта
101	"	5	Дероко Александар	приземна	препр. и доизг.
102	Кнежевић Димитрије	1 Жел. колонија	Гранић Дујан	приземна	
103	Којић Милена	Ломина 57-59	Дубоки Јан	са 3 спрата	
104	Врачарска Задруга	11. Уроша и Уроша Мирковић	Заћина Вој.	са 5 спр. и ман.	препр. и доизг.

Редни број	ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број	ПРОЈЕКАНТ	Каква је зграда	Примедба
105	Танасковић Димитрије	Молерова 34	Сташевски Валериј	са 1 спратом	
106	Пилављевић Сретен	Каменичка 6	Новачковић Јован	са 1 спратом	
107	Живанчевић Михајло	Авалска 4	Јовановић Станиша	са 1 спратом	
108	Атанацковић Алекса	Војв. Степе 146	Аиђелковић Цв.	приземна	преправка
109	Задужбина Игуманова С.	Кр. Милана 31	Илић Љубомир	приземна	
110	Београд. трг. омладина	Ч. Љубина 3	Јовановић Милутин	са 2 спрата	преправ.
111	Милошевић Вељко	Сазанова 102	Милошевић Вељко	приземна	
112	Несторовић Панчо	Шајкашка 7	Радивојевић Жив.	приземна	
113	Деца Цвијића Душана	Беличка 9	Томић Божидар	приземна	
114	Премовић Драга	Кр. Милутина 13	Соботка Станислав	са 2 спр. и манс.	

Статистички податци:

Цене животних намирница у месецу јуну на Београдској пијаци

Н А З И В	Количина	Просечна цена у динарима				
		Недељна				Месечна
		I	II	III	IV	
		Јуна месеца				
Брашно и хлеб						
Брашно пшен. № 2.	1 кгр.	2.75	2.75	2.75	2.75	2.75
„ „ № 1.	„	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25
„ „ бело	„	4.12	4.12	4.25	4.25	4.12
„ кукурузно	„	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25
Хлеб пшенични црни	„	2.75	2.75	2.75	2.75	2.75
„ „ бели	„	4.—	4.—	4.—	4.—	4.—
Месо						
Говеђина	„	17.50	18.—	18.—	15.66	17.29
Телећина	„	21.50	22.—	22.—	22.—	21.87
Јагњећина	„	11.25	11.75	11.—	11.25	11.25
Свињетина	„	18.25	18.—	18.—	18.—	18.06
Слањина сирова	„	13.50	13.50	13.50	13.—	13.37
Маст свињска	„	14.87	14.87	14.90	13.83	14.52
Сало	„	14.50	14.50	14.50	14.—	14.37
Риба						
Шаран	„	15.—	13.75	11.50	10.66	12.73
Сом	„	21.50	25.—	25.—	26.83	24.58
Кечига	„	45.25	34.—	29.—	40.83	37.27
Смуђ	„	33.75	31.25	30.25	26.50	30.44
Штука	„	19.25	17.—	15.—	14.33	16.44
Млеко и млечни производи						
Млеко слатко	1 лит.	3.75	3.50	3.62	3.50	3.59
Масло	1 кгр.	50.50	51.25	49.—	50.16	50.23
„ топљено	„	37.50	38.75	37.50	37.50	37.81
Кајмак	„	36.—	37.—	37.—	37.—	36.75
Сир обичан	„	12.25	12.75	12.75	12.66	12.60

ГОДИШЊИЦА РАДА

Цајлајсовом апаратуром г. Др. М. Илића-Раковачког

Познати широм Југославије београдски лекар г. Др. М. ИЛИЋ-РАКОВАЧКИ из Римске ул. бр. 3, навршио је 20-ог овог месеца пуну годину рада са оригиналном Др. мед. В. Цајлајс апаратуром. — Он је у своје време проучавао методу лечења Валентина Цајлајса у Галспаху, која се састоји у зрачењу са струјом високог напона и високе фреквенције комбиноване са радиумом, затим минималним рентген-дозама и хелеум гасом, где је видео масу излечених болесника том методом, те је после ту апаратуру инсталирао у својој ординацији — у Римској улици број 3, где је за ову годину дана прошла маса болесника — који су пуни хвале и задовољства — што могу својој бољци наћи било олакшања, било оздрављења и то сразмерно за јевтине новце — јер се многи и у пола цене лече а има и бесплатних болесника.

Г. Др. М. ИЛИЋ-РАКОВАЧКИ који воли напредак у медицини и све оно што је ново и корисно по човечанство, ступио је у везу са познатим бечким медицинским капацитетима — научњацима који су проучавали лек нашег целског учитеља г. Полшака, и доказали његову огромну корист код рака коже — те ће и он почети да употребљава код спољног рака поред Цајлајсовог зрачења и спасоносну Полшакову маст.

Позив на упис акција Инвалидске Задруге А. Д.

Инвалидска Задруга А. Д. у Београду на основу одлуке збора акционара од 1. марта 1931. год. и одобрења Г. Министра Трговине и Индустрије II. 7203. од 12. јуна тек. год. отвара упис за повећање главнице од 1.000.000.— на 5.000.000.— предвиђеног правилама.

УПИСУЈЕ СЕ 40.000 АКЦИЈА

од по 100.— дин. номиналних.

При упису полаже се 20% на име трошкова и 20% на име прве уплате акција, — остатак од Дин. 80.— по комаду уплаћује се за годину дана рачунајући од дана уписа у четири тромесечне рате по 20.— дин. по акцији.

Уписници акција добијају уплатне признанице, које ће се по завршетку уплате заменити сталним акцијама. На уплаћене суме обрачунава се 7% год. камате, све док нове акције не буду издате.

На унапред уплаћене акције обрачунава се код уплате камата 9% год. те се у толико мање има платити.

На закашњене уплате обрачунава се 12% год. камате.

На време неуплаћене акције виште се, те уписник губи 50% од уплаћене суме, која сума иде у корист резервног фонда. — Но рок уплате Управни Одбор може продужити, ако се благовремено уписник обрати за про-
дужење рока.

Новац са стране за упис слати на адресу Инвалидске Задруге А. Д. Дечанска 19, на чек, рач. код Поштанске Штедионице 51.052.

Жеља је покретача Инвалидске Задруге, да уношењем јачег капитала створи од Задруге кредитни центар за све инвалиде у земљи и тиме олакша иначе тежак положај инвалида, који су најслабији економски слојеви нашег народа, а који су и истини достојно одговорили савоме високом позиву.

Уз ојачану Инвалидску Задругу убрзо ће се створити и друга корисна привредна предузећа, која ће донети корист, како акционарима тако и нашим инвалидима.

Зато се обраћамо на све установе јавно — правног карактера, као и на све економски јаче личности и установе, за које овај апел неби имао неки изванредни напор, да ову једину инвалидску акционарску установу у Краљевини Југославији потпомогну у извођењу њеног задатка који је себи при оснивању поставила.

Упис се у Београду врши за време канцеларског времена на благајни Инвалидске Задруге А. Д. Дечанска 19., а у унутрашњости преко овлашћених повереника...

20. јуна 1931 године
Београд

УПРАВА ИНВАЛИДСКЕ ЗАДРУГЕ А. Д.

СТАРИ БЕОГРАД

Из улице Краља Петра

НОВИ БЕОГРАД

Трг Кнежев Споменик посматран са новоградње Ратничког Дома

Слика: фото-архива „Београдских општ. новина“